

KALLE VIRTAPOHJA

Sydäntutkimuksen kultainen syke

1968–2018

PAAVO NURMEN SÄÄTIÖ 50 VUOTTA

Sydäntutkimuksen kultainen syke

Paavo Nurmen Säätiö 50 vuotta
1968–2018

Kalle Virtapohja

Sydäntutkimuksen kultainen syke

Paavo Nurmen Säätiö 50 vuotta
1968–2018

© Kalle Virtapohja ja Paavo Nurmen Säätiö 2018

Kansi: Aleksi Mustonen

Ulkoasu ja taitto: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-94-0264-9 (sid.)

ISBN 978-952-94-0265-6 (PDF)

Kustantaja: Paavo Nurmen Säätiö

Painopaikka: Hansaprint Turenki, 2018

Sisältö

Hallituksen puheenjohtajan tervehdys	9
--	---

Tekijän saatesanat	11
--------------------------	----

Lääketieteellisistä linjoista

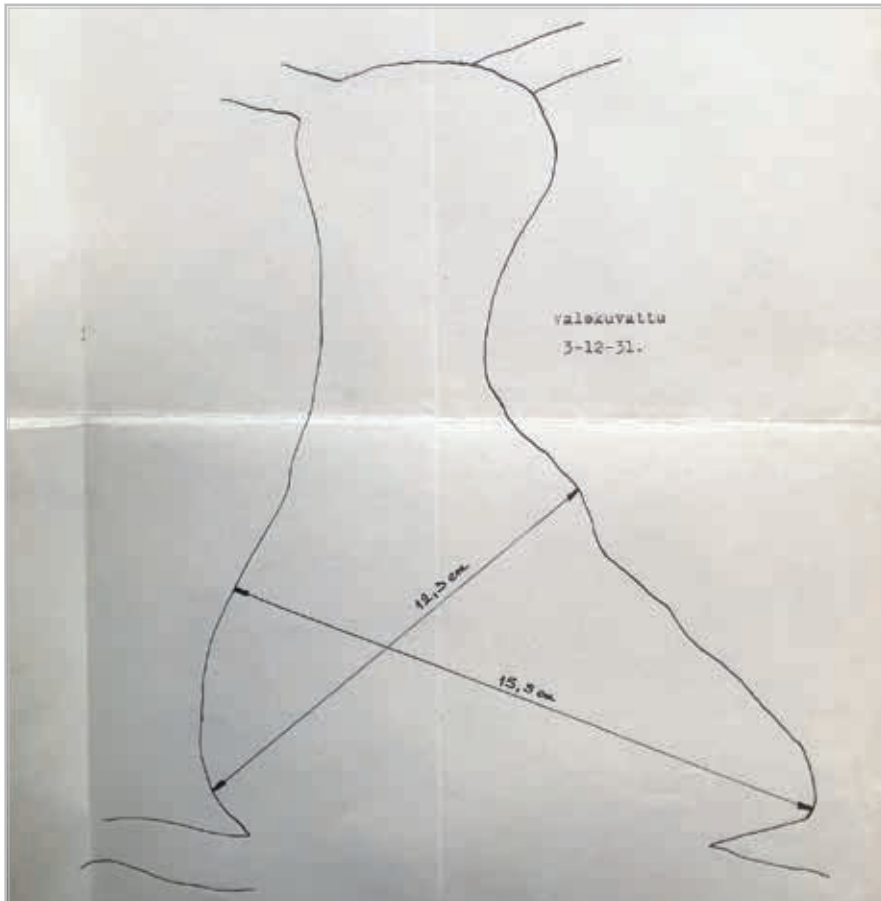
Petri Kovanen: Paavo Nurmi Symposiumit sydäntutkimuksen sanansaattajina – Paavo Nurmen perintö elää.....	13
---	----

1. Säätiön perustaja Paavo Nurmi	37
Raskaita vuosia.....	41
Hannes Kolehmainen innostajana	43
Pekka Kareen dramaattiset kisat Münchenissä 1972.....	51
Arne Hovitie – pankinjohtaja	56
2. Säätiön perustaminen 1968	61
Teneriffa-hanke.....	63
Antti Louhija symposiumia järjestämään.....	64
3. Lauri Kalaja – Mannerheimin henkilääkäri	69
Nuori lääkäri voitti luottamuksen	70
Kalaja oli lääkärisukua.....	73

4. Pentti I. Halonen – Kekkosen henkilälääkäri.....	75
Salus-sairaalan johtoon	76
Presidentillä muistihäiriöitä jo 1972.....	77
5. Lääkäriambulanssi Helsinkiin.....	81
Mallia Belfastista	82
Murtomaan tarkka raportti	84
6. Tehoambulanssi Kuopioon.....	85
Käyttösuunnitelma valmistui syksyn 1979 aikana	86
Pohjalla Mercedes Benz L 508 D	88
Turkuun Ramm-Anne-nukke.....	88
7. Paavo Nurmen viimeinen päätös: keinomunuaiskone.....	89
Presidentti Urho Kekkonen illallisvieraana	92
Yhteys Diakonissalaitokseen säilyi Louhijan kautta.....	94
8. Tiede 2000 -lehden perustaminen.....	95
Muistoesineitä ja ensimmäinen historiikki.....	97
Paavo Nurmi -keskukselle kerta-avustus.....	98
Antti Louhijan puhe säätiön 25-vuotisjuhlassa.....	101
Säätiön mitali Pulsus Aureus	106
40-vuotisjuhla Finlandia-talossa	110
9. Lahjoitusprofessori.....	113
Riitta Lassila “Paavo Nurmi -professoriksi”	113
Säätiöltä arvokasta tukea hyytymishäiriötutkimuksiin	115
10. Nurmet puheenjohtajina	117
Matti Nurmen pitkä kausi	118
Mika Nurmi kasvoi yrittäjäksi.....	119

11. Vesa Manninen – Halosen oikea käsi	125
Kiitoskäynti Paavo Nurmen luona	128
Yhteys Wihurin tutkimuslaitokseen.....	130
International Paavo Nurmi Foundation Award.....	131
12. Säätiön sijoitustoiminta.....	135
Petri Manninen aloitti säätiössä 1995	137
Kiinteistöammattilainen Tuula Entelä hallitukseen 2017	139
13. Paavo Nurmi Symposiumit nobelistitasoa	141
Yamanakan yleisöluento Turussa.....	144
14. Apurahat.....	153
Paavo Nurmen Säätiön palkinnot	154
15. Säätiön hallituksen jäsenet	155
Lähteet	157

Paavo Nurmen Säätiön sääntöjen 2 §:n mukaan Säätiön tarkoituksena on edistää sydän- ja verisuonitautien sekä yleisen kansanterveyden tutkimista maassamme sekä tukea näiden hyväksi tehtävää työtä, jakamalla apurahoja ja myöntämällä avustuksia mainittujen tehtävien suorittamiseksi sekä muulla Säätiön hallituksen sopimaksi katsomalla tavalla tukea ja edistää sanottuja tarkoituksia.

Paavo Nurmen sydän kuvattiin Saksassa 1930-luvun alussa.

(Paavo Nurmen kokoelma)

Hallituksen puheenjohtajan tervehdys

Isoisäni Paavo Nurmi perusti nimeään kantavan säätiön vuonna 1968. Nimestään huolimatta kyseessä ei ole urheilusäätiö, kuten usein refleksiinomaisesti tulee mieleen, eikä sukusäätiö.

Säätiön tehtävänä on edistää sydän- ja verisuonitautien ja kansanterveyden tutkimusta. Paavo Nurmi halusi aikanaan toiminnan henkilönä edistää konkreettisesti lääketieteellistä tutkimusta Suomessa. Sydän- ja verisuonitaudit olivat merkittävä kansanterveydellinen ongelma Säätiötä perustettaessa.

Olen kolmas sukuni edustaja Säätiön hallituksen puheenjohtajana. Minulle säätiötyöskentely on ollut henkilökohtaisesti tärkeä tehtävä. Tätä kautta syntyy elävä yhteys isoisääni, jota en koskaan tavannut.

Jokaisen puheenjohtajan aikakausi on ollut hieman erilainen. Oma ni on vasta alkupuolella. Säätiö on kaikkina aikakausina pyrkinyt katsomaan eteenpäin lääketieteellisten ongelmien ratkaisemiseksi. Apurahojen osalta Säätiö on usein tukenut erilaisia uusia lupaavia tutkimustapoja perinteisen tutkimuksen lisäksi.

Säätiö on onnistunut kokoamaan symposiumeihinsa maailman eturivin tutkijoita. 9-kertaisen olympiavoittajan maineella on ollut

Paavo Nurmen Säätiön hallituksen puheenjohtaja Mika Nurmi.

(Compic / Paavo Nurmen Säätiö)

tässä oma merkityksensä aikanaan ja on yhä, mutta nykyään tunnettuus johtuu erityisesti ansiokkaasta työstä, jota on tehty vuosien ja vuosikymmenien ajan.

Myös erilaisissa laite- ja muissa lahjoituksissa on pyritty jatkamaan säätiön perustajan tahtotilaa. Nimittäin tekemään konkreettisesti jotain ongelmien eteen.

Säätiö viettää 50-vuotisjuhlavuottaan. Historiikki on tehty kertomaan kaikesta siitä mitä on tehty viimeisen 50 vuoden aikana. Se on tunnustus kaikille niille, jotka ovat osallistuneet Säätiön toimintaan. Haluan kiittää tietokirjailija Kalle Virtapohjaa historiikin tekemisestä sekä kaikkia muita siihen osallistuneita. Haluan myös kiittää kaikkia Säätiön toimintaan osallistuneita arvokkaasta panoksesta.

Mika Nurmi

Hallituksen puheenjohtaja

Paavo Nurmen Säätiö

Tekijän saatesanat

Paavo Nurmen Säätiö on tyypillinen suomalainen säätiö Maarit Mannisen Säätiöt Suomessa -tutkimuksen mukaan. Sen on perustanut yksityinen suomenkielinen henkilö, ja sillä on selvä toiminta-ajatus.

Paavo Nurmi on perustanut nimeään kantavan säätiön vuonna 1968. Säätiö tukee sydän- ja verisuonitautien tutkimusta jakamalla apurahoja ja järjestämällä symposiumeja. Säätiö saa tulonsa pääasiassa kahden Helsingin keskustassa sijaitsevan kerrostalon vuokratuloista.

LKT Juhani Peräsalo laati säätiön alkuvuosista 1968–1978 ensimmäisen historiikin. Vammalan Kirjapaino painoi teosta 500 kappaletta. 48-sivuinen pehmeäkantinen teos valmistui vuonna 1988. Kun Säätiölle tuli täyteen 25 vuotta, se julkaisi englanninkielisen raportin toiminnastaan: *”The Paavo Nurmi Foundation. Twenty-Five Years 1968–1993”*. Kovakantisessa kirjassa on 40 sivua. Ensimmäisen artikkelin ”Paavo Nurmi – The Man and His Foundation” kirjoittivat säätiön hallituksen lääkärijäsenet Vesa Manninen ja Antti Louhija yhdessä.

Tämän, kolmannen säätiöhistoriikin kirjoittaminen alkoi samaan aikaan, kun kirjoitin Paavo Nurmen elämäkertaa *”Mies josta tehtiin patsas. Paavo Nurmen ennätykset, maine ja perintö”* (Docendo 2017). Kirjassa kerrotaan Suomen kaikkien aikojen menestyneimmän urheilijan elämästä, hänen kilpailuistaan ja toiminnastaan valmentajana.

Kerron kirjassa, kuinka Paavo Nurmesta tehtiin kansallissankari. Kirjassa avataan myös hänen toimintaansa menestyneenä liikemiehenä ja mesenaattina. Kerron lyhyesti myös Paavo Nurmen Säätiön perustamisesta.

Tässä 50-vuotishistoriikissa kerrotaan perusteellisesti Paavo Nurmen Säätiön työstä sydän- ja verisuonitautien ja yleisen kansanterveyden tutkimuksen edistäjänä.

Paavo Nurmea kiusasi se, että hänen loistavat ennätöksensä olivat hänellä vain lainassa. Hänen viimeisetkin maailmanennätöksensä rikkottiin 1940-luvulla heti toisen maailmansodan jälkeen.

Paavo Nurmi halusi jättää pysyvän jäljen. Sen vuoksi hän rakensi Helsinkiin reilut 30 kivitaloa ja perusti nimeään kantavan säätiön. Turun kaupunki on käyttänyt Paavo Nurmen kestävästä mainetta kaupunkimarkkinoinnissaan. Turussa järjestettävä kansainvälinen yleisurheilukilpailu Paavo Nurmi Games pitää omalta osaltaan Juoksijoiden kuninkaan nimeä elossa. Samaan Paavo Nurmi Festival -tapahtumaperheeseen kuuluu monenlaisia oheistapahtumia.

Merkittävin ja vaikuttavin toiminta on kuitenkin Paavo Nurmen perustaman säätiön aikaansaannosta. Säätiö on jakanut 50 vuoden aikana noin 500 apurahaa. Lisäksi se on jakanut viitisenkymmentä matkaapurahaa. Apurahojen jakamisen ohella säätiön toinen päälinja on ollut Paavo Nurmen ajoista asti lääketieteellisten symposiumien järjestäminen. Vuonna 2016 järjestettiin jo 18:s Paavo Nurmi Symposium.

Kansainvälisesti arvostettu ja palkittu professori Petri Kovanen, Wihurin tutkimuslaitoksen entinen johtaja, kirjoittaa omassa artikkelissaan Paavo Nurmen säätiön lääketieteellisestä linjasta. Nykyään Wihurin tutkimuslaitoksen Ateroskleroosilaboratoriota johtava Kovanen on saanut omiin tutkimuksiinsa Paavo Nurmen Säätiön apurahoja. Hän sai myös kunnian vastaanottaa säätiön ensimmäisen kansainvälisen palkinnon, 50 000 markkaa, Paavo Nurmen 100-vuotissyntymäpäivänä 13.6.1997.

Kalle Virtapohja

Lääketieteellisistä linjoista

Petri Kovanen: Paavo Nurmi Symposiumit sydäntutkimuksen sanansaattajina – Paavo Nurmen perintö elää

On paradoksaalista ja traagistakin, että juuri Paavo Nurmi sairastui sepelvaltimotautiin. Olihan hän fyysisesti aktiivinen superurheilija, jolla ei ollut mitään tunnettuja sepelvaltimotaudin vaaratekijöitä. Ei ylipainoa eikä tupakointia, ja tietävästi normaali verenpaine ja kolesterolitaso. Siis sydämen ja verisuoniston terveyden kannalta ”täydellinen” mies. Juuri hänen olisi pitänyt voida olla sydänterveyden malliesimerkki kaikille suomalaisille. Mutta kaikesta hyvästä huolimatta Paavo Nurmi sai sydäninfarktin 1950-luvulla alle 60-vuotiaana, ja noin kymmenen vuotta myöhemmin, vuonna 1968, hän joutui sairaalaan, kun oikeaa aivolohkoa vaurioittanut aivoveritulppa halvaannutti vasemman yläraajan.

Paavo Nurmen sydäninfarktin syntyaikoina 1960-luvun taitteessa oli työikäisten miesten sepelvaltimotaudin esiintyvyys Suomessa suurta ja kuolleisuus maailman suurinta. Sepelvaltimotaudin saattoi saada kaksi ääriesimerkkiä edustavaa kuusikymppistä miestä: toinen sydän- ja verisuonitautiperimältään terveestä Länsi-Suomesta kotoisin oleva,

Professori Petri Kovanen ja Paavo Nurmen Säätiön hallituksen puheenjohtaja Matti Nurmi keskustelivat säätiön 40-vuotisjuhlilla.

(Paavo Nurmen Säätiö)

maailman paras urheilija ja toinen sydän- ja verisuonitautien osalta sairaaksi tunnetussa Itä-Suomessa asunut pohjoiskarjalainen mies, vaikkapa metsuri. Ensimmäisessä tapauksessa taudin syy jäi mysteeriksi, kun taas jälkimmäisessä taudin tärkein syy selvisi pian. Metsuri tarvitsi runsaasti energiaa ravinnosta, mutta tarpeen tyydyttämiseen oli tarjolla vain kovia eläinperäisiä ravintorasvoja, jotka nostivat veren kolesterolipitoisuuden huippulukemiin.

Jos Paavo Nurmen sepelvaltimotaudin syyksi olisi paljastunut jokin elintaparemontilla hoidettavissa oleva tavanomainen vaaratekijä, hän olisi määritetietoisena toimen miehenä tehnyt kaikkensa hoitaakseen asian nopeasti päiväjärjestykseen. Mutta lääketieteellä ei ollut antaa parantavaa neuvoa armottoman kovan itsekurin omaavalle miehelle, jolla kaikki arvot olivat kohdallaan. Sepelvaltimotaudin kehittyminen jäikin askarruttamaan Paavo Nurmea. Niinpä hän päätti tukea

rahallisesti toimintaa, jonka avulla taudin syyt ja synnyt syvät selvitetäisiin kertaheitolla. Tiedosta olisi sitten apua monelle potilaalle sekä Suomessa että muualla, ja myös hänelle itsellensä.

Suomalaisille sydän- ja verisuonitautien tutkijoille ja tutkimukselle Paavo Nurmen päätös oli todellinen onnenkantamoinen: hän perusti omaa nimeään kantavan sydän- ja verisuonitautien tutkimusta tukevan säätiön. Vuonna 1968 perustetulle säätiölle määriteltiin kaksi tapaa edistää perustajansa tarkoituspäätä: kansainvälisten symposiumien järjestäminen Suomessa ja tutkimusapurahojen myöntäminen nuorille ja lahjakkaille suomalaisille tutkijoille.

Paavo Nurmi Symposiumit käynnistyivät nopeasti

Lähtökohdat symposiumien käynnistymiseen olivat erinomaiset. Paavo Nurmen Säätiön hallituksen varapuheenjohtajaa, Helsingin yliopiston sisätautiopin professori Pentti Halosta pyydettiin suunnittelemaan ohjelma ensimmäiseen symposiumiin. Pentti Halonen oli modernin kliinisen kardiologian ja kardiologisen perustutkimuksen perustaja Suomessa, ja hän oli luonut vahvat henkilökohtaiset kontaktit alan johtaviin kansainvälisiin tutkijoihin.

Ensimmäistä Paavo Nurmi Symposiumia suunniteltiin rivakasti ja se pidettiin jo vuonna 1969 – siis vain vuosi säätiön perustamisen jälkeen. Symposiumin suunnittelutyöhön professori Halonen pyysi apua tuttavaltaan lontoolaiselta Sir John McMichaelilta, joka oli modernin kardiologian pioneeri Isossa-Britanniassa ja jota on luonnehdittu oman sukupolvensa yhdeksi merkittävimmistä kliinisistä tutkijoista. Hän, kuten professori Halonenkin, olivat luoneet ympärilleen tutkimusyhteisön, jossa kliinistä työtä ja laboratoriotyötä tekevät tutkijat tekivät tiivistä yhteistyötä potilaan parhaaksi. Tätä asetelmaa tosin suosi se, että molempien professoreiden tutkimusyhteisöissä tutkimustyön suorittajat olivat pääsääntöisesti nuoria lääkäreitä, jotka

uurastivat yömyöhään asti palkatta ja aikaansa säästelemättä: Lontoossa The Royal Postgraduate Medical School Hammersmithin sairaalassa ja Helsingissä Wihurin tutkimuslaitos Salus-sairaalassa.

Professorit Halonen ja McMichael kehittivät yhdessä kokousformaatin, johon kuului parikymmentä kutsuttua luennoitsijaa, jotka olivat sekä ulkomaisia että kotimaisia alan huippuja. Kokousten suunnittelusta vastasivat aluksi professorit Halonen ja Antti Louhijä, seuraavaksi professorit Heikki Frick ja Vesa Manninen, jatkossa myös professori Kimmo Kontula. He kaikki ovat olleet myös säätiön hallituksen jäseniä, Manninen ja Kontula ovat edelleen. On merkillepantavaa, että toisin kuin monen muun symposiumin kohdalla, Paavo Nurmi Symposiumien aihevalinta ei ole perustunut avoimeen hakuun, vaan säätiön omiin päätöksiin. Niinpä kaikki erinomaiset aihevalinnat ovat sulkia hallituksen lääkärijäsenten hattuihin.

Ensimmäisessä Paavo Nurmi Symposiumissa vuonna 1969 oli 28 kutsuttua osallistujaa, joista 22 ulkomaista ja 6 suomalaista. Lähes kaikki pitivät myös esityksen. Seuraavissakin kokouksissa yleisönä olivat lähinnä puhujat itse, kuitenkin mukana oli joitain suomalaisten esitelmöitsijöiden yhteistyökumppaneita. Esitysten jälkeen oli varattu runsaasti aikaa keskusteluihin, joihin kaikki läsnäolijat osallistuivat aktiivisesti. Erityisen merkityksellistä oli se, että alan huippututkijat tulivat mielellään Suomeen symposiumiin. Ensimmäinen symposium olikin menestys, ja se loi erinomaisen pohjan. Näin alkoi pitkä traditio, jolla brändättiin Suomea Paavo Nurmen legendaarisen kansainvälisen maineen siivittämänä. Paavo Nurmi Symposiumit tunnetaan ja muistetaan maailmalla – kuten niiden pitämisen mahdollistanut juoksemiin ja sittemmin liike-elämään keskittynyt mestarikin.

Ensimmäisiin symposiumeihin osallistuneilla tutkijoilla olikin mahdollisuus tavata myös Paavo Nurmi, joka osallistui iltatilaisuuksiin. Siellä hän viihtyi ja kyseli uteliaana tietoja kokouksen annista: mitä uutta tiedetään sepelvaltimotaudista ja sen hoidosta? Tällaiset tapaamiset ovat varmasti olleet tärkeitä ja unohtumattomia molemmien puolin. Paavo Nurmen kuoleman jälkeen kokousten illallisilla oli

mukana myös Nurmen hyvä ja pitkäaikainen ystävä, presidentti Urho Kekkonen. Kekkonen iloitsi siitä, että säätiö tekee Nurmen nimeä tunnetuksi maailmalla uudella tavalla. Kekkonen toi illallispuheessaan esiin urheilun merkitystä koko kehon hyvinvoinnin kannalta. Illallispuheen kotiläksynä oli ”*mens sana in corpore sano*” ja sen loppupäätelmänä oli ”hyvä mieli on paras lääkäri”.

Vaikka symposiumien ohjelmat olivat melko kliinispainotteisia, on kokouksen teemaksi valitun aiheen ympäriltä pyritty kattamaan laaja kirjo tutkimuksia: translationaalisesti laboratorion potilasvuoteen äärelle. Tämä Halosen ja McMichaelin luoma vahva konsepti on toistunut symposiumista toiseen ja ollut poikkeuksetta suuri menestys. Yhdistelemällä sydän- ja verisuonitutkimuksen koko kaaren eri osia on symposiumin ohjelma saatu yhä monitieteisemmäksi ulottuen laboratoriossa tehdystä perustutkimuksesta patologis-anatomisiin, kliinisiin, geneettisiin ja epidemiologisiin tutkimuksiin saakka – symposiumien luojien toiveiden mukaisesti.

Symposiumien tieteellisenä peruspilarina on säilynyt McMichaelin ensimmäisessä symposiumissa pitämän avauspuheenvuoron ydinajatus. Se korosti todellisten faktojen keskeistä merkitystä. Hän linjasi tulevien symposiumien ilmapiirin siten, että spekulatiot pidettäisiin minimiinsä ja keskityttäisiin tutkimustuloksiin. Tämä ankarankin kuuloinen linjanveto ei suinkaan väheksynyt tieteellistä keskustelua – päinvastoin. Symposiumien suurin haaste ja samalla merkittävin anti on ollut herättää uusia kysymyksiä, käynnistää tutkimuspolkuja tuntemattomaan ja toimia tieteellisen pohdiskelun generaattorina. Tätä on suosinut erinomaisesti periaate kutsua kokoukseen biolääketieteen tutkijoita monelta erikoisalalta, siten että he pystyvät yhteisymmärryksessä vastaamaan tieteidenvälisen tutkimuksen haasteisiin. Symposiumin onnistumisen varma tae on ollut se, että kotiin lähtiessä osallistujien mielessä on ollut enemmän kysymyksiä kuin vastauksia.

Symposiumit ajan hermoilla

On mielenkiintoista tarkastella puolen vuosisadan aikana pidettyjen symposiumien aihepiirejä. Keskiössä ovat olleet sepelvaltimot ja niiden ruokkima sydänlihas: mikä niitä vahingoittaa, miten ja miksi. Tämä linjakas ja hyvin fokusoitu aihepiiri on ollut koko 18 symposiumin sarjan vahvuus. Yksittäisten Paavo Nurmi Symposiumien aihepiiriä valittaessa on pyritty löytämään ajankohtainen aihe. Mikä ovat päivänpolttava kysymys ja mitä uutta on löydetty? Mistä pitäisi raportoida ja keskustella monikansallisessa tutkijoiden tapaamisessa siten, että samalla luodaan visionäärinen katse tulevaisuuteen?

Ei ole yllättävää, että tässä vaativassa haasteessa on onnistuttu hyvin alusta alkaen, sillä professori Pentti Halonen toimi ”managerina” kuudessa ensimmäisessä symposiumissa. Hän avusti vielä vaikean sairauden uuvuttamana vuoden 1983 symposiumin järjestelyissä, vaikkei enää jaksanut osallistua siihen. Tämän, samoin kuin kahdeksannen symposiumin varsinaisena puheenjohtajana toimi professori Heikki Frick, joka seurasi Halosta Helsingin yliopiston I sisätautien eli kardiologisen klinikan johtajana. Yhdeksännestä symposiumista alkaen puheenjohtajuus ja puhujien valinta on annettu suomalaisille nuorille tutkijoille, jotka ovat edustaneet oman alansa kotimaista, ja usein myös kansainvälistä huippua. Onnistuneiden kokousten sarjaa ovat pitäneet yllä aikaansa seuraavat alan ahkerat lääkäritutkijat, jotka ovat tienneet, missä maailmalla mennään.

Kahdeksantoista symposiumin aihepiirit ja tieteellisten puheenvuorojen pitäjien meriitit kertovat siitä, että Paavo Nurmen Säätiön linjaus antaa suomalaisille alan huipuille vapaat kädet kutsua tuntemiaan maailman johtavia tutkijoita symposiumeihin on ollut täysosuma. Kansainvälisen tieteellisen levityksen ja historian kirjoituksen kannalta on ollut ratkaisevan tärkeää, että symposiumien esitykset ovat luettavissa kansainvälisten julkaisusarjojen Supplementeissa.

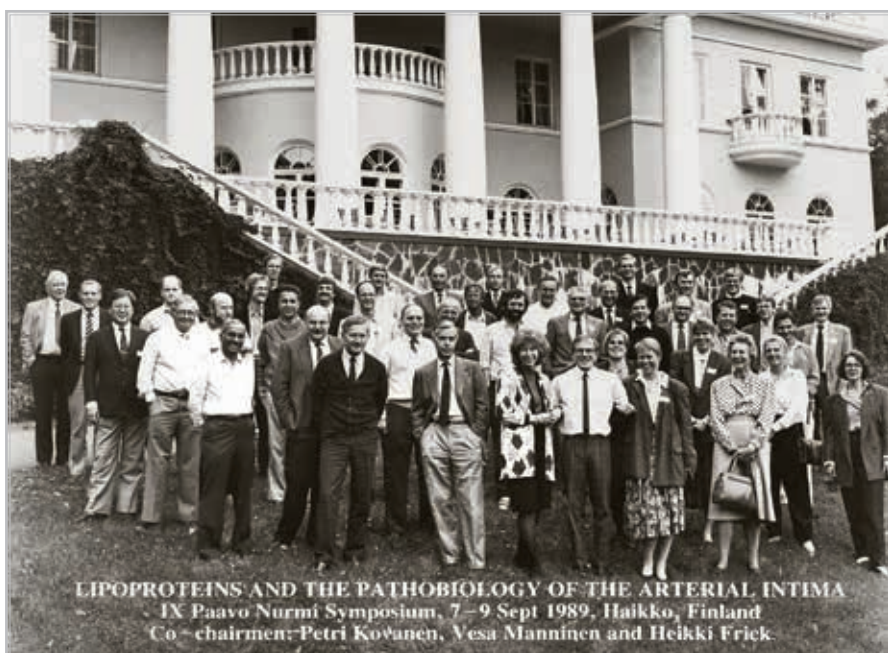
Aikaisempia arvioita symposiumien strategian onnistumisesta – pätevätköhän vieläkin?

Säätiön 50-vuotisessa aikajanassa on käytettävissä kaksi väliarviota. Ensimmäinen oli lähinnä biokemistin ja toinen kliinikon puheenvuoro. Kliinisen biokemian professori Elspeth Smith Aberdeenin yliopistosta tarkasteli ensimmäisen kahdenkymmenen vuoden aikana pidettyjä Paavo Nurmi Symposiumeja pienenä osana alan suurta kansainvälisiä kokoustarjontaa. Kuopion yliopiston sisätautiopin professori Kalevi Pyörälä puolestaan arvioi säätiön 25-vuotisjuhlapuheessa symposiumien merkitystä suomalaiselle sydän- ja verisuonitautien tutkimukselle.

Professori Pyörälä pureutui symposiumien alkuaikoihin ja korosti, että suomalaisten tutkijoiden ja kansainvälisen tiedemaailman väliset yhteydet olivat vielä tuolloin huomattavasti vähäisemmät kuin 1990-luvun alussa. Hän korosti myös sitä, että ensimmäisestä symposiumista lähtien symposiumien perusajatuksena on ollut uusimpien tutkimustulosten siirtäminen kriittisen tarkastelun jälkeen kliiniseen työhön ja potilaiden hoitoon. Hän toi esiin myös symposiumien kannustavan vaikutuksen suomalaisen sydän- ja verisuonitutkimuksen kehittymiselle, osin siksi, että näissä tapaamisissa on luotu ystävyys-suhteita ja tieteellisiä kontakteja, joista on poikunut tutkimusyhteistyötä. Näin varmasti oli 1960-luvulla, mutta tänä päivänä kontaktit luodaan ulkomaisissa kokouksissa tai digitaalisen viestityksen välityksellä. Erityisesti Kalevi Pyörälän korostama mahdollisuus kuul-la Paavo Nurmi Symposiumeissa uusimpia tutkimustuloksia ja siirtää ne kliiniseen työhön toteutunee enää vain aniharvoin: nykyisin alan uutiset haetaan verkosta, kuullaan tai nähdään työpaikalla ja kotona päivittäin tai jopa tunneittain. Professori Pyörälän kuvaus antaa ymmärrettävän vaikutelman siitä, kuinka suuren tiedonkulullisen ja yhteisöllisen aukon Paavo Nurmi Symposiumit täyttivät ja kuinka symposiumit auttoivat suomalaisen sydän- ja verisuonitutkimuksen viemisessä tiedemaailman kartalle.

Professori Elspeth Smith puolestaan korosti biolääketieteellisen perustutkimuksen haastavuutta ja sitä, kuinka kovaa työtä tällaiset projektit vaativat. Silti lopputulos saattaa olla pettymys, kun tulokset eivät vastaa odotuksia. Ehkä vasta satojen pienten edistysaskelien jälkeen päästään edes unelmoimaan tulosten sovellettavuudesta kliiniseen käytäntöön. Tällaisen pitkän ja uuvuttavankin polun varrella saa suurta nautintoa ja iloa tilaisuuksista, joissa voi tavata kollegoita maailman eri puolilta ja keskustella, väitellä ja ystävystyä. Professori Smithin mukaan Paavo Nurmi Symposiumin kokousformaatti oli ideaalinen: jäsenmäärältään pieni kokous, jossa käsitellään tarkasti määriteltyä aihepiiriä monitieteisesti. Optimaalinen henkinen ilmapiiri syntyy, kun kliinikot, biokemistit, patologit, solubiologit, epidemiologit ja geneetikot kokoontuvat pohtimaan ongelmiaan ja ideoitaan tarkasti rajatun aihepiirin puitteissa. Myös kokouksen fyysinen ympäristö sai häneltä täydet pisteet: osallistujat saapuivat meren rannalle luonnonkauniiseen ympäristöön ja asuivat ja kokoustivat historiallisessa ja tyylikkäässä Haikon kartanossa. Ja lopuksi nautittiin vielä sinfoniakonsertista Finlandia-talossa! Tällaisessa ympäristössä syntyi monipuolinen ystävyyside Suomeen ja sen kulttuuriin.

Professori Elspeth Smith korosti jo vuonna 1989, että kansainvälisiä symposiumeja ”on jo niin runsaasti, että tutkija voisi viettää miltei pä vuoden jokaisen päivän muualla kuin laboratoriossa” – joko valtavissa maailmankongresseissa tai pitkälle erikoistuneissa pienikokoisissa kansainvälisissä tapahtumissa, joissa kapeasti määritellyn aihealueen parissa työskentelevät tutkijat tapaavat toisiaan. Nykyisin kokouksia on vielä paljon enemmän. Tarvitaanko siis enää Paavo Nurmi Symposiumin kaltaista pientä kansainvälistä kokousta? Kilpaillevana kehityskulkuna eivät ole vain muut kokoukset, vaan digitaalisen maailman sallima jatkuva ja usein jopa päivittäinen kontakti ulkomaisiin tutkijoihin ”näköetäisyydeltä”. Tiedon räjähdysmäisen nopea lisääntyminen sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti edellyttää jatkuvaa yhteydenpitoa. Myös tutkijakontakteja saa kansainvälisissä kongresseissa useita kertoja vuodessa, jopa kuukausittain. Erikoisalan,

Ensimmäinen veren rasvojen ja sepelvaltimon ateroskleroosin välistä yhteyttä käsitellyt symposiumi Haikon Kartanossa 1989. Eturivissä kolmas oikealta on professori Elspeth Smith käsilaukkunsa kanssa ja hänen takanaan vasemmalla professori Riitta Lassila ja oikealla professori Katriina Aalto-Setälä.

(Paavo Nurmen Säätiö)

kuten veren hyytymistä tai verenpainetautia käsittelevä pienimuotoinen kansainvälinen kokous Suomessa kerran kymmenessä vuodessa on vain pisara meressä.

Professori Elspeth Smith toi esiin Paavo Nurmi Symposiumin hienona erikoispiirteenä sen, että tutkijajoukko pääsi luonnonhelmaan ja pois kaupungin hälinästä – ainakin hetkeksi. Näin oli luotu optimaaliset olosuhteet, jossa osallistujat olivat ”eristyksissä” seuranaan ja keskustelukumppaneinaan vain alan muut tutkijat. Olisiko tämä kokousten suosion yksi taustatekijä? Tämä ihanne on tutkijamaailmassa aikansa elänyt, mutta meidän on se vain hyväksyttävä. Suurella osalla huippututkijoista on tänä päivänä luennon kuuntelun ja katselun oheistoimintana jatkuva kontakti omaan laboratorioon,

klinikkaan ja yhteistyökumppaneihin ympäri maailmaa – läppäri pöydällä ja kännykkä taskussa. Iltatilaisuuksien keskustelukontaktinkin jäävät monelta vähäisiksi, kun hotellihuoneessa jatkuu lähes katkeamaton kansainvälinen yhteydenpito. Myös edellytys olla läsnä koko kokouksen ajan näyttää olevan liian suuri vaatimus joillekin kii-
reisille nykytutkijoille.

Toisaalta, paluuta menneeseen ei ole ja meidän on hyväksyttävä teknologian mukanaan tuoma muutos. Niinpä paluu Haikkoon on täysin toimiva ratkaisu. Hyvinvoivia kansainvälisiä pienimuotoisia huippuluokan kokouksia on runsaasti. Ne pidetään yleensä hidastempoisessa maalaisympäristössä kerran vuodessa. Mainio esimerkki on ateroskleroositutkimuksen vuotuinen kokous, joka pidetään Kööpenhaminan pohjoispuolella Humlebaekissa merenrannalla kevätlo-
man aikana. Paikkana on tyhjillään oleva internaattikoulu kuuluisan Louisiana Museum of Modern Art taidemuseon vieressä. Toisaalta Euroopan Lipoproteiini Klubin vuotuisen kokouksen pitopaikka on vanha Evankelinen akatemia Münchenin lähellä. Se sijaitsee Stamberger-järven rannalla Tutzingissa, jossa myös Johannes Brahms on löytänyt inspiraatiota sävellystyöhönsä kaukana siintävän alppimaiseman siivittämänä. Yhdysvalloissa vastaavia elämyksiä innovatiivisesta ilmapiiristä maalaismaisemassa voi kokea huippusuosituissa pienimuotoisissa konferensseissa, kuten Gordon-, Cold Spring Harbor- ja Keystone-kokouksissa – usein joko vuoristossa tai meren rannalla. On siis kaikki syy uskoa, että Paavo Nurmi Symposiumien aika ei ole ohi, kunhan vain säilytetään Haikon henki.

Symposiumien aihepiirit ja niiden ajankohtaisuus: 47 vuoden kaari

18 symposiumin sarja alkoi valtimotromboosia käsittelevällä kokouksella. Tämä aihepiiri on ollut selvästi kiintoisin, koska sitä on käsitelty eniten eli kolme kertaa (vuosina 1969, 1979, 2000). Aiheen tärkeys

on ilmeinen: aiheuttaahan sepelvaltimoplakin repeämisen laukaisema sepelvaltimon tukkiva verihyytymä eli trombi sydäninfarktin. Taudin, joka tappaa eniten maailmassa ja josta Paavo Nurmikin kärsi.

Eikä ole yllättävää, että juuri tromboosi-symposiumissa (1979) saatiin kuulla alan ehdottoman gurun käsitys kehon itsensä muodostamasta molekyylistä, prostasyklinistä, joka ehkäisee trombin muodostumista. Tämän molekyylin löytämisestä Vane palkittiin vain muutama vuosi kokouksen jälkeen lääketieteen Nobelin palkinnolla (1982). Samaisessa kokouksessa oli vieraana myös kuuluisa professori Russel Ross Seattlestä. Hän esitti sittemmin juuri ennen kuolemaansa the New England Journal of Medicinessä (1999) teorian, jonka mukaan ateroskleroosi on tulehdussairaus. Tämä paradigman muuttanut kirjoitus ikonisoi Rossin ateroskleroositutkijoiden maailmassa. Sekä Russel Rossin että erityisesti John R. Vanen kutsuminen kolme vuotta ennen Nobelin palkintoa kertoo professorien Halonen ja Manninen valppaudesta ja toisaalta symposiumin suuresta kansainvälisestä arvostuksesta. Sepelvaltimotrombin liuotushoito ja sittemmin pallolaajennuksen ja stentin asettamisen jälkeisen trombin muodostumisen estohoito ovat olleet sydän- ja verisuonitauteja koskevan lääketieteen voittokulkuja. Niinpä on ollut aiheellista tavata alan kansainvälisiä huippuja ja päivittää tietoa useaan kertaan.

Ensimmäinen Paavo Nurmi Symposium vuonna 1969 oli merkittävä erityisesti siksi, että siinä esiteltiin kansainväliselle kuulijakunnalle sepelvaltimotrombin liuotushoitokoe streptokinaasilla. Hoitokokeeseen oli osallistunut sairaalayksikköjä Helsingissä, Turussa, Tampereella ja Joensuussa. Valitettavasti tämän laajan hoitokokeen avulla ei saatu vähenemään kuolleisuutta. Tämä saattoi johtua siitä, että hoito päästiin aloittamaan liian myöhään eli vasta silloin, kun jo merkittävä osa sydänlihasta oli infarktoitunut eli oli lopullisesti poissa pelistä. Niinpä tämä uusi hoitomuoto jäi aluksi unohduksiin. Tukkeutuneen sepelvaltimon liuotushoito streptokinaasilla oli kuitenkin juuri samoihin aikoihin kuuma aihe ja tulossa kliinisiin tutkimuksiin myös muissa maissa. Streptokinaasilla aloitettua liuotushoitoa on kehitetty

sittemmin vuosikymmeniä kohti nykyisiä menestyksellisiä liuotushoitoja uusien lääkeainemolekyylien avulla. Ensimmäisen symposiumin aihevalinta on hieno esimerkki symposiumin ajankohtaisuudesta ja jopa visionäärisyydestä.

Kokoussarjan painopisteen kannalta tärkeitä ovat olleet myös ne seuraavat aiheet: liikunta (1975, 1997), verenpainetauti (1986, 2011) ja veren rasvat (1989, 2007). Ensimmäisessä, kaksi vuotta Paavo Nurmen kuoleman jälkeen pidetyssä symposiumissa aiheeksi oli valittu ”Liikunta ja sepelvaltimotauti”. Aihevalinta oli kunnianosoitus Paavo Nurmen urheilusaavutuksille ja siinä kiteytyi Paavo Nurmen elämän suuruus ja sairaus. Toisessa liikuntakokouksessa pohdittiin liikunnan vaikutusta sydänlihaksen toimintaan. Ensimmäisen verenpainetautikokouksen aiheena olivat uudet tuulet verenpainetaudin tutkimuksessa ja toisessa etsittiin vastauksia erityisesti siihen, kuinka verenpaineen tarkka syy ja syykohtainen hoito voisivat mahdollistaa potilaskohtaisen lääkehoidon valinnan. Ensimmäisessä veren rasvoja käsitelleessä kokouksessa käsiteltiin sitä, kuinka LDL-lipoproteiinihiukkaset kuljettavat ”pahaa” kolesterolia sepelvaltimon seinämään ja kuinka kolesterolia sinne jouduttuaan aiheuttaa ateroskleroottisen sepelvaltimotaudin. Toisessa veren rasvoja käsitelleessä kokouksessa puolestaan pohdittiin sitä, kuinka verenkierron ”hyvät” HDL-lipoproteiinihiukkaset poistavat kolesterolia sepelvaltimon seinämästä ja miksi ne eivät aina onnistu tässä tärkeässä tehtävässään. ”Hyvää” HDL-kolesterolia käsitellyt kokous oli aikaansa edellä, sillä tuolloin oli vasta alkamassa kiivas kansainvälinen keskustelu siitä, miksi HDL-kolesterolipitoisuuden lääkkeellistä suurentamista ei ole seurannut sepelvaltimotaudin ja siihen liittyvien tautikohtausten väheneminen, vaan pikemminkin päinvastoin. Väittely HDL-hiukkasten ja niissä olevan kolesterolin merkityksestä jatkuu edelleen ja entistä kiivaampana.

Paavo Nurmi Symposiumeissa on ollut keskustelun pohjana myös seuraavat kahdeksan aihetta: sepelvaltimotaudin varhaisdiagnoosi (1971), hermoston ja psyyken merkitys sepelvaltimotaudissa ja sen synnyssä (1981), angina pectoris -oireen hoito (1983), infektion ja

tulehduksen merkitys valtimotaudeissa (1992), diabeteksen ja ateroskleroosin välinen yhteys (1995), sydämen rytmihäiriöt (2003), ateroskleroosin riskitekijöiden tunnistaminen ja ehkäisevä hoito lapsilla ja nuorilla (2006) sekä viimeisimpänä aiheena uusien teknologioiden hyödyntäminen sydäntautien tutkimuksessa, diagnosoinnissa ja hoidossa (2016). Kaikki aiheet ovat olleet ja ovat edelleen kansainvälisen sydän- ja verisuonitautien tutkimuksen keskiössä.

Infektiota ja tulehdusta käsitellyt kokous tarjoaa oivan esimerkin symposiumien tarkkaan harkitusta ajankohtaisuudesta. Infektio-symposiumissa käsiteltiin poikkeuksellisen kiistanalaista aihetta eli sitä, kuinka infektio voisi käynnistää ja ylläpitää ateroskleroottisen tapahtumasarjan valtimon seinämässä ja lopulta laukaista sydäninfarktin. Tämä aihepiiri oli erittäin aktuelli juuri 1990-luvun taitteessa, ja kokous oli monessa suhteessa erityisen Suomi-painotteinen: puolet esitelmöitsijöistä oli suomalaisia, kun muissa kokouksissa suomalaisia on ollut keskimäärin neljäsosa. Vahva suomalaishedustus heijasti suomalaisen tutkimuksen juuri tuolloin saamaa pioneeriasemaa infektion ja sepelvaltimotaudin välisen yhteyden tutkimisessa. Infektion yhteyttä ateroskleroosiin oli toki uumoiltu jo 1900-luvun alusta alkaen, ja eri bakteeri- tai virusinfektiot ovat olleet vuosikymmenten saatossa ehdokkaina valtimotaudin aiheuttajiksi. Infektioteoria sai uuden sysäyksen, kun Suomessa oli havaittu, että useilla kroonisista sepelvaltimotautia sairastavilla ja jopa noin 70 prosentilla sydäninfarktipotilaista oli merkkejä kroonisesta infektiosta. Aiheuttajana oli *Chlamydia pneumoniae* eli keuhkoklamydia-niminen mikro-organismi. Tämän keuhkokuumetta aiheuttavan mikrobin oli kuvannut professori Pekka Saiku ollessaan postdoc -tutkijana J. Thomas Graystonin laboratoriossa Seattlessa. Symposiumissa pohdittiin Saikon ja Graystonin johdolla sitä, kuinka tämä infektio tai infektio ylipäättään voisi toimia ateroskleroosin ja sepelvaltimotaudin riskitekijänä.

Sittemmin on poikunut vilkas keskustelu siitä, voisiko keuhkoklamydian tappava antibiootti tai sen aiheuttaman infektion estävä roko olla sepelvaltimotaudin hoitokeino. Olisiko mahdollista kokea

samanlainen voittokulku kuin tuberkuloosin kohdalla: ensin löytyy taudin aiheuttajabakteeri, sitten sitä vastaan kehitetään rokote ja lääkkeitä ja lopulta tauti saadaan nujerrettua? Tämä visionäärinen pohdiskelu oli vuoden 1992 Paavo Nurmi Symposiumin keskeisenä aiheena. Maailmalla uumoiltiin jopa Nobelin palkintoa tästä havainnosta. Infektio-symposiumissa oli vahvoja perusteita spekulatioihin, vaikka Sir John McMichael oli sellaisista aikoinaan varoittanut.

Keuhkoklamydiahypoteesin innoittamana on sittemmin käynnistetty suurimittaisia lääkekokeiluja, mutta tulokset ovat valitettavasti olleet negatiivisia ja mielenkiinto keuhkoklamydian nujertamiseksi sepelvaltimotaudin aiheuttajana on laantunut tyystin. Tärkeä syy antibioottihoidon epäonnistumiseen on se, että mikrobi on ovelasti suojautunut solujen sisään ja on siellä lääkkeiden ulottumattomissa. Tarvittaisiin raskas monilääkeinen hoitostrategia. Kokeelliset hoidot ovat kuitenkin liian vaivalloisia ja kalliita sepelvaltimotaudin muun jo tehokkaaksi todetun hoidon lisänä.

Kokouksessa käsiteltiin myös kroonisten hammasinfektioiden osuutta sepelvaltimotaudin synnyssä. Tämä suomalainen tutkimuslinja on sittemmin jatkunut ja kukoistanut tullen yhä merkittävämmäksi suomalaisen biolääketieteellisen osaamisen ”vientituotteeksi”. Myös virusinfektioiden osuutta ateroskleroosissa käsiteltiin. Vaikka kokouksessa esilletuotujen sytomegaloviruksen ja herpes simplex -viruksen osalta tutkimukset eivät ole vieneet merkittävästi eteenpäin, ei virushypoteesi ole kuollut. Influenssavirusten lisäämää sydäninfarktivaaraa on tutkittu jatkuvasti, joskin vaihtelevin menestyksin. Tuoreimmat tiedot kertovat, että influenssaviruksen aiheuttama infektio lisää sydäninfarktin vaaraa merkittävästi. Infektio-symposiumin isäntänä toimineen professori Ville Valtosen kaukaa viisas visio viruksen laukaisemasta sydäninfarktista saattaa sittenkin toteutua!

Infektio ja inflammaatio -symposiumin toinen aihe käsitteli valtimon seinämän steriiliä tulehdusta eli kroonista matala-asteista tulehdusta, jossa infektio ei ole syytekijänä. Symposiumin tämä osio koostui joukosta oikeaan osuneista spekulatioista, sillä tulehdusteoria on

saanut vuosi vuodelta yhä vankempaa ja laajempaa kannatusta tiedemaailmassa. Sepelvaltimon paikallinen tulehdus aiheutuu erityisesti sinne kertyvistä kolesterolikiteistä, jotka tulehduksen myötä haurastuttavat sepelvaltimon ateroskleroottisesta plakkia ja altistavat sen repeämälle. Vuonna 2017 sepelvaltimotaudin tulehdusteoria saavutti lopullisen voiton, kun osoitettiin, että elimistön matala-asteista kroonista tulehdusta hillitsevä täsmähoito estää myös sydäninfarktien syntyä. Niinpä vuoden 1993 symposiumi oli visionäärinen tapahtuma, jonka herättämät kysymykset ovat sittemmin tuottaneet useita kliinistekin tärkeitä vastauksia.

Viimeisin Paavo Nurmi Symposium on pidetty Turussa, Paavo Nurmen syntymäsjöillä. Loppukesästä 2016 pidetyn ”Future Technologies for Heart Diseases” symposiumin ohjelma oli monella tapaa uudenlainen ja sen tieteellinen sisältö heijasteli käynnissä olevaa teknologista vallankumousta ja sen luomia odotuksia biolääketieteessä. Lääketieteellisen teknologian ja tutkimuksen tuottamat tulokset visioivat radikaaleja muutoksia myös sydänpotilaan taudin patologisten ymmärtämisessä, diagnostiikassa ja hoidossa. Symposiumin rakenteellisenä uutuutena oli avauspäivänä pidetty yleisötilaisuus, jossa pääsi kuulemaan Millenium- ja Nobel-palkitun japanilaisen tutkijan Shinya Yamanakan luentoa kantasolututkimuksista. Yamanaka oli myös tieteellisen symposium-osion ulkomainen tähti.

Symposiumin yksi järjestäjistä ja puhujista, professori Katriina Aalto-Setälä soveltaa kantasolutietämystä sydänlihaksen toiminnan elvyttämiseen tähtäävissä tutkimuksissaan. Esitelmöitsijöinä Turussa olivat myös akatemiaprofessorit Seppo Ylä-Herttua ja Kari Alitalo, jotka ovat alansa ehdottomia kansainvälisiä huippuja verisuonten uudismuodostuksen tutkimuksen alalla. Heidän sydän- ja verisuonitauteihin kohdistuvan tutkimuksensa keskiössä on verisuonten uudismuodostuksen käynnistäminen geeniterapian avulla, josta he myös kertoivat kuuntelijoille. Uusien verisuonten kasvattaminen on ehkä odotettavissa lähimpänä, kun tulevaisuuden teknologiaa hyödynnetään sydän- ja verisuonitautipotilaiden hoidossa.

Ensimmäisen ja viimeisimmän symposiumin välinen aika on 47 vuotta. Ensimmäisessä symposiumissa kaikki osallistujat olivat kardiologian alalla aktiivisesti julkaisevia ja myös potilastyötä suorittavia lääkäreitä. Viimeisimmässä symposiumissa suurin osa osallistujista oli tieteellisissä laboratorioissa tutkimustaan suorittavia lääkäreitä ja heidän väitöskirjaoppilaitaan. Osallistujia oli ensimmäisessä symposiumissa 28 ja viimeisimmässä 101. Niinpä pienestä lääkärikokouksesta on vähitellen siirrytty kohti suurempaa ja laaja-alaisempaa kokousta, jossa suurin osa osallistujista on yleisöä eikä puhujia. Siirtymä klinikasta kohti laboratoriota on epäilemättä vaikuttanut aihevalintaan koskien uusia teknologioita. Lisäksi biolääketieteellisen huippututkimuksen työpajat ovat siirtyneet yhä enemmän klinikoista sairaaloiden omiin tai ulkopuolisiin tutkimusyksiköihin. Suuri osa puhujista oli edelleen lääkäreitä, jotka tekevät täysipäiväistä tutkimustyötä. Translationaalisen biolääketieteen huipulla toimivalle lääkärille ei näytä jäävän enää aikaa varsinaiseen potilastyöhön.

Toinen merkittävä ero 1960-lukuun on se, että nykyisissä lääkärijohtoisissa biolääketieteellisissä tutkimuslaboratorioissa väitöskirjatyön tekijät ovat enemmistöltään biokemistejä, solubiologeja ja geenetikkoja. Tämä näkyy myös Paavo Nurmen Säätiön apurahojen hakijoissa: siinä missä 1960-luvulla lähes kaikki olivat valmistuvia tai valmistuneita lääkäreitä, nykyisin biotieteellisen koulutuksen saaneet tutkijat ovat enemmistönä hakijoissa. Modernin biolääketieteellisen tutkimuksen monitieteisyys ja syvällisyys edellyttävät ammatillista moniosaamista sydän- ja verisuonitautitutkimusta suorittavissa laboratorioissa, jotka kuitenkin ovat edelleen pääsääntöisesti lääkärijohtoisia.

Paavo Nurmen Säätiön symposiumit ja apurahat – toistensa tukena vai tuhona?

Puolivuosisataisen taipaleen taittuessa katseen voi kääntää kohti mennyttä ja tulevaa, paljon oppineena ja vähän jälkiviisaanakin. Kuten Paavo Nurmen Säätiö julkisesti ilmoittaa, se tukee sydän- ja verisuonitautien sekä yleisen kansanterveystyön tutkimusta Suomessa ja järjestää korkeatasoisia symposiumeja sydän- ja verisuonitautien alalta. Säätiö jakaa apurahoja vuosittain noin 200 000 euron verran varttuneille tutkijoille. Vastaavasti kerran kolmessa vuodessa pidettävän symposiumin hinta on vuotta kohden laskettuna arviolta 50 000 euroa. Onko Paavo Nurmen Säätiön taloudellinen tuki oikeassa suhteessa symposiumien ja apurahojen jaon osalta, jotta tarkoitukset toteutuisivat optimaalisesti? Onko varaa kumpaankin? Symposiumien ja apurahojen vertailu toisiinsa on vaikeaa, koska niiden tuottamaa todellista hyötyä potilaan kannalta ei ole tehty, eikä ole tehtävissäkään. On tyydyttävä melko yleisluontoiseen arvioon.

Elämme globaalissa tietoyhteiskunnassa, ja tieto leviää salamanopeasti joka paikkaan. Niinpä symposiumien alkuperäinen tarkoitus tuoda suomalaista kardiologiaa tutuksi maailmassa ja samalla tuoda kardiologian uusia virtauksia Suomeen on aikansa elänyt. On löydettävä muita argumentteja symposiumien jatkamisen puolesta. Symposiumien kantavana voimana on ollut toimia foorumina. Siellä myös nuoret ja miksei varttuneemmatkin suomalaiset kardiovaskulaaritutkimusta innostuneesti tekevät lääkäritutkijat ja heidän yhteistyökumppaninsa voisivat tavata kansainvälisen huipun ja solmia henkilökohtaisia suhteita. Parhaassa tapauksessa tapaamisen seurauksena tutkija pääsee post doc:ksi tutkijaidolinsa laboratorioon. Suorasti tai epäsuorasti näin on käynyt monta kertaa. Esimerkiksi Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa toimivalle kliiniselle tromboositutkijalle, professori Riitta Lassilalle järjestyi aikoinaan tilaisuus lähteä maailmankuulun ja Yhdysvaltojen ehkä merkittävimmän kardiologin, professori Valentin Fusterin laboratorioon Columbian yliopistoon

New Yorkiin. Fuster oli puhujana tromboosia käsitelleessä symposiumissa vuonna 1980. Toinen esimerkki on yhteistyö äkillistä sydänkuolemaa tutkivan oululaisen professori Heikki Huikurin ja bostonilaisen professori Verrierin laboratorioden välillä. Kollaboraatio jatkuu edelleen. Verrier oli puhujana Haikossa vuonna 1978.

Myös tulevaisuus näyttää valoisalta kansainvälisen verkottumisen osalta. Viimeisimmässä symposiumissa Turussa vuonna 2016 suomalaiset tutkijat halusivat kilvan tutustua nobelisti Yamanakaan. Jos nuori suomalainen tutkija haluaa tulevaisuudessa päästä Japaniin opipilaaksi nobelistin huippulaboratorioon, aikaisempi tutustuminen ja sympaattinen muisto tiedemaana profiloituneesta Suomesta muistuu varmasti Yamanakan mieleen ja hän puoltaa suomalaisen valitsemista kansainvälisestä hakijajoukosta.

Entäpä apurahojen merkitys? Kuten Elspeth Smith viisaasti kertoi, tutkimuksen ja erityisesti perustutkimuksen riskit ovat suuret. Vuoden, joskus jopa vuosien työ menee hukkaan. Toisaalta, onnistuneetkin kokeet saavat arvonsa vain silloin, kun niillä on merkitystä myös muille kuin tutkijalle itselleen. Paras tae apurahan saamiselle on aikaisempi näyttö sarjasta onnistuneita kokeita ja niiden lääketieteellisesti merkittävistä tuloksista. Apurahamiljoonat jaetaan usein pienissä osissa juuri niille, joilla on jo kaikkea. Tai niille, joiden tutkimus tuo nopeasti varman vastauksen vaatimattomaan kliiniseen kysymykseen. Toisaalta lääketieteellisen paradigman muuttaneet tutkimukset ovat tyypillisesti edellyttäneet perinteisten ajatuskulkujen ja menetelmien hylkäämisen. Sellaiset lähtökohdat edellyttävät riskirahoitusta, jota pitäisi olla mukana edes pikkuriikkisen isossa jaossa.

Tämän esseen kirjoittaja sai merkittävän apurahan Paavo Nurmen Säätiöltä väitöskirjatyönsä toteuttamiseen 1970-luvulla. Väitöskirjan aihe oli uusi ja outo: ”Rasvakudoksen kolesteroli”, joten se edusti riskirahoitusta. Suomalaisten huippututkijoiden, professoreiden Esko Nikkilän ja Tatu Miettisen vankassa ja turvallisessa ohjauksessa työ edistyi hyvin ja tulokset olivat vakuuttavia. Uusi tieto oli alalla

vain additiivista eikä johtanut merkittäviin muutoksiin tai sovelluksiin kardiometabolian tutkimuskentässä. Rasvakudoksen kolesteroliaineenvaihduntaan kohdistunut tutkimus sai siis tuekseen riskirahoitusta. Se kuitenkin johti väitöskirjaan, jota ilman portit eivät olisi auenneet postdoc-tutkijaksi Dallasiin professorien Joseph Goldstein ja Michael Brown laboratorioon. He olivat keksineet LDL-reseptorin ja samalla muuttaneet käsitykset solujen ja koko elimistön kolesteroliaineenvaihdunnasta. Paradigman muutokseen johtaneet tutkimukset olivatkin sittemmin perustana Nobelin palkintoon vuonna 1985. Nobel-laboratorioissa minulla oli mahdollisuus selvittää, kuinka statiinit alentavat veren kolesterolipitoisuutta. Paavo Nurmen Säätiön antama riskirahoitus tuotti lopulta jonkinmoisen koron.

Esittämäni muutamat esimerkit tukevat vahvasti johtopäätöstä, jonka mukaan sekä Paavo Nurmen Säätiön jakamat apurahat että säätiön järjestämät kansainväliset symposiumit puolustavat paikkaansa osana säätiön toimintaa. Niiden keskinäinen monetaarinen suhde on mitä ilmeisemmin tasapainossa säätiön pyrkiessä ylläpitämään ja kehittämään suomalaista sydän- ja verisuonitutkimusta. Erityisinä bonuksina ovat pienen säätiön ketteryys, joka sallii symposiumien järjestämisen tutkijoiden omilla ehdoilla, ja uskallus jakaa apurahoja myös riskirahoituksena.

Miksi Paavo Nurmen toiveet toteutuvat vasta nyt? Aikamatka nykyisyyteen

Entäpä jos Paavo Nurmen kaltaiselle normaalipainoiselle urheilulliselle henkilölle kehittyisi oireinen sepelvaltimotauti vuonna 2018? Nyt kun säätiön perustamisesta on kulunut tasan 50 vuotta? Aikoinaan Paavo Nurmi toivoi ja edellyttikin, että symposiumien järjestäminen johtaisi sepelvaltimotaudin mysteerin rivakkaan selviämiseen muutamassa vuodessa. Löytyisikö selvitys mysteeriin nyt, kun sepelvaltimotaudin tutkijoilla on ollut puolen vuosisadan verran aikaa

keksiä ja kehittää uusia ideoita ja menetelmiä? Vaikka vuosien saatossa onkin esitetty lähes 300 sepelvaltimotaudin vaaratekijää ja uusia tulee koko ajan, ovat jo 1960-luvulla esitetyt ”klassikot” edelleen voimissaan: tupakka, verenpaine ja kolesterolit. Nykyisin ylipaino ja siihen liittyvä tyyppin 2 diabetes dominoivat sydän- ja verisuonitautien risikitekijöinä maailmanlaajuisesti, mutta nämä eivät olleet urheilullisen Paavo Nurmen ongelmia. Siispä ne voidaan jättää pois laskuista, kuten tupakointikin.

Yli puoli vuosisataa sitten Paavo Nurmen verenpaine- ja kolesterolitasot olivat epäilemättä oman aikansa lääketieteen normaaliarvojen mukaisia, mutta ne eivät kyenneet estämään sepelvaltimotaudin ja sydäninfarktin kehittymistä elämäntavoiltaan kaikin puolin terveelle 60-vuotiaalle miehelle. Ajan saatossa onkin tultu yhä tiukemmiksi vaaratekijätasojen ylärajojen osalta. Verenpaineen osalta otetta on tiukennettu ankaralla kädellä. Viime vuosisadan puolivälissä normaalin verenpaineen ylärajana pidettiin lukua, joka oli ikä vuosina +100. Siis 60-vuotiaalle terveelle miehelle sallittiin lukema 160. Nyt ”normaalin” lukema on alle 130.

Kolesterolin osalta ollaan oltu vielä paljon radikaalimpia: Pohjois-Karjalan miesten ns. ”pahan” eli vaarallisen LDL-kolesterolin pitoisuus oli keskimäärin 6 mmol/l, kun nykyisin väestötason suositusarvo on alle puolet siitä eli alle 3 mmol/l. Tämäkään ei välttämättä riitä estämään sepelvaltimotaudin kehittymistä. Michael Brownin ja Joseph Goldsteinin jo 1980-luvun alussa esittämän teesin mukaan ideaalinen LDL-kolesteroliarvo on sama kuin vastasyntyneellä lapsella, metsästäjä-keräilijäluonnonkansoilla ja pikkunisäkkäillä. Näillä kaikilla LDL-kolesterolin pitoisuus on luokkaa 1 mmol/l. Näin alhainen LDL-kolesterolitason estää sepelvaltimotaudin synnyn, vaikka taustalla olisikin jokin enemmän tai vähemmän mystinen vaaratekijä, kuten yleensä on tässä monitekijäisessä taudissa. Vuonna 2017 on saatua näyttöä siitä, että LDL-kolesterolitasoa lääkkeellinen alentaminen 1 mmol/l alueelle ”nuorentaa” ateroskleroottisia sepelvaltimoja poistamalla niistä kolesterolia. Samalla tulehduskin laantuu. Paavo

Nurmelle olisi tänä päivänä tarjolla tehokas hoito, joka pienentäisi sekä sydäninfarktin että aivoinfarktinkin uusintavaaraa.

Toinen vaihtoehto on, että tiukkojen nykynormien mukaisesti toimiva työterveyslääkäri määräisi Paavo Nurmelle sekä verenpaine- että kolesterolilääkityksen ennaltaehkäisevinä toimenpiteinä. Niinpä Nurmelle ei kehittyisi ateroskleroosia ja sen seurauksena sepelvaltimoiden tai kaulavaltimoiden ateroskleroosia eikä niiden myötä sepelvaltimotautia ja sydäninfarktia tai aivohalvausta. Jos kuitenkin sepelvaltimo tai aivovaltimo tukkeutuisi verihyytymän seurauksena, voisivat modernin akuuttikardiologian, akuuttineurologian ja toimenpideneurologian hoitotoimenpiteet estää sekä sydäninfarktin että aivoinfarkin kehittymisen; edellisen pallolaajennuksen avulla ja jälkimmäisen joko liuottamalla verihyytymä tai imaisemalla se pois aivovaltimosta. Aivohalvauksen ensioireesta pääsee hoitoon maailmanennätysvauhtia juuri Helsingissä. Tähän luotiin lähtökohtia jo ensimmäisessä Paavo Nurmi Symposiumissa vuonna 1969. Kyseisessä tilaisuudessa kerrottiin ja keskusteltiin ensimmäisen suomalaisen liuotushoidon tuloksista. Paavo Nurmen Säätiön aikoinaan lahjoittamat lääkäriambulanssit ovat mahdollistaneet nopean kuljetuksen ja pelastavan toimenpidehoidon valtimosairauksissa.

Liikunnalla oli epäilemättä ratkaisevan tärkeä suojavaikutus, kun Nurmen sydänlihas kärsi hapenpuutteesta, trombi tukki äkisti sepelvaltimon ja aiheutti sydäninfarktin. Sepelvaltimotautia sairastanut Paavo Nurmi selviytyi sydänfarktista ajankohtaan nähden käsittämättömän hyvin. Hän eli sepelvaltimotautipotilaana infarktin jälkeen vielä 16 vuotta.

Vielä nykyisinkin sepelvaltimotaudin ensimmäinen oire on usein äkillinen sydänkuolema. Äkillisen sydänkuoleman johtavia tutkijoita maailmassa on oululainen kardiologian professori Heikki Huikuri, joka kertoi tutkimustuloksistaan vuoden 2016 symposiumissa Turussa. Hän kertoi, että 70 prosenttia sydänperäisistä äkkikuolemista aiheutuu sepelvaltimotaudista. Kun ateroskleroottisen sepelvaltimon äkillinen tromboottinen tukos estää happipitoisen veren kulkeutumisen

sydänlihakseen, saattaa sydämen syke muuttua kaoottiseksi ja sydänlihas lakata pumppaamasta verta. Paavo Nurmen sydän kesti hyvin sepelvaltimotaudin aiheuttaman hapenpuutteen, ja hän selvisi hengissä.

Paavo Nurmi oli siis myös sydänpotilaana mallikas poikkeusyksilö. Oliko Nurmen sepelvaltimotaudin ja sydäninfarktin jälkihoitoon sittenkin olemassa jokin kotikonsti vai oliko hänellä kammiovärinältä suojaava geeniperimä? Sen ainakin tiedämme, että kotikonsti oli olemassa, mikäpä muukaan kuin liikunta. Paavo Nurmi halusi lujan tahdonvoimansa avulla nujertaa taudin ja päätti tehdä liikuntaa lisäämällä. Päivittäinen 12 kilometrin kävely päivässä, puolet aamupäivällä ja puolet iltapäivällä oli hänen lääkkeensä. Se oli intuitiivinen ratkaisu, mutta nykyään ymmärrämme liikunnan suojavaikutuksen tieteellisen tarkasti.

Vuoden 2016 futurologisessa Turun symposiumissa professoreiden Alitalo, Ylä-Herttua ja Huikuri meille jakamat tiedon kultajyvät verisuonten uudismuodostuksesta ja äkillisen sydänkuoleman syistä ovat sovellettavissa myös sydänpotilas Paavo Nurmen pärjäämiseen. Sydämen rasittaminen liikunnan avulla käynnistää sepelvaltimopuuston kasvun sydänlihaksessa. Uudissuonituksen avulla sydänlihas saa tarvitsemansa lisähapen, ja erityisesti ahtaat sepelvaltimot saavat rinnalleen uusia pikkuvaltimoita. Aktiiviurheilukauden aikana on Nurmen sydänlihaksen hapen tarve ollut toistuvasti äärimmillään ja huippusuoritusten väliaikoinakin keskimääräistä paljon suurempi. On täysisyy olettaa, että hänen sepelvaltimopuustoonsa on kasvanut uusia haaroja varmistamaan, että sydänlihas saa kaiken tarvitsemansa hapen fysiologisissa ääriolosuhteissakin. Kun sitten ateroskleroosin ahtauttama sepelvaltimo meni tukkoon ja kehittyi patologinen ääriolosuhde, oli sydänlihaksella ”varaputkistoa” hapen kuljetukseen.

Liikunnan avulla hankittu hapenkuljetuksen tehokas varajärjestelmä saattoi estää tehokkaasti äkillisen sydänkuoleman, joka on useimmiten sepelvaltimotaudin aiheuttama. On myös todennäköistä, että säännöllinen liikunta suojasi sydänlihasta, kun Paavo Nurmi harrasti sydäninfarktin jälkeen tarkoin säännösteltyä kuntoliikuntaa. Vaikka

sepelvaltimotauti pääsikin yllättämään, Nurmi päätti tahdonvoimallaan selättää elämän kilpajuoksua häiritsevän vihollisensa. Siinä kilpailussa hän onnistui varsin hyvin. Hänen antamansa esimerkki liikkunnan suotuisasta merkityksestä sydänterveyteen pätee edelleen.

Loppukaneetti

Paavo Nurmi tuki erityisesti sepelvaltimotaudin syntyä ja hoitoa tutkivaa lääketieteen haaraa. Hän eli vahvasti siinä toivossa, että hänen panostuksensa auttaisi selvittämään taudin syntymekanismit ja sitä kautta myös löytämään uusia parantavia hoitokeinoja muille ja hänelle itsellensä. Toimen miehenä hän oletti kaiken tämän toteutuvan nopeasti. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Rahoituksesta huolimatta lääketieteen kehitys ja erityisesti merkittävät keksinnöt vaativat aikaa ja usein onnellisia yhteensattumia.

Paavo Nurmi sairasti ateroskleroottista valtimotautia puoli vuosisataa liian aikaisin. Mutta juuri silloin tarvittiin hänenkaltaisiaan menestään tukemaan sydän- ja verisuonitautien tutkimusta. Hän iloitisi siitä, että sydämen asiat ovat tänään paljon paremmalla tolalla kuin ennen vanhaan, ja siitä että ”olinhan minäkin mukana tukemassa sitä kehitystä”.

1.

Säätiön perustaja Paavo Nurmi

Omana aikanaan maailman juoksuratoja ylivoimaisesti hallinnut Paavo Nurmi syntyi Turussa sunnuntaina 13. kesäkuuta 1897. Hänen isänsä oli Johan Fredrik Nurmi ja äitinsä Matilda Wilhelmiina Nurmi (o.s. Laine). Poika sai kasteessa nimekseen Paavo Johannes.

Perhe asui Paavon syntymän aikaan Itäisen Linjakadun (nykyinen Kupittaankatu) varrella sijainneessa talossa, Itäisen Linjakatu 61:n ja Itäisen Pitkäkatu 62:n kohdalla. Neljä vuotta aikaisemmin perustettu Turun urheilupuisto oli sattumalta aivan vieressä.

Turussa oli Paavon syntymän aikaan noin 35 000 asukasta. Kaupungissa käytiin kovaa kielitaistelua suomen- ja ruotsinkielisten välillä. Suomenkielisten pyöräilyn harrastajien keskuudessa virisi tarve oman urheiluseuran perustamiseen. Näin sai alkunsa Turun Suomalainen Urheiluliitto vuonna 1901. Paavo Nurmi oli silloin nelivuotias. Hän liittyi Turun Urheiluliiton jäseneksi talvella 1914 jäsennumerolla 596.

Paavo Nurmi teki vuonna 1925 kuuluisan puoli vuotta kestäneen Amerikan-kiertueen, jonka aikana hän rikkoi lähes 30 maailmanennätystä.

(Paavo Nurmen kokoelma)

Paavo oli 2-vuotias, kun hänelle syntyi pikkusisko Siiri Wilhelmiina. Sitten perhe muutti Maarian puolelle Raunistulaan, missä he asuivat 1900-luvun alkuvuodet, kunnes Paavo tuli kouluikään. Keväällä 1902 Paavo sai toisen pikkusiskon, Sara Matildan.

Paavon isä Johan Fredrik osti perheelle uuden asunnon Jarrumiehenkadulta, Työväen rakennusosakeyhtiö Oltavasta. Samoihin aikoihin hänen oma terveytensä alkoi kuitenkin heikentyä. Mutta hän tiesi, että hän oli saavuttanut elämässään jotain pysyvää, nimittäin oman kodin perheelleen. Ja tärkeintä oli, että Paavon ei tarvinnut aloittaa koulutietään siihen aikaan levottomassa Raunistulassa.

Taloyhtiössä oli kolme kahdeksan huoneiston rivitaloa, eli vähintään 24 perhettä. Oli tavallista, että monilla perheillä oli pienissä asunnoissaan alivuokralaisia. Nurmet saivat rahansa riittämään, kun Johan Fredrik teki itse perheen tarvitsemat huonekalut.

Paavo leikki pihan lasten kanssa ainakin kouluikänsä asti. Oltavan lasten harrastuksiin kuuluivat liikunnallisten leikkien ohella kesäiset uimaretket Ruissaloon tai Vähäheikkilään. Parhaina päivinä uimassa käytiin kaksikin kertaa. Paavo muisteli, että rantaan oli matkaa kuusi kilometriä. Jos siellä käytiin kahdesti päivässä, lapset tulivat kulkeeksi jalan 24 kilometriä. Ja se ei ollut mitään harjoittelua, vaan hupia – kyse oli uintireissuista.

Paavo meni toiselle luokalle syksyllä 1904. Opettaja Jenny Lindgrénin oppilaiden joukossa Paavo ei taustansa puolesta erottunut muista. Monella muullakin oli isän ammatiksi merkitty työmies. Muista luokkatovereiden ammatteja olivat muun muassa merimies, postiljooni, kauppias, koneen kuljettaja, maalari ja konduktööri.

Keväällä 1905 viisi luokkatoveria jäi luokalle. Paavo siirtyi ilman vaikeuksia kolmannelle luokalle. Venäjä kärsi tappion Japanille, mikä heikensi tsaarin arvovaltaa. Suomessakin syntyi levottomuuksia. Työväestön keskuudessa puhkesi lokakuussa suurlakko, joka kuohutti tehdastyöväestön tunteita etenkin Helsingissä ja Tampereella. Turussakin lakkouutisia seurattiin tarkasti, mutta lakko ei vaikuttanut Paavon koulunkäyntiin. Isompi asia Paavon elämässä oli, että

äiti oli taas raskaana. Joulukuussa Paavo sai pikkuveljen, Martti Nikolain.

Turussa liikkui vuosina 1906–1907 poikkeuksellisen paljon tulirokkoa. Tammikuussa 1907 Turun sanomalehdet kertoivat, että maskulaisen Peltolan torpan neljä lasta oli kuollut tautiin.

Helmikuussa palattiin kouluun. Kaksi luokkatoveria sairastui ensin. Sitten tauti tarttui myös Paavoon. Paavo joutui olemaan poissa koulusta pari viikkoa. Luultavasti Paavon vanhemmat onnistuivat varjelemaan muut lapsensa tartunnalta.

Tilanne oli todella vakava, sillä vuonna 1890 useampi kuin kaksi viidestä tulirokkoon sairastuneesta turkulaisesta oli kuollut. Vuonna 1907 useampi kuin joka sadas turkulainen sairastui tulirokkoon.

Noina vuosina Paavo kiinnostui urheilusta. Ateenassa oli järjestetty olympialaisten ns. välikisat kesällä 1906, kun ensimmäisistä olympiakisoista oli kulunut kymmenen vuotta. Suomalaisetkin olivat mukana välikisoissa. Verner Weckman paini kultaa 85 kg:n sarjassa ja Verner Järvinen heitti kultaa antiikin kiekonheitossa.

Myös Turun Urheiluliitossa oli hyviä urheilijoita, jotka esimerkiksi innostivat poikia. Esimerkiksi August ”Aku” Karlsson menestyi kaikissa lajeissa, ja Lauri Pihkala arvioi vuonna 1910 hänen olevan Suomen monipuolisin urheilija.

SVUL:n Varsinais-Suomen piiri perustettiin vuonna 1906. Se järjesti helatorstaina 1907 ensimmäisen kevätjuhlandsa, josta muodostui jokakeväinen näyttävä kaupunkitapahtuma. Urheilijat marssivat suorissa rivistöissä kaupungin keskustasta suomalaisten lyseoiden pihalta Linnankatua pitkin Urheilupuistoon. Liput liehuivat ja soittokunta pauhasi.

Urheiluinnostus levisi voimakkaasti eri kansankerroksiin. Oltavan pihapiiriin pojilla oli oma epävirallinen urheiluseuransa, Toveri. Pojat juoksivat enimmäkseen lähikaduilla. Paavon ikätoveri Kalle Rauta ei pärjännyt juoksussa Paavolle lainkaan, mutta oli Paavo parempi käsiläikävelyssä. Kaverukset Paavo ja Kalle tekivät sopimuksen, että kumpikaan ei ala tupakoimaan. Kumpikin piti lupauksensa koko elämänsä.

1500 metrin kilpailu juostiin kadunpuoleisen talon ympäri, ja Paavo tuli toiseksi ajalla 5.43. Kilpailun voitti yhdeksän vuotta vanhempi Viljasen Jalmari. Hän oli jo töissä Vulcanilla, ja siellä hän saattoi lyödä metalliprenikoita, jotka olivat pihakilpailuissa palkintoina.

Aurajoen toisella puolella sijainnut Urheilupuisto tuli vähitellen myös Paavo Nurmen elämänpiiriin. Paavo juoksi 10-vuotiaana ensimmäisen kerran radalla, ja 1500 metrin matkalla ajaksi tuli lupaa-va 5.02. Ajan otti omien juoksuharjoituksiensa lomassa Turun Urheiluliiton Fabian Liesinen, joka kannusti Paavoja ryhtymään juoksijaksi. ”Hänen ansiokseen luen, että silloin jouduin laatimaan ensimmäisen tulevaisuuden suunnitelmani”, Paavo Nurmi kirjoitti Fabian Liesises-tä Turun Urheiluliiton 25-vuotisjulkaisuun.

Elokuussa 1908 Johan Fredrikille ja Matildalle syntyi vielä yksi tyttö, Saaka Lahja. Johan Fredrikin oli hankittava elanto itsensä ja vaimon lisäksi viidelle lapselle, joista kaksi oli poikia ja kolme tyt-töjä.

Lukuvuosi 1909–1910 oli Paavon viimeinen Snellmanin koulussa. Lukuaineissa hänen keskiarvonsa oli 9,38.

Raskaita vuosia

Tuohon aikaan tuoni korjasi runsaasti satoa Etelä-Suomen kaupun-geissa. Erilaiset taudit tappoivat Turussa vuonna 1910 lähes 700 hen-kilöä, 355 miestä ja 340 naista. Paavon isä Johan Fredrik sairastui keuhkotautiin ja liittyi tuohon synkkään tilastoon tammikuussa 1910. Hän ei ehtinyt juhlia 50-vuotispäiviään, sillä hän menehtyi verensyök-syyn vain vähän aikaisemmin.

Paavo Nurmi teki näihin aikoihin päätöksen juoksijaksi ryhtymi-sestä. Mutta isän kuolema mutkisti asiaa. Ehkä. Tai sitten isän kuole-ma sai Paavon hakemaan juoksemisesta vielä määrätietoisemmin sitä turvan tunnetta, jota hän ei isältään voinut enää saada. Oli luotettava omiin jalkoihin.

Paavon veli Martti Nurmi (vas. takana) ja siskot Saara (edessä vas.) ja Siiri elivät koko ikänsä Turussa. Paavo oli sitä vastoin aikansa kansainvälisimpiä ellei kansainvälisin suomalainen. Perheen äiti Matilda joutui elättämään ja kasvattamaan lapset jäätyään leskeksi vuonna 1910.

Matilda-äidin nuorimmainen Saaka Lahja haudattiin puolitoista vuotta Johan Fredrikin jälkeen. Matilda on varmaan ollut täysin turhana. Entä miten Paavo suhtautui pikkusiskon kuolemaan? Kahden vuoden sisään hän joutui hautaamaan isänsä ja pikkusiskonsa ja ottamaan vastuuta perheen elättämisestä, ja äidin tukemisesta.

Paavo päätti noihin aikoihin ryhtyä kasvissyöjäksi. Ajatuksena oli valmistaa omaa elimistöä tuleviin juoksusuorituksiin. Suomalaisista urheilijoista esimerkiksi Hannes Kolehmaisen ja Lauri Pihkalan tiedettiin kokeilleen kasvisruokavaliota. Samalla äidille ja sisaruksille riitti paremmin liharuokaa.

Paavolla olisi ollut lukupäätä, ja hän olisi voinut hyvinkin jatkaa opintojaan, mutta isän kuolema muutti kaikki suunnitelmat. Äiti

joutui hakeutumaan töihin, siivoamaan ja tekemään apumiehentöitä rakennuksilla. Hän kantoi raskaita tiilikuormia ja ahkeroi elättääkseen lapsensa, mutta se ei riittänyt. Myös 12-vuotiaan Paavon oli etsittävä töitä. Koska Paavo oli hyvä juoksemaan, hän pääsi juoksupojaksi leipomoon. Raskaiden leipäkärkyjen työntäminen antoi voimaa kinttuihin, mutta Paavo joutui unohtamaan juoksuhaaveet joksikin aikaa. Myöhemmin Paavo itse kertoi: "...siellä Kauppiaskadun mäessä sai monet sadat kerrat hikipisaroita vuodatella. Niiltä ajoilta juontaakin selkä- ja kinttuvoimani."

Paavon lapsuuden leikki- ja koulutoveri Armas Palmroos (Palos) oli Paavolle tärkeä kaveri. Armaksen isä oli käynyt Amerikassa, ja hän oli nähnyt siellä juoksupoikia. Siitä kai ajatus juoksupojaksi ryhtymisestä syntyi. Paavo puhui Armaksellekin juoksupojan paikan. Kiitoksena Armaksen äiti teki molemmille pojille oikein virka-asut.

Hannes Kolehmainen innostajana

Hannes Kolehmainen voitti Tukholmassa 1912 kolme olympiakultaa 5000 metrillä, 10 000 metrillä ja maastajuoksussa. Isänmaallisuus nousi Hanneksen voittojen ansiosta kotimaassa voimakkaammaksi ja todellisemmaksi tunteeksi kuin koskaan aikaisemmin. Tuntui suurelta vääryydeltä, että Kolehmaisen voittaessa salkoon nostettiin Venäjän lippu.

Paavo Nurmi liittyi Turun Urheiluliittoon talvella 1914. Hän sai jäsennumeron 596. Hän oli sopivasti kiinnittynyt seuraan, kun Hannes Kolehmainen palasi juhlistuna olympiasankarina pitkästä ajasta kotimaahan toukokuussa 1914. Tuhannet katsojat ottivat Hannesta vastaan Turun satamassa.

Turun Urheiluliitto oli tuolloin Suomen suurin seura 758 jäsenellään. Hannes Kolehmaisen esimerkki innosti monia muitakin kuin Paavo Nurmea. Seuraavana vuonna seuran jäsenmäärä ylitti ensimmäisen kerran 1000 jäsenen rajan.

Pari viikkoa Hanneksen kotiinpaluun jälkeen Paavo Nurmi osallistui ensimmäisen kerran viralliseen kilpailuun. Toukokuun viimeisenä päivänä järjestettiin ÅIFK:n kansalliset kilpailut Turussa. Paavo voitti alle 18-vuotiaiden 3000 metrin juoksun ajalla 10.06,9. Toiseksi tuli ÅIFK:n F. Karlsson kymmenen sekuntia heikommalla ajalla.

Kesällä 1914 maailmaa järkytti maailmansodan puhkeaminen. Sotauutisia alkoi olla sanomalehdissä elokuun alusta lähtien joka päivä. Sota vaikutti muutenkin suomalaisten arkeen, vaikka Suomen maa-alueilla ei sodittukaan. Inflaatio kohotti hintoja. Työttömyys lisääntyi. Elintarvikkeita oli huonommin saatavilla, ja ihmiset nälkiintyivät vähitellen. Epämääräinen levottomuus alkoi lisääntyä sodan varjossa.

Paavo Nurmi kehittyi urheilijana jo vuoden 1915 aikana Turun Urheiluliiton luottomieheksi. Hänen oman elämänpolkinsa kannalta oli tärkeää, että hän pääsi leipomon juoksupojan töistä viilaajaoppilaaksi Crichtonin telakalle. Armas Palmroos seurasi mukana. Kyse oli sen ajan ammattikoulusta. Poikien tehtävänä oli muun muassa tehdä itselleen työkalut. Pesti avasi Paavolle seuraavana vuonna viilaajan paikan Oy H. Ahlbergin konepajalta. Hugo Ahlbergin konepaja toimi Amiraalistonkatu 8:ssa. Paavo kävi siellä töissä vuosina 1916–1919. Ahlbergilla riitti töitä maailmansodasta huolimatta, tai juuri sen johdosta, sillä he tekivät muun muassa pikatykkeitä tsaarin armeijalle.

Paavo Nurmi kehittyi juoksijana muutamassa vuodessa lähelle kansallista kärkeä. Hän meni Porin prikaatiin suorittamaan varusmiespalvelustaan keväällä 1919. Loppuvuodesta hänet kutsuttiin olympiavalmennukseen Helsinkiin. Säännöllinen päivärytmi, riittävä ravinto ja hyvät harjoittelumahdollisuudet näkyivät Paavon tuloksissa. Hän lähti Antwerpenin olympiakisoihin 1920 suurena suosikkina, mutta ensimmäisellä matkalla eli 5000 metrillä Ranskan Joseph Guillemot kiri Paavolta karkuun. 10 000 metrillä Nurmi piti varansa ja voitti ensimmäisen olympiakultamitalinsa. Kaksi päivää myöhemmin hän sai kultamitalin myös maastajuoksusta. Kolmas kultamitali tuli joukkuekilpailusta, kun Liimatainen ja Koskenniemi täydensivät

Suomen erinomaisen menestyksen. Paavo Nurmen yhteissaldo oli kolme kultamitalia ja yksi hopea.

Neljä vuotta myöhemmin, kesäkuussa 1924, Paavo Nurmi valmistautui olympiakisoihin Helsingissä Eläintarhan kentällä juoksemalla samana iltana maailmanennätykset 1500 ja 5000 metrillä.

Pariisin olympiakisoissa hän voitti kaikki matkansa, muun muassa parin tunnin sisällä 1500 metriä ja 5000 metriä. 10 650 metriä pitkä maastojuoksu juostiin paahtavassa helteessä. Elohopea kipusi auringossa 55 asteeseen, ja varjossakin oli yli 40 astetta. 39 juoksijaa lähti matkaan. Monet pyörtyivät tai joutuivat nestehukassaan keskeyttämään. Vain 15 juoksijaa tuli maaliin. Voiton korjasi hyvävoimainen Paavo Nurmi ajalla 32.54,8. Toiseksi tullut Ville Ritola hävisi puolitoista minuuttia.

Suomi sai maastojuoksussa myös joukkuevoiton. Viidennen kultamitalinsa Paavo Nurmi sai 3000 metrin joukkuejuoksusta.

Olympiakisojen ohjelmasta pudotettiin Pariisin kisojen jälkeen maastojuoksu, maastojuoksun joukkuekilpailu ja 3000 metrin joukkuejuoksu. Siis suomalaisten mitaliautomaatit! Siitä huolimatta Nurmi sai vielä Amsterdamin olympiakisoissa 1928 kultamitalin 10 000 metrillä ja kaksi hopeaa, 5000 metrillä Ville Ritolan jälkeen ja estejuoksussa Toivo Loukolan jälkeen.

Jo Pariisin olympiakisojen jälkeen Paavo Nurmen nimi tunnettiin maailmalla. Yhdysvaltain kilpailukiertue talvella ja keväällä 1925 oli ajoitettu juuri oikein – Paavo oli juoksijana parhaimmillaan. Nurmi juoksi 55 kilpailua voittaen lähes poikkeuksetta jokaisen. Eipä ihme, että Yhdysvaltain presidentti Calvin Coolidge kutsui Juoksijoiden kuninkaan vierailulle Valkoiseen taloon.

Ja kun Suomen mainetta Yhdysvalloissa rakentanut mestarijuoksi- ja palasi Turkuun kesäkuun alussa, presidentti Relander kutsui hänet Kultarantaan. Siellä presidentti luovutti Paavo Nurmelle Suomen Valkoisen Ruusun ritarimerkin.

Nurmi rikkoi Amerikassa 29 maailmanennätystä, ja paikalliset toimittajat keksivät Nurmelle useita lempinimiä. Yleisin niistä oli Phantom Finn, ylivoimaisuudessaan epätodellinen sankari.

Maaliskuussa Paavo Nurmi juoksi kahdesti myös Kanadan puolella, jääkiekkokaupungeissa Hamiltonissa ja Torontossa. Kaikki ei ollut vain ruusuilla tanssimista. Nurmella oli Amerikan-kiertueellaan murheita amatöörisäännöistä. Kolme kertaa hänelle oltiin vaatimassa kilpailukieltoa. Sen jälkeen, kun Nurmi oli luonut maineensa yli-inhimillisenä ennätyskoneena, amerikkalaiset promoottorit ja kisajärjestäjät mainostivat juoksua sumeilematta ennätyskisoina. Yleisö pettyi, jos ennätystä ei tullutkaan. Tämä pettymys kaadettiin Nurmen niskaan, mutta Yhdysvaltain yleisurheiluliitto AAU oli Nurmen puolella. Jos hän ei itse luvannut juosta ennätystä, kisaa ei saanut mainostaa ennätysjuoksuna.

Amatöörisääntöjen nojalla Nurmi oli oikeutettu vain kahdeksan dollarin päivärahaan ja kulukorvauksiin. Ongelmia aiheuttivat sellaiset kilpailunjärjestäjät, jotka eivät olleet saaneet houkuteltua Nurmea omaan kisaansa. Kisajärjestäjien toiminta oli äärimmäisen itsestä. Jos Nurmi saatiin täyttämään lehterit, hänelle maksettiin halukkaasti pyydetty taksa. Mutta jos juoksutähti ei houkutuksista huolimatta suostunut tulemaan, hänelle oltiin valmiita vaatimaan kilpailukieltoa. Keväällä Nurmen tulkkina ja managerina toiminut Hugo Qvist joutui tekemään selkoa jopa 1000 dollarin korvausvaatimuksista.

Syytökset kumottiin, ja Nurmi juoksi vielä länsirannikolla San Franciscossa ja Los Angelesissa. Kiertueen huipennus oli alimatka 880 metriä amerikkalaista puolimaileria Al Helffrichiä vastaan New Yorkissa toukokuun lopulla. 20 000 katsojaa tuli Yankee Stadiumille katsomaan, kuinka Nurmi hävisi ”ensimmäisen kerran”, kuten lehdet kirjoittivat.

Myyttisen juoksijan tappioita ei haluttu muistella, eikä hyväksyä. Mutta olihan siellä muitakin tappioita niiden 55 kilpailun joukossa: Maaliskuussa keskeytykseen päättäneen 5000 metrin kilpailun voitti Ville Ritola, ja kahdessa tasotusjuoksussa vastustajat saivat niin paljon etumatkaa, ettei Nurmi onnistunut tavoittamaan karkulaisia.

Paavo Nurmi teki toisen Amerikan-kiertueensa vuonna 1929. Hän oli juossut neljä vuotta aikaisemmin liikaa kilpailuja, joten nyt hän

Paavo Nurmi tapasi Amerikan-kiertueellaan vuonna 1925 paljon amerikansuomalaisia. Esimerkiksi Minneapolisisa, missä hänen vierailustaan tehtiin erityinen juhla julkaisu, häntä oli rautatieasemalla vastassa konsuli A.T. Jalkanen orkesterin ja suuren väkijoukon kera.

kilpaili viisaammin. Eikä hän muutenkaan ollut enää 31-vuotiaana samanlainen sensaatio kuin edelliskerralla.

Vaatimus amatöörisääntöjen noudattamisesta oli tuon ajan erikoisuus. Se teki urheilusta tavallaan puhdasta ja pyhää.

Vuonna 1931 Kansainvälinen yleisurheiluliitto IAAF aktivoitui ja vaatimalla vaati maksudokumentteja Paavo Nurmen Saksan-kilpailuista. Dokumentit toimitettiin lopulta Suomeen talvella 1932, jotta Suomen Urheiluliitto julistaisi Nurmen ammattilaiseksi. Suomen Urheiluliiton puheenjohtaja Urho Kekkonen kuitenkin katsoi, että näytöt perustuivat toisen käden tietoihin ja huhuihin. Niiden perusteella ei voinut keneltäkään viedä kilpailuoikeutta.

Suomelle oli annettu vastausaikaa huhtikuun loppuun saakka, mutta jo huhtikuun alussa IAAF ilmoitti yllättäen Paavo Nurmen suspendoimisesta, väliaikaisesta kilpailukiellosta. Urheiluliiton puheenjohtajan Urho Kekkosen johtama puolustus perustui siihen, että IAAF:n säännöissä ei ollut pykälää, jonka perusteella se olisi voinut julistaa yksittäistä urheilijaa kilpailukieltoon. Tämä kuului kansallisen liiton tehtäviin.

Asiasta väännettiin vielä Los Angelesin olympiakisojen kynnykselle asti. Paavo Nurmi oli valmistautunut kruunaamaan uransa tyylillä. Hän halusi voittaa maratonilla kymmenennen olympiakultamitalinsa. Häntä ei kuitenkaan päästetty lähtöviivalle.

Urheiluliiton puheenjohtajana Urho Kekkonen toteutti poikkeusjärjestelyn Nurmen kohdalla. Vaikka juoksijatahti oli kansainvälisessä juoksukiellossa, hän sai kilpailla kotimaassa. Seuraavana vuonna hän voitti Turussa vielä 1500 metrin Suomen mestaruuden.

Juoksu-uransa jälkeen Paavo Nurmi vastasi Suomen Urheiluliiton kestävyysjuoksijoiden valmennuksesta. Juoksijoiden tulokset Berliinin olympiakisoissa 1936 ja Pariisin Euroopan mestaruuskilpailuissa 1938 olivat pökerryttäviä. Ja Helsingin olympiakisoissa 1940 valmistauduttiin jättimenestykseen. Sota tuli kuitenkin väliin ja kisat jouduttiin peruuttamaan.

Paavo Nurmi aloitti 1930-luvun puolivälissä talonrakentajana. Hän oli valmistunut 1920-luvun alussa konepiirtäjäksi Helsingin teollisuuskoulusta. Hänen opiskelukaverinsa Oskari Tuominen oli saanut nimeä eduskuntatalon rakennusmestarina. Juuri Tuomisen kanssa Paavo rakensi ensimmäiset talonsa. Ensin Töölöntorin varteen, ja sitten Lauttasaareen.

Talonrakentajana Paavo Nurmi toimi johdonmukaisesti. Hän hankki tontin, rakensi talon ja myi asunnot valitsemilleen asiakkaille. Hän perusti samaan aikaan Mikonkatu 5:een miesten asusteliikkeen, ”paitakaupan”, kuten hän itse ilmaisi. Takahuoneessa, verhon takana, oli Nurmen konttori. Sieltä hän saattoi vilkaista, kuka tuli puotiin asiakkaaksi. Rakentaminen kuitenkin vaati paljon aikaa, ja Paavo kävi

itse säännöllisesti rakennustyömaillaan. Niinpä ”paitakaupan” pyörittäminen kuului vuosien ajan Tyyne Tereniuksen vastuulle.

1950-luvulla Paavo Nurmi oli jonkin aikaa laivanvarustajana. Mutta hän ei tuntenut sitä toimialaa. Menetettyään jonkin verran rahaa hän myi ainoan omistuksessaan olleen valtamerilaivan, ”Sadun”, Thombrokers Oy:lle, jonka johdossa oli Leo Jouhki.

Laivaseikkailun päätyttyä Nurmi kiihdytti rakentamisen tahtia 1950-luvun lopulla. Tuolloin hän sai veritulpan ja joutui sairaalaan. Siihen aikaan ainoa tunnettu hoitokeino oli lepo. Hänelle määrättiin kymmenen päivää lepoa. Vuodelevossa alkoi Nurmen päässä ensimmäisen kerran kypsyä ajatus lääketieteen kehittämisestä ja tukemisesta. Mutta vielä ei ollut säätiön aika.

Paavo Nurmi lopetti rakentamisen 1960-luvun puolivälissä. Kolmen vuosikymmenen aikana hän oli rakentanut Helsinkiin yli 30 kerrostaloa.

Paavo Nurmi oli lyhyen aikaa naimisissa turkulaisen Sylvi Laaksozen kanssa 1930-luvulla. Pariskunnalle syntyi poika, Matti, marraskuussa 1932. Sylvi laittoi eroprosessin käyntiin jo syksyllä 1933, ja ero astui voimaan keväällä 1935. Paavo muutti Helsinkiin, ja Matti jäi äidin luo Turkuun. Kun Paavo 1930-luvun lopulla hankki Kallvikin kesäpaikan, Matti-poika ja Sylvi saivat viettää siellä kesiään.

Talvella 1968 Paavo Nurmi joutui poikkeukselliseen tunnemyrskyyn. Sylvi sairastui syöpään ja häntä hoidettiin Meilahden sairaalassa. Paavo vei kukkia entiselle vaimolleen lähes päivittäin. Sylvi kuoli 15. helmikuuta. Sinä päivänä Paavo ei ollut Meilahdessa, mutta siihen on hyvä selitys. Paavon oikeaan aivolohkoonsa oli iskenyt veritulppa, joka halvaannutti vasemman käden. Paavo makasi itse potilaana professori Lauri Kalajan johtamassa Diakonissalaitoksen sairaalassa.

Diakonissalaitoksella maatessaan Nurmi päätti toteuttaa jo vuosia kypsyneen ajatuksensa säätiön perustamisesta sydän- ja verisuonitautien ja yleisen kansanterveyden tutkimista varten. Diakonissalaitoksen johtaja Lauri Kalaja oli luonteva henkilö säätiön hallitukseen, olihan Paavo Nurmi Diakonissalaitoksen potilaita. Kalaja tunsi hyvin

Paavo Nurmi ja Matti Nurmi kesäretkellä 1930-luvulla. Paavo Nurmen avioliitto Sylvi-vaimon kanssa jäi lyhytaikaiseksi, mutta siitä huolimatta Paavo yritti parhaansa mukaan hoitaa velvollisuuksiaan isänä.

(Matti Nurmen kokoelma)

professori Pentti I. Halosen, josta tuli myös perustajajäsen ja varsinaisesti säätiön lääketieteellisen linjan luoja.

Hallituksen lääkarivalinnat loivat alusta lähtien Paavo Nurmen säätiön toiminnalle selvät ja vastuulliset linjat. Maan parhaat asiantuntijat rekrytoitiin hallitukseen.

Paavo Nurmi oli tehnyt 1940-luvulta lähtien yhteistyötä pankinjohtaja Arne Hovitien kanssa. Hovitie puolestaan tunti varatuomari Pekka Kareen, joka sai tehtäväkseen säätiön sääntöjen kirjoittamisen ja perustamiseen liittyvät paperityöt. Paavo Nurmi allekirjoitti säädekirjan Diakonissalaitoksella Sylvin kuolinpäivänä 15. helmikuuta. Oikeusministeriö vahvisti säännöt nopeasti jo 29. helmikuuta 1968.

Pekka Kareen dramaattiset kisat 1972

Pekka Kare (s. 14.4.1931 Viipurin mlk) tunti Paavo Nurmen etäisesti jo 1950-luvulla. Kare tuli Maa ja Kallio Oy:n palvelukseen vuonna 1954, ja urheilumiehenä hän oli tunnistanut rakennustyömailla liikuneen hattupäisen miehen, isännöitsijä Paavo Nurmen. Kare valmistui varatuomariksi vuonna 1962, ja seuraavana vuonna hänestä tuli Maa ja Kallio Oy:n apulaisjohtaja.

”Heikki Sorjonen oli Maa ja Kallio Oy:n toimitusjohtaja. Sorjosen liike teki Lauttasaaressa Pajalahdentien asuntojen pohjat, ja muistini mukaan myös Katajaharjuntien pohjatyöt”, Pekka Kare muistelee ensimmäisiä tapaamisiaan Nurmen kanssa.

Pekka Karen oma urheilulaji oli painonnosto. Hänet valittiin Suomen Painonnostoliiton puheenjohtajaksi vuonna 1967, Kansainvälisen Painonnostoliiton hallitukseen vuonna 1968 ja Pohjoismaiden Painonnostoliiton puheenjohtajaksi vuonna 1969. Hän oli perustamassa Euroopan Painonnostoliittoa vuonna 1969 ja toimi sen hallituksessa aina vuoteen 2003. Vahvan kansainvälisen asemansa painonnostopiireissä Kare peri Suomen painonnoston isäksi kutsutulta Bruno Nybergiltä. Nyberg oli Suomen Painonnostoliiton perustajajäsen (1934) ja pitkäaikainen puheenjohtaja, ja lisäksi hän toimi Kansainvälisen Painonnostoliiton puheenjohtajana 1953–1960.

Painonnostolla oli suomalaisessa urheilussa 1960-luvun lopulla vahva asema. Niinpä Pekka Kare valittiin SVUL:n varapuheenjohtajaksi

Varatuomari Pekka Kare kirjoitti Säätiön säännöt isännöitsijä Paavo Nurmen toimeksiannosta.

(Pekka Kareen kokoelma)

vuonna 1968 ja seuraavana vuonna Suomen olympiakomitean varapuheenjohtajaksi.

Pekka Kareen urheilujohtajauran dramaattinen huipennus koettiin Münchenin olympiakisoissa 1972. Painonnosto ei ole koskaan ollut Suomen olympiajoukkueessa niin vahvassa asemassa kuin Münchenissä. Syynä oli tietenkin Kaarlo Kangasniemen olympiakulta Mexican olympiakisoissa 1968. Kulta-Kalle nousi voitollaan Suomen katkeamattoman kultamitaliketjun pelastajaksi ja samalla Suomen suosituimmaksi urheilijaksi. Seuraavana vuonna tuli maailmanmestaruus, sitä seuraavana Euroopan mestaruus. Tämä mitalisade nosti painonnoston suosion ennennäkemättömäksi, ennen kuin mitään kunto-saliboomia oli nähtykään.

Münchenissä Suomen joukkueeseen kuului peräti yhdeksän painonnostajaa, enemmän kuin koskaan sitä ennen tai sen jälkeen. Suurista odotuksista huolimatta jäätiin ilman mitalia.

Kaikki muut sarjat oli jo kilpailtu paitsi uusi superraskas, yli 110 kilon sarja, kunnes koitti dramaattinen aamu 5. syyskuuta. Monet Suomen joukkueen jäsenet heräsivät laukauksiin, joita kuului kisakylässä naapuritalosta. Siellä ammuttiin!

Münchenin kisoista tuli olympiahistorian traagisimmat, kun Musta Syyskuu -nimiset palestiinalaisterroristit iskivät olympiakylään. Iskussa ja sen jälkiselvittelyissä menetti henkensä 17 ihmistä: 11 Israelin joukkueen jäsentä, viisi hyökkääjää ja yksi saksalainen poliisi.

Kisat katkaistiin välittömästi 24 tunnin ajaksi. Egypti, Israel, Algeria ja Philippiinit vetäytyivät heti kisoista. Lisäksi jotkut yksittäiset hollantilaiset ja norjalaiset urheilijat tekivät omat päätöksensä ja lähtivät kotiin. Heidän joukossaan oli hollantilainen kestävyysjuoksija Jos Hermens, jonka tarkoituksena oli osallistua 5000 metrille.

Lasse Viren ei ollut kuullut omaan huoneeseensa mitään poikkeavaa. Hän lähti tuona dramaattisena aamuna onnekseen lenkille toiseen suuntaan! Muutoin hän olisi saattanut joutua keskelle terrorivälikohtausta.

Kun kokonaiskuva tilanteesta alkoi vähitellen selvitä joukkueen ylijohtaja Pekka Kareelle, hän kutsui suomalaiset koolle. Kare kysyi, mitä tehdään: lähdetäänkö kotiin, vai mitä? Hän muistelee suunnanleen kysymyksensä Lasse Virenille. Yhden olympiakullan Münchenissä jo voittanut Viren vastasi Kareen muistin mukaan, että juoksemaanhan tänne on tultu.

Kisoja päätettiin jatkaa. Suomen joukkueen ylijohtaja Pekka Kareelle terrorihyökkäyksen yksityiskohtien paljastuminen oli henkilökohtaisesti suurempi tragedia kuin monille muille Suomen joukkueen jäsenille. Suomen Painonnostoliitolla oli Bruno Nybergin ajoista lähtien ollut hyvät suhteet Israelin painonnostajiin. Uhrien joukossa oli Kareelle tuttuja miehiä. Painonnostaja Zeev Friedman oli sijoittunut sarjassaan 12:nneksi, ja David Berger oli jäänyt ilman tulosta.

Varatuomari Pekka Kare puhui Finlandia-talossa säätiön 40-vuotisjuhlassa.

(Paavo Nurmen Säätiö)

Kisat jatkuivat yhden ylimääräisen lepopäivän jälkeen. Synkäs-
tä välikohtauksesta huolimatta suomalaiset onnistuivat keskittymään
hyvin omiin suorituksiinsa kisojen viimeisinä päivinä. Lasse Viren
oli voittanut ennen terrorivälikohtausta 10 000 metriä ja hän voitti
myös 5000 metriä. Pekka Vasala kiri samana päivänä kultaa 1500 met-
rillä. Reima Virtanen iski nyrkkeilykehässä hopealle. Lisäksi painija
Risto Björlin ja jousiampuja Kyösti Laasonen saavuttivat olympia-
pronssia.

Painonnostossa suomalaiset olivat siis jääneet kisojen alussa ilman
mitalia. Viimeisenä lajina oli uusi superraskassarja. Suomesta oli mu-
kana kaksi nostajaa, punnituksessa 144,80 kiloa painanut Jouko Lep-
pä ja 134,30-kiloinen Kalevi Lahdenranta. Leppä oli punnerruksen
ja tempauksen jälkeen mitalissa kiinni, mutta Itä-Saksan Gerd Bonk

nosti maasta 217,5 kiloa eli 7,5 kiloa enemmän kuin Leppä. Näin he päätyivät samaan tulokseen, mutta 1,5 kiloa kevyempi saksalainen sai pronssimitalin. Jouko Lepän nelossija oli suomalaisten painonnostajien paras saavutus Münchenissä.

Pekka Kare toimi Veikkauksen kirjapainon Kvartto Oy:n toimitusjohtajana Jukka Uunilan jälkeen vuodesta 1973 lähtien. Lisäksi hän toimi muun muassa valtion liikuntaneuvoston jäsenenä 1970-luvun puolivälissä.

”Minulla oli oma asianajotoimisto, kun minut valittiin Kvartto Oy:n toimitusjohtajaksi. Siitä tehtiin ongelma, sanottiin että tulee kateutta. Minä ilmoitin, että selvä homma, lopetan asianajotoimiston pitämisen ja möin sen toiselle työntekijälle Pekka Pölöselle”, Kare kertoo.

Pekka Kare on ollut aktiivinen kunnallispolitiikassa, ja hän on kuulunut takavuosina kotikuntansa Siuntion kunnanhallitukseen. Hän oli myös eduskuntavaaliehdokkaana keskustan listoilta vuonna 1980.

”Bryncka Nybergin jälkeen Painonnostoliiton puheenjohtajaksi tuli voimistelunopettaja Pentti Anttila. Minä tulin hänen lyhyen kautensa jälkeen puheenjohtajaksi. Kallen olympiakullalla 1968 oli valtava merkitys monessa suhteessa. Painonnoston pisteet olivat Meksikossa suunnilleen puolet Suomen saavuttamista pisteistä”, Pekka Kare muistelee.

Pentti Anttila oli toiminut Pajulahden urheiluopiston johtajana reilun kymmenen vuoden jakson 1960-luvun alkuun, ja hän palasi johtamaan Pajulahtea 1970-luvulla.

”Politiikka jyräsi silloin. TUL oli aika hankala kumppani Painonnostoliitolle etenkin sen jälkeen, kun Matti Ahde tuli mukaan kuvioihin. Me sovittiin TUL:n painonnostajaoston puheenjohtajan Veli Karhun kanssa liittorajat ylittävästä yhteistyöstä, mutta Matti Ahde vei asian liittokokoukseen, politisoi sen kysymyksen painonnostoväen yhteistyöstä, eikä siitä mitään yhteistyötä syntynyt. Silloin TUL oli voimainsa tunnossa. Matti päätti näyttää rajat.”

”Olen yrittänyt urheilujohtajana noudattaa Brynkan perintöä, että toiminnan pitää olla valtakunnallista, kun puhutaan Suomen edustamisesta.”

Demareiden keskuudessa nousussa olleelle Matti Ahteelle järjestyi puheenjohtajan paikka valtion liikuntaneuvostossa vuonna 1975. Keskustan paikat menivät samalla uusjakoon, ja entinen puheenjohtaja J.E. Niemi putosi yhdessä Pekka Kareen kanssa ulos neuvostosta.

Pekka Kare oli vuonna 1992 perustamassa ”Suomalaista ryhtiliikettä”, jonka tarkoituksena oli markkinoida keppijumppaa kaikenikäisille liikkujille. Kare toimi kaikkiaan 25 vuotta keppijumpan parissa. Hyvänä työparina toimi Sirpa Arvonen.

Paavo Nurmen säätiön perustamisesta Pekka Kareella on selvä näkemys: ”Paavo Nurmi oli juoksija, rakentaja, mesenaatti ja filantrooppi. Hän halusi selvittää sitä, että kun kerran on elänyt suhteellisen terveesti, ja silti pukkaa tauteja. Esimerkiksi verisuonitauti, että miten häntä voitaisiin auttaa – ja samalla muita. Siitä ajatusmallista kehittyi yleisajatus säätiön perustamisesta. Paavo oli tässä suhteessa täysin tietoinen oman nimensä kantavuudesta.”

”Säätiön sääntöihin kirjattiin tarkoitukseksi: Sydän ja verisuonitautien tutkiminen ja yleinen kansanterveyden hyväksi tehty työ. Tarkoitus oli ottaa huomioon myös liikunnan ja urheilun edistäminen. Tätä hän tarkoitti, ja tämän ajatuksen hyväksyi. Minä olen hallituksessa edustanut tätä Paavon perusajatuksen huomioimista”, Pekka Kare sanoo.

”Mutta urheilun rahoittamiseen hän ei suoraan halunnut ryhtyä. Paavo sanoi, että urheilu on pohjaton kaivo, ei minun rahat siihen riitä.”

Arne Hovitie – pankinjohtaja

Tietokirjailija Antero Raevuori kirjoitti 1980-luvulla elämäkerran *”Juoksijain kuningas Paavo Nurmi”* WSOY:n Suuret suomalaiset -sarjassa. Hänellä oli käytössään hyvät avustajat, jotka haastattelivat avainhenkilöitä. Pankinjohtaja Arne Hovitietä haastateltiin 12.12.1984.

Hän oli asunut jo kolme vuosikymmentä Paavo Nurmen rakentamassa talossa Lauttasaarella. Hän hankki talonrakentaja Nurmelle vuodesta 1946 lähtien luottoja ja pitkäaikaisia lainoja. Tähän luottosuhteeseen siis perustui se tunnettu kaupunkilegenda, että Paavo Nurmi sai pankista rahaa ilman takuita.

”Yhtään liioittelematta voin sanoa, että Paavo Nurmi eli ’kello kädessä’ – siis aivan kuten juoksuradallakin – minuuttiaikataulun mukaan. Aluksi hän teki kävelylenkinsä päivittäin kello 7, myöhemmin noin kello 9, sitten toisen kerran iltapäivällä kello 14–15”, Hovitie kertoi.

”Nurmi oli äärimmäisen säästäväinen ja tarkka mies, joka piti huolen siitä, ettei minkäänlaista tarpeellista materiaalia mennyt hukkaan. Laiskuutta hän ei sietänyt lainkaan.”

Liikemiesuransa alussa Nurmi ei Hovitien mukaan luottanut ihmisiin, kumppaneihinsa, mutta myöhemmin hän muuttui tässä selvästi. ”Samat rakennustyöläiset pysyivät hänen palveluksessaan vuosikaudet, sillä hän kohteli heitä hyvin ja myös maksoi heille hyvin”, Hovitie kertoi.

”Vuosien mittaan tulimme keskustelleeksi Nurmen kanssa monista asioista. Maan taloudenhoito kiinnosti häntä erityisesti. Nurmi oli mies, joka puolusti yksilönvapautta. Kerran hän sanoi: Mieluummin olen kerjäläinen lännessä kuin vapaa idässä. Hän ei hyväksynyt sosialistista järjestelmää, mutta arvosti Amerikan olosuhteet korkealle. Tämän huomasi siitäkin, että USA:sta saapuneet kutsut erilaisiin tilaisuuksiin hän hyväksyi hyvin usein.”

”Nurmi kuulosteli mielipiteitä monelta taholta. Hän ’konsultoi’ paljon ja soitti muun muassa minulle lähes poikkeuksetta arkipäivisin heti kello 9. Hän ei suinkaan pitänyt itseään kaikkitietävänä, vaan osasi arvostaa asiantuntijan kokemusta eri aloilta. Niinpä hän ei tehnyt kukaan paljon virheitä.”

”1950-luvun alussa Nurmi rakennutti Arava-taloja Lauttasaareen. Kun tonttien hinnat nousivat, hän siirtyi kovan rahan asuntoihin.”

Nurmi kelpuutti vain harvan niin läheiseksi, että kutsui jopa vieraaksi mökilleen. Arne Hovitie kuului tähän suppeaan piiriin.

”Tuttavuussuhteemme kesti Paavo Nurmen kuolemaan saakka, ja voisin kutsua sitä jopa erittäin läheiseksi. Nurmea on usein sanottu ’vaikeaksi’. Mutta minä en yhdy tähän. Hän oli täydellisyyteen pyrkijä, täsmällinen, vaativainen itseään ja muita kohtaan, mutta ’vaikea’ hän ei ollut. Hänellä oli ystäviä, kuten Armas Toivonen, Ville Ritola ja Hannes Kolehmainen, joiden kanssa hän keskusteli maailmanmenosta erittäin mielellään.”

Hovitien nimeltä mainitsemat ystävät olivat entisiä kestävyysjuoksijoita, Paavon kilpakumppaneita. Heistä Armas Toivonen toimi Nurmen taloissa isännöitsijänä.

Lisäksi Hovitie mainitsi erikseen Colombian porukan, siis ”hattupäät”, jotka kokoontuivat Aleksilla Colombian kahvilassa aamupäivisin klo 9–10:n aikaan.

”Nurmi arvosti niitä, jotka osasivat ja uskalsivat puhua asiat suoraan. Ville Ritola oli ilmeisesti yksi tällainen henkilö. Aiemmin Nurmi/Ritola-suhde oli melko etäinen – olivathan he kovimmat kilpakumppanit – mutta muuttui läheiseksi myöhemmin, Ritolan palattua takaisin Suomeen. Oma käsitykseni on, ettei Nurmi ollut läheskään yhtä lahjakas juoksija kuin Ritola; voimme vain aavistella, mihin Ritola olisi nurmimaisella valmistautumisella kyennytään.”

”Isännöitsijä Armas Toivosen kuoltua Nurmi huolestui kovasti: Mistä nyt saamme hänelle seuraajan? Onneksi onnistuin hankkimaan uuden miehen pian, jolloin Nurmi rauhoittui.”

Armas Toivonen kuoli 12. syyskuuta. Syyslenkillään vilustunut Paavo Nurmi kuoli vain kolmisen viikkoa Toivosen jälkeen, 2. lokakuuta 1973.

Nurmella oli viime vuosinaan kaksi hoitajaa, Lahja Vainikka ja leskeksi jäänyt Irma Rinne. Rinne luonnehti haastattelussa 29.3.1985 Lahjaa lämpimästi: ”Hän oli ihana ihminen, ehkä hiukan alakuloisuuteen taipuvainen, sillä hänen sairautensa painoi hänen mieltään. Hän teki kaikkensa, jotta Nurmen olisi hyvä olla.” Lahja Vainikka kuoli syöpään vuonna 1975.

Rinne kävelytti Nurmea aluksi vuoden verran viikonloppuisin.

Suurjuoksijan elämän viimeisen puolen vuoden ajan Irma Rinne hoi-
ti häntä käytännössä päivittäin.

”Paavo Nurmen palvelukseen pääseminen oli tietysti hyvin vas-
tuunalainen tehtävä, ja ensimmäisen viikon jännitin kovasti, suoras-
taan pelkäsin. Mutta sitten Matti ja Paavo sanoivat, että ei saa pelätä,
täällä pitää olla kuin kotonaan, jolloin rauhoituin enkä sen koommin
enää jännittänyt”, Irma Rinne kertoi.

”Paavo Nurmi oli aito ihminen, joka ei sietänyt kieroilua eikä val-
hetta. Hänellä oli erittäin voimakas itsekuri – häntä voisi jopa sanoa
'itsepiiskuriksi'. Hänen mielestään ihmisen elämään kuului, että 'oli
rääkättävä itseään'. Kahdesti päivässä hän käveli, joka ainoa päivä, sa-
toi tai paistoi, hän käveli Merikatua autokomppaniaan ja takaisin, jos-
kus Nordenskjöldinkadun kulmaan ja takaisin. Hän oli yhtä kurinalai-
nen kuin huippu-urheiluaikoinaan.”

”Nurmen elämässä kaikki oli tavallista – hän söi normaalia suoma-
laista kotiruokaa, ei mitään pröystäilyä. Koskaan hän ei sanonut pa-
haa sanaa kenestäkään, mutta joskus hän kertoi olevansa pahoillaan
siitä, että yleinen elämänmeno oli menossa huonompaan suuntaan.
'Sisäisesti nöyrän elämän tilalle oli tullut öykkärimäisyys ja mouk-
kamaisuus', kuten hän sanoi. Nurmi ei todellakaan aina pitänyt siitä,
mitä hän kaupungilla kävellessään näki.”

Kerran Nurmen ja Rinteen lenkki kulki niin, että he kuulivat nuo-
rison soittavan Markus Allanin *Viimeistä kevättä*.

”Tuo on minun musiikkiani”, Paavo Nurmi kommentoi Irma Rin-
teelle.

Mitä merkityksiä tuo lause piti sisällään, sitä voimme enää vain ar-
vuutella.

2.

Säätiön perustaminen 1968

Paavo Nurmen Säätiön perustava kokous pidettiin Diakonissalaitoksella Helsingissä 11. maaliskuuta 1968. Läsä olivat isännöitsijä Paavo Nurmen lisäksi professori Pentti I. Halonen, professori Lauri Kalaja, pankinjohtaja Arne Hovitie ja varatuomari Pekka Kare. Säätiö merkittiin säätiörekisteriin pikavauhtia 3. huhtikuuta 1968.

Paavo Nurmi avasi kokouksen 11. maaliskuuta. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin ”tuomari”, kuten Paavo Nurmi sanoi, eli Pekka Kare, joka sai toimia myös sihteerinä.

Prosessi oli käynnistynyt Paavon entisen vaimon Sylvin kuolinpäivänä 15. helmikuuta, jolloin Paavo Nurmi oli allekirjoittanut säädekirjan pyytäen lupaa perustaa ”Paavo Nurmen Säätiö” -nimisen säätiön. Säädekirjassa Paavo Nurmi totesi: ”Edistääkseni sydän- ja verisuonitautien sekä yleisen kansanterveyden tutkimista maassamme sekä tukeakseni näiden hyväksi tehtävää työtä, olen minä allekirjoittanut Helsingin kaupungista oleva isännöitsijä Paavo Nurmi näiden

tarkoituksien toteuttamiseksi oheisissa säännöissä mainitulla tavalla päättänyt perustaa Paavo Nurmen Säätiö -nimisen säätiön.”

Perustavan kokouksen pöytäkirjaan merkittiin, että oikeusministeriö oli 29. helmikuuta, eli karkauspäivänä, antanut luvan säätiön perustamiseen ja sääntöjen vahvistamiseen.

Isännöitsijä Nurmi ilmoitti tämän jälkeen perustavansa oikeusministeriön perustamisluvan nojalla Paavo Nurmen Säätiö -nimisen säätiön, jonka tarkoituksena on edistää sydän- ja verisuonitautien sekä yleisen kansanterveyden tutkimista maassamme sekä tukea näiden hyväksi tehtävää työtä.

Isännöitsijä Paavo Nurmesta tuli luonnollisesti puheenjohtaja. Hän kutsui säätiön hallituksen muiksi jäseniksi Halosen, Kalajan, Hovtien ja Kareen. Halonen nimettiin hallituksen varapuheenjohtajaksi. Tilintarkastajiksi valittiin KHT-tilintarkastaja ekonomi Veikko Hakala ja lakitieteen lisensiaatti Lauri Suomela. Varalle valittiin ekonomi Unto Korvenoja ja isännöitsijä Armas Toivonen, Paavo Nurmen entinen kilpakumppani ja Nurmen talojen isännöitsijä.

Paavo Nurmi otti säätiön talouden- ja rahastonhoitajan tehtävät itselleen. Hänen avukseen nimettiin isännöitsijä Urho Alanko. Asiamiehen tehtävät annettiin varatuomari Pekka Kareen hoidettaviksi. Säätiön peruspääomaksi lahjoitettujen As Oy Saarentialon ja As Oy Linnankoskenkatu 13:n osakkeiden siirto annettiin Paavo Nurmen ja Pekka Kareen hoidettavaksi. Lisäksi isännöitsijä Nurmi lahjoitti säätiölle ensimmäisen vuoden aikana yhteensä miljoona markkaa käyttöpääomaa. Osa rahasta tarvittiin juokseviin kuluihin, osa sijoitettiin PYP:n korkeakorkoiselle tilille.

Ensimmäiset apurahat suunniteltiin jaettavaksi jo Paavo Nurmen syntymäpäivänä 13.6.1968. Ilmeisesti aika loppui kesken, sillä apurahojen jakaminen siirrettiin elokuulle. Kaksi päivää aikaisemmin järjestettiin lehdistötilaisuus, jossa kerrottiin säätiön perustamisesta ja toiminnasta. Apurahat jaettiin professori Halosen ja professori Kalajan esitysten perusteella.

Apurahoja jaettiin ensimmäisellä kerralla yhteensä 190 000

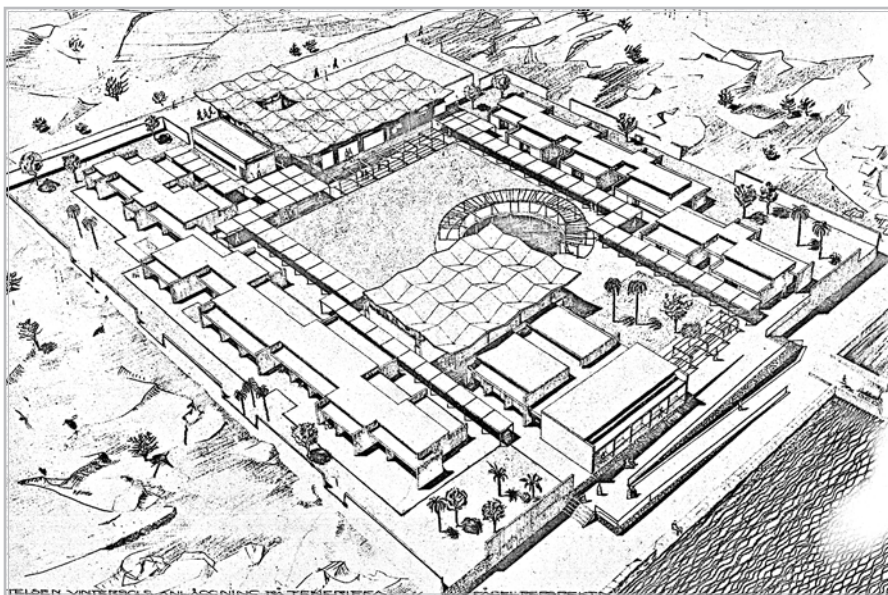
markkaa (vuoden 2016 rahaksi muutettuna 288 521 euroa). Ensimmäiset apurahojen saajat olivat lääketieteen lisensiaatti Matti Arstila, lääketieteen lisensiaatti Samuli Auvinen, lääketieteen lisensiaatti Martti Hakumäki, lääketieteen kandidaatti Vesa Manninen, lääketieteen kandidaatti Juhani Peräsalo, lääketieteen lisensiaatti Heikki Riekkinen, lääketieteen lisensiaatti Tapani Ruutu, lääketieteen lisensiaatti Anja Forssén, lääketieteen ja kirurgian tohtori Antti Viljanen, lääketieteen lisensiaatti Pirkko Suoninen ja lääketieteen kandidaatti Seppo Lindy.

Teneriffa-hanke

Säätiön ensimmäisen kalenterivuoden lopulla 11. joulukuuta päätettiin selvittää kuntouttamiskeskuksen perustamista Teneriffalle. Se olisi palvellut kuntoutujia ja urheilijoita. Suomen Pankilta päätettiin anoa valuuttaa 60 000 markkaa, jotta voidaan ostaa kolmen hehtaarin suuruinen maa-alue Teneriffan saarelta kaksi kilometriä länteen Playa de los Cristianosta. Myyjänä oli herra Sergio Conzales Machado. Tämän rahasumman Paavo Nurmi oli valmis sijoittamaan edelleen omista varoistaan. Samalla säätiö teki päätöksen tutkia tontin vieressä sijainneen Svenska MS-föreningarnas riksförbundin omistaman Vinter Sol -nimisen kuntouttamislaitoksen toimintaedellytyksiä.

Siitä ei ole varmuutta, oliko Paavo Nurmi kiinnostunut jatkossa ostamaan myös Vinter Sol -kuntouttamislaitoksen. Ainakin sen toimintaa tutkittiin benchmarking-mielessä. Suomen Pankki antoi jo viikon kuluttua ehdollisen suostumuksensa, eli vilkutti vihreää.

Isännöitsijä Paavo Nurmi kävi henkilökohtaisesti neuvotteluja Teneriffalla vuoden 1969 alussa. Suomalaisille tarkoitettun terveys- ja kuntoinstituutin rakentaminen olisi maksanut 2,5 miljoonaa silloista markkaa. Lisäksi Arne Hovitie kertoi joulukuussa 1984 tehdys-
sä haastattelussa, että laitoksen ylläpito olisi maksanut kaksi miljoonaa markkaa vuodessa. Tuohon aikaan Suomen Pankki oli kuitenkin

Paavo Nurmi suunnitteli 1960-luvun lopulla kuntoutumiskeskuksen rakentamista tai ostamista Teneriffalta säätiön nimissä. Mallina oli ruotsalaisomisteinen Vintersol.

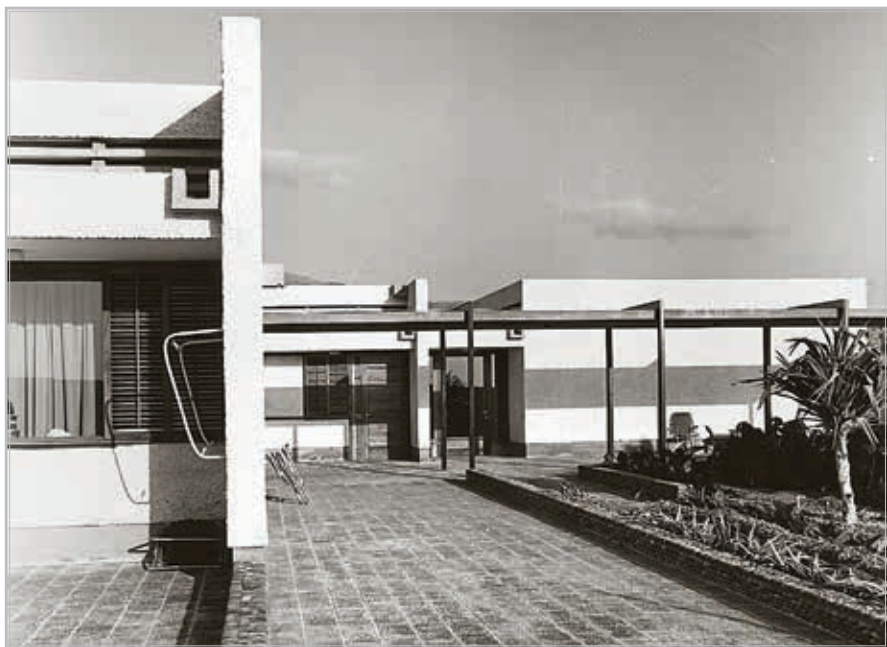
(Paavo Nurmen kokoelma)

varpaillaan eikä sallinut tuollaisten rahamäärien vientiä ulkomaille. Hanke raukesi Suomen pankin jarruttelun vuoksi.

Antti Louhija symposiumia järjestämään

Symposiumin järjestelyjä varten päätettiin palkata professori Halosen avustajaksi LKT Antti Louhija. Symposiumin tiedotustilaisuus järjestettiin SVUL:n ravintolassa syyskuussa 1969. Ensimmäinen Paavo Nurmi Symposium järjestettiin Haikon kartanossa otsikolla ”Thrombosis and Coronary Heart Disease”.

Kun Paavo Nurmen Säätiö vietti 25-vuotisjuhliaan, Antti Louhija muisteli säätiön alkuaikoja: ”Paavo Nurmi on kiistattomasti suurin

Paavo Nurmen kuntoutumiskeskus olisi palvellut kuntoutujia ja jossain määrin myös etelän lämpöä kaipaavia huippu-urheilijoita.

(Paavo Nurmen kokoelma)

urheilijamme kautta aikain. Hyvin perustein voidaan kysyä, olisiko hän ehkä myös koko maailman historian suurin urheilija... Päämääriin pyrkiessään hän oli itsenäinen, päättäväinen ja voidaanpa sanoa armoton. Nämä samat ominaisuudet sävyttivät myös hänen myöhempää elämäänsä rakentajana ja liikemiehenä. Hänen alaisensa rakennusmestarit ovat kertoneet, ettei hän milloinkaan sallinut vähäisintäkään fusua. Tällainen mies on siis meidän nyt 25-vuotiaan säätiömme takana.

Muistan, kuinka ensimmäisessä kansainvälisessä Paavo Nurmi-symposiumissa sen sihteerinä 24 vuotta sitten hämmästyin sitä, kuinka tunnettu Paavo Nurmi, jo ilman erityistä esittelyä, oli kokoukseen ympäri maailmaa kerääntyneitten sydäntautien huippututkijoiden joukossa. Jotkut amerikkalaiset olivat itse nähneet hänen juoksevan sikäläisillä sisäradoilla, isänsä harteilla istuen, kuten eräskin kertoi,

Paavo Nurmi lomaili 1960-luvun lopulla Espanjassa, muun muassa Santa Catalinassa.
(Paavo Nurmen kokoelma)

nähdäkseen paremmin ”lentävän suomalaisen”, ”the Flying Finn”. Kun Paavo Nurmi itse tuli avaamaan symposiumin, oli kaikille läsnäolijoille unohtumaton elämys omin silmin nähdä ’maailman kaikkien aikojen suurin urheilija’, kuten monet spontaanisti totesivat. Paavo Nurmi ei ole suurmies pelkästään suomalaisten mielestä.”

Louhija muisteli puhelimessa 4.11.2017 tuota vuoden 1969 symposiumia, missä hän toimi isännöitsijä Paavo Nurmen tulkkina Haikon

kartanossa. Nurmi puhui alkutervehdyksen ja osallistui myös symposiumin päätösillalliselle.

Nurmen alkusanat olivat yllättäen jotensakin pitkät, joten puhetta englanniksi kääntänyt seminaarisihteeri Antti Louhija tiivisti käännöksessään suurjuoksijan lauseita huomattavasti. Myöhemmin yleisön joukossa ollut tunnettu amerikkalainen tohtori Meyer Friedman tuli Louhijan luokse ja sanoi puolileikillään, että ottaa kääntämisessä kunnostautuneen Louhijan tekemään laajasta kardiologian oppikirjastaan uutta versiota, koska nuori lääkäri hallitsi tiivistämisen taidon niin hyvin!

Ensimmäisestä symposiumista koitui säätiölle 54 174 markan kustannukset. Pääosa kustannuksista meni osanottajien matkalippuihin. Symposiumista valmistui vuonna 1970 julkaisu ”Thrombosis and Coronary Heart Disease”, jota painettiin 200 kappaletta jaettavaksi Suomen keskussairaaloihin ja tarpeellisiksi katsotuille asiantuntijoille. Tämä ensimmäinen lääkärisymposium onnistui niin hyvin, että se viitoitti myös tulevia symposiumeja.

Säätiön talous oli alkuvaiheessa monien erilaisten suunnitelmien puristuksessa, joten vuoden 1969 osalta hallitus päätti olla jakamatta apurahoja, vaikka hakemuksia tulikin 24 kappaletta.

Seuraavana vuonna apurahoja jaettiin 152 500 markan edestä. Suurimman apurahan sai LKT Antti Louhija.

Säätiön hallitusta päätettiin laajentaa. SVUL:n toimitalossa Tope-liuksenkatu 41:ssä pidettiin kokous, jossa Matti Nurmi valittiin hallituksen jäseneksi. Samassa kokouksessa 21. huhtikuuta 1970 päätettiin pankinjohtaja Hovtien esityksestä siirtää 150 000 markkaa PYP:n notariaattiosaston sijoitettavaksi. Paavo Nurmi oli aikanaan ollut aktiivinen pörssisijoittaja, mutta nyt oli jo hyvä antaa ammattilaisten käsiin nämä tehtävät.

Vuoden 1971 talousarvioon merkittiin korkotuottoja As Oy Hiekkaharjuntie 6:sta 10 000 markkaa, As Oy Riddarborgista 15 000 markkaa, Lappeenrannan kaupungilta 60 000 markkaa ja talletuksista 10 000 markkaa.

Säätiön toiminta vakiintui nopeasti. Apurahoja sydän- ja verisuitautien tutkijoille on jaettu lähes joka vuosi. Symposiumeja on järjestetty aluksi joka toinen vuosi, ja 2000-luvulla vähän harvemmin. Otsikoihin säätiö nousi lahjoittaessaan lääkäriambulanssit ensin Helsingin kaupungille ja sitten muutamaa vuotta myöhemmin Kuopion kaupungille.

3.

Lauri Kalaja – Mannerheimin henkilääkäri

Professori Lauri Kalaja (1904–1976) toimi Helsingin Diakonissalaitoksen johtavana lääkärinä vuodesta 1955 lähtien. Hän oli ollut Helsingin yliopistossa sisätautiopin dosenttina vuosina 1941–1946 ja Turun yliopiston sisätautiopin professorina 1946–1949. Jatkosodan aikana hänestä tuli Suomen armeijan ylipäällikön marsalkka Mannerheimin henkilääkäri.

Jatkosodan loppuvaiheessa presidentiksi nousseella Mannerheimilla oli korkeasta iästään ja työpaineistaan johtuneita terveysongelmia. Kalaja määräsi vatsahaavasta kärsineen presidentin syksyllä 1945 Portugaliin Praia de Rochaan toipumaan stressistä. Presidentti matkusti henkilääkäriinsä Kalajan ja adjutanttinsa eversti Grönvallin kanssa. Laihtunut Mannerheim palasi kotimaahan 3. tammikuuta 1946. Vatsahaava oli pahassa paikassa, joten sitä oli vaikea leikata. Niinpä henkilääkäri Lauri Kalaja suositteli Mannerheimille eroa presidentin

tehtävästä. Myös pääministeri J.K. Paasikivi, joka joutui hoitamaan valtionpäämiehen tehtäviä presidentin sairastellessa, toivoi presidentin eroa. 78-vuotias Mannerheim luopuikin presidentin virasta maaliskuun alussa 1946.

Nuori lääkäri voitti luottamuksen

Tauno Taajamaan kirjasta *Mannerheim, Lempeäkatseinen legenda* vuodelta 1996 löytyy tarina siitä, kuinka sattuma ohjasi Kalajan Mannerheimin henkilälääkäriksi. Marskin henkilälääkärinä toiminut professori Gösta Becker oli poissa Helsingistä ja Lauri Kalajan tehtäväksi tuli hoitaa Beckerin potilaita. Jatkosota oli juuri alkamassa, mutta Mannerheimilla oli korkeakuumeinen flunssa. Kalaja kävi päivittäin katsomassa potilasta Kaivopuistossa. Parannuttuaan Mannerheim matkusti Mikkeliin, missä oli Suomen armeijan päämaja. Kalaja puolestaan määrättiin kenttäsairaalan päällikkölääkäriksi. Pian Kalajalle tuli käsky ilmoittautua päämajassa Mannerheimille. Varsinainen henkilälääkäri Becker oli määrännyt Mannerheimin vuoteeseen, mutta potilas halusi kuulla myös häntä hoitaneen nuoren lääkärin mielipiteen. Becker ja Kalaja tutkivat nyt yhdessä Mannerheimin. Sen jälkeen lääkärit vetäytyivät neuvottelemaan. Becker kertoi heidän yhteisen näkemyksensä Mannerheimille.

Kalaja valmistautui palaamaan kenttäsairaalaansa seuraavana aamuna, kun hänet noudettiin vielä iltamyöhällä Mannerheimin luokse. Marsalkka halusi kuulla Kalajaltakin kahden kesken, mitä tämä ajatteli tilanteestaan. Marskin oli määrä matkustaa Pohjois-Suomeen tapaamaan saksalaista kenraalieversti Falkenhorstia. Jos matka ei olisi hengenvaarallinen, Mannerheim sanoi matkustavansa tapaamiseen.

Kalaja antoi matkustusluvan, ja samalla hänestä tuli Mannerheimin henkilälääkäri. Kun Mannerheimin oli tehtävä jokin terveyteensä liittyvä lääketieteellinen päätös, Kalajan tuli esitellä argumentit hyvin tarkasti, jotta potilas tulisi niiden varassa samaan lopputulokseen kuin

lääkärikin. Sen vuoksi Kalaja on kertonut kävelleensä monesti pitkin päämajakaupunki Mikkelin katuja miettien, kuinka jokin tietty asia kannattaisi esittää Mannerheimille säännölliseen iltaohjelmaan kuuluneen iltagrogin yhteydessä.

Kalaja päätti muun muassa turvautua presidentti Risto Rytin apuun keväällä 1943, kun molemminpuolisen keuhkokuumeen sairastanut Mannerheim piti saada lomalle. Presidentti komensikin Mannerheimin kuukauden toipumislomalle Sveitsiin.

Kun marsalkka Mannerheim matkusti Sveitsiin, hän oli melko heikossa kunnossa. Lisäksi hän koki lievää vastenmielisyyttä lentämistä kohtaan. Niinpä Kalaja juotti marsalkalle koko alkumatkan konjakkia.

Mannerheimin muistelmien II-osassa vuodelta 1952 kerrotaan marsalkan terveyden heikkenemisestä jatkosodan aikana: ”Terveytteni, joka ei ollut edellisenkään vuoden aikana ollut erityisen hyvä, huononi keväällä 1943, jolloin sairastuin vuoden aikana jo toisen kerran molemminpuoliseen keuhkotulehdukseen. Kärsivällisestä lääkkeiden otosta huolimatta terveydentilani ei kohentunut, ja koska edessämme näytti olevan aikoja, jolloin voimani joutuisivat kovalle koetukselle, minun oli pakko suostua lääkäriini dosentti Lauri Kalajan vaatimukseen ja hakeutua joksikin aikaa lauhkeampaan ilmastoon.”

Osoitteeksi tuli siis Sveitsi. Mannerheimin lentokone teki välilaskun Berliiniin. Muistelmissaan marsalkka kertoo tavanneensa välilaskun aikana Suomen lähettilään professori T.M. Kivimäen. Veijo Meri kuvaa tuon välilaskun huomattavasti värikkäämmiin WSOY:n Suuret suomalaiset -sarjassa vuonna 1988 ilmestyneessä Mannerheim-kirjassaan. Kenraali Walden oli soittanut yhdysupseerina toimineelle Talvelalle Berliiniin ja kertonut, että hänen vaimoan, ”rouva Waldenia”, ollaan viemässä Sveitsiin hoidettavaksi. Talvela, joka ymmärsi, että kyse oli Mannerheimista, toi lentokentälle hyvän ystävänsä, saksalaisen majuri von Albedyllin, joka oli naimisissa ruotsalaisen kreivitär von Essenin kanssa. Hän osasi siis ruotsiakin. Näin Talvela kuskasi ystävänsä pienelle Rangsdorffin sotilaslentokentälle. Kun Talvela kertoi lentokentällä Mannerheimille myös von Albedyllin tulleen mukaan,

Marsalkka G.E. Mannerheim (oik.) istuu metsästysmajansa saunan kuisilla seurassaan kenraalimajuri Erkki Raappana (toinen oik.), lääkintämajuri Lauri Kalaja, everstiluutnantti Ragnar Grönvall, luutnantti Mikko Rossi, kornetti Erik Blåfield ja majuri Eino Lassila.

(Pauli Jänis / Valokuvaamo Jäniksen kokoelma / Museovirasto)

Mannerheim räjähti aivan varoittamatta huutoon: ”Piru vie, minä olen sanonut, että minä en halua tavata täällä ketään, ja siitä huolimatta te olette tuonut tänne jonkun von Albedyllin!”

Purkauksensa jälkeen Mannerheim laskeutui koneesta ja tervehditi muodollisen asiallisesti von Albedylliä. Mannerheimin henkilääkäri Lauri Kalaja näki Talvelan tyrmistyvän ja vaipuvan epätoivoon. Henkilääkäri kuiskasi Talvelalle, ettei ollut mitään tarvetta ottaa itseensä. Veijo Meri kirjoitti tuon dramaattisen kohtauksen selityksenä: ”Marsalkka oli ihan yksinkertaisesti vain humalassa. Hän oli, oikein kunnolla. Kalaja oli juottanut hänelle koko matkan konjakkia sen takia, että hän oli pelottavan huonossa kunnossa.”

Talvela halusi keskustella Mannerheimin kanssa kahden, ilman sivullisia. Se onnistui kentän laidalla olleessa rakennuksessa samaan aikaan, kun von Albedyll vei Kalajan ja ylipäällikön adjutantin everstiluutnantti Grönvallin viereiseen rakennukseen kestitettäväksi.

Berliinistä matkaa jatkettiin Aeron vanhalla matkustajakoneella, mutta sen toinen moottori sammui ja lentokone joutui tekemään pakkolaskun Stuttgartin kentälle. Mukana olleet Grönvall ja Kalaja selvittivät tilannetta lentokentän komentajan kanssa. Ragnar Grönvall ehdotti, että komendantti ottaisi yhteyden Göringin päämajaan. Sieltä tuli pian tieto, että saksalainen lentokone on tulossa. Mannerheim kivahti: ”Jos herrat haluavat siinä koneessa matkustaa, se on tietysti herrojen asia, minä en halua jäädä saksalaisille kiitollisuudenvelkaan ja matkustan toisella tavalla Sveitsiin.”

Tuota kivahtamista kannattaa miettiä sitä taustaa vasten, että Pekka Peitsi eli Urho Kekkonen oli pohdiskellut erillisrauhan mahdollisuutta helmikuussa 1943 Suomen Kuvalehteen kirjoittamassaan nimimerkkikirjoituksessa.

Mannerheim ilmoitti haluavansa taksin, jonka hän olisi itse maksanut. Grönvall ja Kalaja päättivät turvautua epälojaaliin tekoon. Lentokentältä oli hetken kuluttua lähdössä lentokone Zürichiin, mutta se oli täyteen buukattu. Marskin selän takana käytiin keskustelu, jonka seurauksena komendantti poisti koneesta kolme matkustajaa, ja näille paikoille istuutuivat Kalaja, Gröndahl ja ”Marheim”, jota nimeä Mannerheim Sveitsin lomallaan käytti. Mannerheim maksoi kaikkien matkaliput.

Kalaja oli lääkärisukua

Lääketieteen ja kirurgian tohtori, professori Lauri Ilmari Kalaja oli syntynyt lääkäriperheeseen. Hänen isänsä oli lääketieteen lisensiaatti Arvo Aleksanteri Kalaja. Laurin nuorempi veli, lääketieteen lisensiaatti Tauno Kalaja toimi ylilääkärinä Joensuussa. Isoveli Eero Kalaja

oli ”perheen musta lammas”, sillä hän oli koulutukseltaan diplomi-insinööri.

Kun Kalaja kuoli, Helsingin Sanomissa julkaistiin muistokirjoitus 7.3.1976. Siinä kerrottiin, että Kalaja toimi vuodesta 1950 lähtien Diakonissalaitoksella I sisätautiosastolla johtavana lääkärinä ja vuoden 1955 alusta sairaalan ylilääkärinä. Kalaja oli vaikuttanut Pohjoismaiden sisätautilääkäriyhdistyksen johtokunnan jäsenenä, Suomen sisätautilääkäriyhdistyksen, Duodecimin ja Suomen endokrinologiyhdistyksen puheenjohtajana sekä Syöpäsäätiön hallituksen ja Suomen syöpäyhdistyksen johtokunnan jäsenenä.

Kalaja harrasti kalastusta, ja hänet valittiin Suomen Urheilukalastajain liiton johtokuntaan heti sodan jälkeen vuonna 1945. Kalastus yksi asia, joka yhdisti Kalajan ja Halosen.

4.

Pentti I. Halonen – Kekkosen henkilääkäri

Lääketieteen ja kirurgian professori Pentti Ilmari Halosen (1914–1983) vanhemmat olivat rakennusmestari Erkki Halonen ja Henni Rytönen. Hennin sisaret Ida ja Maria Rytönen olivat perustaneet Salus-sairaalan Helsinkiin. He olivat pyörittäneet Salus-nimistä sairaalaa jo Vuorikadulla, kun Maria osti Kaivopuistosta tontin Alpi-veljen ja Maatalouspankin tuella. Maria soitti sisarelleen Kertulle Kuopioon: ”Olen ostanut tontin, rupea piirtämään!”

Sairaalan suunnittelija arkkitehti Kerttu Rytönen ei kiljunut riemusta ympäristöstä, johon hän sairaalaa alkoi suunnitella. Se nousi vastapäätä kadun eteläpuolelle juuri valmistunutta Saksan suurlähetystöä. Sairaala avattiin vuoden 1929 alussa. Vuoteen 1944 saakka Salus oli yksityissairaala, jossa lääkärit kävivät omalla ajallaan hoitamassa potilaita. Lauri Autio on kirjoittanut Saluksen värikkäistä ja tunteisiin vetoavista alkuvaiheista vuonna 1990 ilmestyneessä

kirjassaan *Salus. Wihurin tutkimuslaitos ja suomalaisen sydäntutkimuksen alkuvaiheet*. Jenny ja Antti Wihurin rahasto perusti Wihurin Tutkimuslaitoksen Kulosaareen keväällä 1944. Siihen liitettiin vuoden 1945 alusta lukien Salus-sairaala, jonka Rytkösen sisarukset lahjoittivat Wihurin Säätiölle.

Salus-sairaalan johtoon

Pentti I. Halonen valmistui lääketieteen ja kirurgian tohtoriksi vuonna 1941. Hänet valittiin Wihurin tutkimuslaitoksen sairaalan, siis Saluksen, lääkäriksi vuonna 1945 ja ylilääkäriksi vuonna 1947. Helsingin yliopiston sisätautiopin professoriksi hänet valittiin vuonna 1953. Salus-sairaalassa vuosien ajan Halosen oikeana kätenä toiminut Vesa Manninen esittelee Kansallisbiografian artikkelissaan Pentti I. Halosen suomalaisen kardiologian perustajaksi. Helsingin Sanomissa 29.12.1983 julkaistussa muistokirjoituksessa Halonen esitellään Suomen johtavana sydänspecialistina sekä sydäntutkimuksen ja sydäntauteja vastustavan järjestötyön uranuurtajana.

Halonen muistetaan edelleen erityisesti tasavallan presidentti Urho Kekkosen henkilöäkinä. Halonen oli itsekin innokas kalastaja, joten hän oli luontevaa seuraa myös Kekkosen kalaretkillä. Hän oli hoitanut jo aikaisemmin myös presidentti J.K. Paasikiveä.

Professori Halonen oli Suomen tiedeakatemian jäsen vuodesta 1951 sekä useiden kansainvälisten lääketieteellisten yhdistysten jäsen ja kunniajäsen. Hän toimi muun muassa Sydäntautiliiton ja Sydäntutkimussäätiön puheenjohtajana.

Halonen toimi HYKS:n hallinnollisena esimiehenä ja johtajaylilääkäriä vuosina 1970–1974. Hän hoiti Helsingin yliopiston sisätautiopin professorin virkaa 1953–1981. Monet sen ajan opiskelijat muistavat Halosen kovana tupakkamiehenä. Palava tupakka roikkui huulella luennollakin, ja uutta tupakkaa piti sytyttää jo ennen kuin edellinen oli sammunut.

Halonen valmistui ylioppilaaksi Kuopion yhteiskoulusta vuonna 1932. Hän säilytti tunnustettavan savon murteen läpi elämänsä. Lääketieteen kandidaatiksi Halonen valmistui jo vuonna 1935 ja lääketieteen lisensiaatiksi 1941. Helsingin yliopistollisen keskussairaalan I sisätautiklinikan ylilääkärinä Halonen aloitti vuonna 1961. Sotavuosina Halonen toimi Helsingin yliopiston anatomian laitoksen amanuenssina. Siirtoväen huollon keskusta johtaneeseen Kekkoseen hän on luultavasti tutustunut työskennellessään Väestönsiirtoasiain keskus-toimiston toimistolääkärinä 1941–1943 ja lääketieteellisenä toimistopäällikkönä 1943. Halonen vaikutti henkilökohtaisesti monella foorumilla. Hän toimi lääketehtas Orionin ja Regulus Oy:n johtokunnissa sekä Orion-yhtymän hallintoneuvostossa. Lisäksi hän vaikutti muun muassa lääketehtas Orionin tieteellisen neuvottelukunnan puheenjohtajana ja Duodecimin puheenjohtajana. Lisäksi hän oli Kardiologisen seuran perustajajäsen.

Presidentillä muistihäiriöitä jo 1972

Arvostettu historioitsija Juhani Suomi kertoo teoksessaan *Liennytyksen akanvirrassa*, että Kekkonen otti lievän sydäninfarktin jälkeen tavaksi käydä perinpohjaisessa terveystarkastuksessa pari kertaa vuodessa Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa (HYKS) johtavan ylilääkärin, professori Pentti Halosen potilaana. Näinkin usein toistuvat tutkimukset eivät näytä olleen Kekkoselle mikään taakka. Ensimmäiset muistihäiriönsä Kekkonen koki myöhäissyksyllä 1972. Tällöinkin hän oli yhteydessä Haloseen. Presidentti oli unohtanut muun muassa Juuso Waldenin hiljattain tapahtuneen kuoleman. Kekkonen tiedusteli Haloselta jo tuolloin, onko vaiva sellainen, että hänen tulisi jättää presidentin tehtävät. ”Ei mitään syytä, mutta stressiä on vähennettävä”, ylilääkäri vastasi.

Pari viikkoa tämän jälkeen Kekkonen kieltäytyi jatkokaudesta presidenttinä. Kieltäytyminen on yleisesti tulkittu Kekkosen poliittiseksi peliksi.

Tasavallan presidentti Urho Kekkonen ja henkilääkäri Pentti I. Halonen Islannin-matkalla vuonna 1978.

(UIKA)

Toukokuussa 1973 Kekkonen kävi jälleen HYKS:ssä tutkimuksissa. Tälläkin kerralla Halonen oli tyytyväinen: ”On mukava ilmoittaa näin hyviä tuloksia.”

Vain kolme päivää myöhemmin Kekkonen pysähtyi yllättäen aamulenkillä Seurasaareissa. Hän seisoj paikallaan pari minuuttia. Turvamies otti presidentiltä koiran taluttimen ja mittasi valtimosta sydämen sykkeen. Kekkonen ei muistanut tästä myöhemmin mitään. Juhani Suomi kuvaa presidentin vanhenemisen oireita arvokkaalla tavalla, siteeraten presidentin omaa päiväkirjamerkintää: ”Olen ollut murheissani, sillä olin uskonut, että vanhenemiseni on vielä kaukana. En todella ole havainnut missään kohti, että olisin jonkin seikan osalta tuntenut olevani vanhempi kuin 20 v. sitten. Tämä kaikki on

Professori Pentti I. Halonen oli innokas kalastaja. Hän seurasi presidentti Urho Kekkosta monille kalaretkille. Kuva on Islannista vuodelta 1978.

(UKA)

yllättävää, suoraan sanoen kauhistuttavaa, jos sen oikein sanon. Onko erottava heti vai voiko odottaa poliittisesti sopivaa aikaa. Sen saa Halonen päättää.”

Tällä kertaa Halonen ei jättänyt oireita enää oman diagnoosinsa vaaraan, vaan konsultoi tutkimustulosten pohjalta HYKS:n neurologian klinikan ylilääkärinä, professori Erkki Kivaloa. Kesäkuun puolivälissä professorit tulivat esittämään näkemyksensä Tamminiemeen. Kekkonen muistiin kirjaama asiantuntijoiden arvio myötäili pitkälti Halosen ja aiemmin esittämää: ”Kaikki tutkimustulokset normaaleja. Esim. aivo-filmi oli sama kuin 8 vuotta sitten, jolloin professori Pitkänen sen otti.”

Kolmen muistinmenetyksen selityksenä oli rasisuksesta johtuva verisuonispasmi. Muistiaukko. Kirjallisuudesta tunnettiin 80 tapausta.

Suosituksena oli juoksun jättäminen pois, samoin kovavauhtisen kävelyn, eikä enää valvomista, ei fyysillistä ponnistusta. Juhani Suomen mukaan Kekkonen oli tyytyväinen tuloksiin: ”Olin iloinen tuloksesta, niin professoritkin. Sanoin ajatelleeni jättää virkani. Halonen ja Kivalo: siihen ei mitään aihetta. Uni tärkeää ja lepo päivällä. Lääkehoito kuten tähän asti. Kalamatkat hyviä.”

Professori Pentti I. Halonen oli viimeisen kerran Paavo Nurmen Säätiön hallituksen kokouksessa 8. syyskuuta 1983. Kokous pidettiin hänen virkahuoneessaan Salus-sairaalassa Kalliolinnantie 4:ssä Helsingissä. Toimitusjohtaja Matti Nurmi avasi kokouksen ja kutsui Halosen kokouksen puheenjohtajaksi. Halonen osallistui vielä lokakuussa Paavo Nurmi symposiumiin, jonka otsikkona oli *Management of Angina Pectoris*. Symposium järjestettiin Halikon kartanossa 6.–8. lokakuuta. Kardiologian uranuurtaja Pentti I. Halonen kuoli keuhkosyövän uuvuttamana 27.11.1983.

5.

Lääkäriambulanssi Helsinkiin

SVUL:n toimituksessa 14.4.1971 pidetyssä säätiön hallituksen kokouksessa merkittiin pöytäkirjaan isännöitsijä Paavo Nurmen ehdotus hankkia sydänambulanssi. Samalla päätettiin selvittää, miten esimerkiksi Helsingin kaupunki suhtautuisi auton käyttö- ja kunnossapitokustannuksista huolehtimiseen. Varatuomari Kare ja pankinjohdaja Hovitie valtuutettiin selvittämään asiaa. Lääkäriambulanssista tuli valtakunnallinen uutisaihe. (Paavo Nurmen säätiö hankkii sydänambulanssia, Helsingin Sanomat 23.4.1971)

Helsingissä toimi kesällä 1971 Sydäntautiliiton sydänambulanssikokeilu. Paavo Nurmen Säätiön edustajat Arne Hovitie ja Pekka Kare neuvottelivat ambulanssista Sydäntautiliiton ja Helsingin kaupungin kanssa.

Professori Lauri Kalaja esitti erityisen sydänambulanssisymposiumin järjestämistä seuraavana vuonna, mutta tämä ei toteutunut.

Säätiön toinen symposium järjestettiin Haikon Kartanossa 9.–11.9.1971 teemalla ”Early diagnosis of coronary heart disease”. Ensimmäisen symposiumin järjestelyitä hyvin hoitanut Antti Louhi ja otettiin myös tämän toisen symposiumin symposiumsihteeriksi.

Mallia Belfastista

Tähän syksyn symposiumiin osallistui englantilainen professori Shillingford, joka oli perehtynyt sydänambulanssien toimintaan maassaan. Englannissa oli tuolloin seitsemän erikoisambulanssia. Maailman ensimmäinen sydänambulanssi oli otettu käyttöön Belfastissa kuusi vuotta aikaisemmin. Sen toimintaa oli vaikeuttanut Pohjois-Irlannin levoton tilanne.

Shillingfordin mukaan erikoisambulanssien kustannukset aiheuttivat monin paikoin ongelmia: ”Ongelma syntyy kustannuksista. Vuotuiset menot ovat noin 200 000 markkaa. Pääomamenoksi saadaan 2,5 miljoonaa markkaa. Voi olla, että sijoittamalla varat vaikka pa turvallisten teiden suunnitteluun saavuttaisimme paremman tuloksen.”

Paavo Nurmen Säätiön hallitus päätti 23.5.1972 pidetyssä kokouksessaan tilata lääkäriambulanssin luovutettavaksi Helsingin kaupungille. Hallitus edellytti, että kaupunki asettaa ambulanssin tehokkaaseen käyttöön ja vastaa sen kaikista kunnossapito- ja käyttökustannuksista. Auton alusta päätettiin tilata Oy Veho Ab:ltä ja korirakenteet K. Nummela Oy:ltä. Kokonaishinta oli 150 000 markkaa. Helsingin kaupunginvaltuusto totesi Paavo Nurmen Säätiön lahjoittaneen kaupungille 22. syyskuuta 1972 täydellä omistus- ja hallintaoikeudella lääkäriambulanssin.

Ensimmäisen lääkäriambulanssikokeilun toteutti Sydäntautiliitto vuonna 1971. Alussa sairaanhoitajat, kuten Katja Äijälä ja Maija Anttila, olivat mukana vapaaehtois pohjalta. Lääkärit saivat palkan ilmeisesti HYKS:n kautta. Päivystys oli järjestetty sairaanhoitajaoppilaitoksen

työsuhdeasuntoihin. ”Hilton”, eli vuonna 1966 valmistunut Meilahden sairaala oli keskuspaikka.

Äijälä ja Anttila kävivät hakemassa rautakaupasta kaksi työkalupakkia, joihin alettiin kerätä lääkäriambulanssin välineistöä. ”Niihin sijoitettiin instrumentit, neulat ja ruiskut. Siellä oli mahdollisuus intubointiin. Me suunniteltiin se ensimmäinen ensiapu”, Äijälä ja Anttila muistelivat haastattelussa (9.11.2017).

Äijälän ja Anttilan mukaan ambulanssia kuljetti tavallisesti legendaarisen sotasankarin ”Lauri Törnin sota-ajan varamies” Holger Pitkänen. Hän oli organisaattori, joka sai toiminnan käyntiin.

Holger Pitkänen oli vauhdikas kuski. Yhdellä reissulla naislääkäri putosi penkiltä, kun Pitkänen kurvaili kovaa vauhtia eteenpäin ja nauroi. ”Se oli viimeinen kerta, kun minä tulin mukaan”, ilmoitti kiukustunut anestesia­lääkäri.

Sairaanhoitaja Katja Äijälä oli mukana, kun lääkäriambulanssia esiteltiin Paavo Nurmelle ja tasavallan presidentti Urho Kekkoselle.

”Muistan, kun olin näyttämässä Paavo Nurmelle lääkäriambulanssia. Hän oli silloin jo vanha, sairas ja kärktyinen. Hänellä oli keppi, ja hän liikkui huonosti. Ei ollut kauhean innostunut. Paavo oli kalpea. Muistaakseni hänen poikansa oli mukana”, Katja Äijälä kertoo.

”Se oli aivan päinvastoin silloin, kun Kekkonen hyppäsi Tamminiemessä sisälle ambulanssiin. Holger esitteli ambulanssia Kekkoselle, eikä Kekkonen olisi lähtenyt pois. Adjutantti tuli sanomaan, että her­ra presidentti, nyt olisi jo seuraava meno.”

”Herranjestas, kun sitä autoa pestiin ja laitettiin. Ja Tamminiemmen pihaan se ambulanssi ajettiin. Kekkonen oli erittäin kiinnostunut. Vinttikoirat kiersivät autoa. Ja adjutantti Wächter oli siinä vieressä”, Katja Äijälä muistelee.

Murtomaan tarkka raportti

Katja Äijälä ja Maija Anttila korostavat, että koko ensihoitojärjestelmän luominen voidaan laittaa lääkäriambulanssitoiminnassa mukana olleen lääkärin Markku Murtomaan ansioksi. Murtomaa perusti yhdessä Holger Pitkäsen ja Kari Aspin kanssa Tehopelastusryhmän 1970-luvun alkupuolella. Lääkäriambulanssitoiminnasta on olemassa Murtomaan laatima raportti ajalta 16.12.1972–15.6.1973. Tuona aikana oli 764 ambulanssilähtöä, jotka koskivat 770 potilasta. Kuljetettuja potilaita oli 436 kappaletta. Joissakin tapauksissa potilas oli kuljetettu toisella autolla (130 kappaletta). 85 tapauksessa potilas oli jo kuollut, ennen kuin lääkäriambulanssi ehti paikalle. Näissä tilanteissa 53:a potilasta oli yritetty vielä elvyttää. Virrehälytyksiä oli 15 prosenttia, 117 kappaletta.

Paavo Nurmen kerrottiin olleen tyytyväinen lääkäriambulanssitoiminnan konkreettisiin tuloksiin. Vaikka toiminnan käynnistämisessä oli monenlaisia vaikeuksia, Paavo Nurmen lahjoitus avasi uraa ja lääkäriambulanssitoiminta vakiintui myös Suomessa.

6.

Tehoambulanssi Kuopioon

Paavo Nurmen Säätiön arkistossa on Kuopion kaupunginjohtajan Olavi J. Oksan kiitoskirje, joka on päivätty 22.8.1979. Oksa kiittää säätiötä UKK-tehoambulanssilahjoituksesta, jonka säätiön hallitus oli tehnyt 30. heinäkuuta. Asiasta oli neuvoteltu Kuopion kaupungin, Oy Veho Ab:n ja lääkintöhallituksen kanssa. Kuopion kaupunginhallitus oli ottanut ambulanssiin myönteisen kannan 18. kesäkuuta.

Ambulanssilahjoitus oli käynnistynyt toukokuussa 1979 tasavallan presidentti Urho Kekkosen Saksan Liittotasavallan valtiovierailun yhteydessä. Säätiön edustajina olivat valtiovierailulla mukana puheenjohtaja Matti Nurmi ja varapuheenjohtaja Vesa Manninen. Tuolloin (10.5.1979) Daimler-Benz AG lahjoitti Paavo Nurmen Säätiölle tehoambulanssin, josta käytettiin myös nimeä UKK-ambulanssi.

Hallintolääkäri Viljo Rissanen kirjoitti Kuopion kaupunginhallitukselle 6.7.1979: ”Kuopioon mahdollisesti saatavan tehoambulanssin

käytöstä on keskusteltu Kuopion yliopistollisen keskussairaalan johtavien viranhaltijoiden keskuudessa. Yksimielisesti on todettu, että tehoambulanssin saaminen Kuopioon on terveydenhoitojärjestelmän kannalta erittäin hyödyllinen asia; parantaahan se sairaalan lähietäisyydeltä hoitoon tuotavien kriittisesti sairaiden sydän- ja tapaturmapotilaiden akuutin vaiheen hoitomahdollisuuksia olennaisella tavalla. Kuopion yliopistollisen keskussairaalan taholta tultaisiin mahdollisesti saatavaa tehoambulanssia käyttämään myöskin opetuksessa, erityisesti lääketieteen ja sairaanhoidon opiskelijoiden sekä sairaalan oman henkilökunnan, lähinnä ensiapupoliklinikan henkilökunnan kokouksessa. Luonnollisesti ambulanssi soveltuu lisäksi erityisen hyvin sairaanhoitokuljetuksista vastaavan henkilökunnan koulutukseen.”

Kuopion apulaiskaupunginjohtaja Juhani Koskinen, kolmas kaupunginsihteeri Olavi Jyräsalo ja Kuopion yliopistollisesta keskussairaalan hallintolääkäri Viljo Rissanen toimittivat säätiölle 28.11.1979 selvityksen saamansa tehoambulanssin käytöstä. Selvityksessä todetaan, että Kuopion kaupunki sai 9. elokuuta 1979 Paavo Nurmi säätiöltä lahjoituksena ambulanssin, jota varustelunsa puolesta voidaan käyttää tehoambulanssin tapaan.

Käyttösuunnitelma valmistui syksyn 1979 aikana

Ambulanssin luovutuksen jälkeen perustettiin kaupungin ja keskussairaalan edustajista koostunut työryhmä laatimaan tehoambulanssin käyttösuunnitelmaa. Se valmistui 11.9. ja hyväksyttiin ensin Kuopion kaupunginhallituksessa 24.9. ja vielä KYKS:n liittovaltuustossa 15. lokakuuta.

Tehoambulanssin käyttöalueiksi määriteltiin seuraavat tehtävät: 1) sijoituspaikan lähiympäristön akuuttien sairastumistapausten hälytystehtävät silloin, kun arvioidaan tämäntasoista ambulanssikuljetusta tarvittavan; tyyppiesimerkkejä ovat sydäninfarktipotilaat ja vaikeat

tapaturmatapaukset. 2) vaikeasti sairaiden tai vammautuneiden potilaiden valvotut siirrot alueen muista laitoksista, aluesairaaloista tai terveyskeskuksista Kuopion yliopistolliseen keskussairaalaan, 3) katastrofitilanteissa osana alueen katastrofitoimintajärjestelmää, 4) sairaalakuljetuksen ja sairaanhoidon eri henkilöstöryhmien koulutus.

Tehoambulanssin miehitykseksi tarvittiin kuljettaja ja apumies Kuopion kaupungin palolaitokselta, sekä sairaanhoitaja ja lääkäri Kuopion yliopistollisesta keskussairaalaan. Tällä miehityksellä ambulanssia pidettiin 8 tuntia päivässä valmiudessa KYKS:n ensiapupoliiklinikalla. Muuna aikana auto oli tavallisessa ambulanssikäytössä palolasemalla.

Jotta ambulanssin hälytysvalmiutta voitiin ylläpitää palolaitoksen ulkopuolella, joutui Kuopion kaupunki perustamaan palolaitokselle kaksi uutta palomiehen virkaa. Uudet viranhaltijat aloittivat joulukuun alussa. KYKS puolestaan päätti perustaa toimintaa varten yhden sairaanhoitajan viran 1.1.1980 ja 2 sairaanhoitajan virkaa 1.7.1980. Kuopion kaupungin valtiosuusanomus ambulanssin käyttökustannuksista toimitettiin lääninhallituksen kautta sosiaali- ja terveysministeriölle.

Kuopion kaupungille luovutettua ambulanssia käytettiin elokuusta lähtien Kuopion kaupungin normaalissa hälytysajotoiminnassa. Ambulanssin lääkinnällistä varustelua muutettiin jonkin verran vastaamaan KYKS:ssä käytettyjä hoitomenetelmiä. Niinikään luotiin edellytyksiä hälytysjärjestelmän sopeuttamiseksi KYKS:n yhteydessä toimivan tehoambulanssin tarpeisiin.

Kaupungin ja KYKS:n henkilöstöä perehdytettiin ambulanssin käyttöön. Ambulanssia käytettiin joulukuusta 1979 lähtien hälytysajojen lisäksi 1) vaikeasti sairaiden potilaiden siirtokuljetuksiin piirin aluesairaaloista keskussairaalaan, 2) katastrofitoimintakoulutukseen ja 3) sairaanhoito-oppilaitoksen koulutustoimintaan.

Pohjalla Mercedes Benz L 508 D

Binz-Tehoambulanssi rakennettiin Mercedes Benz -mallista L 508 D. Auton akseliväli oli 2950 millimetriä ja sisäkorkeus 1900 millimetriä. Korin sisustustyön ja kiinteät laitteet teki Binz GmbH & Co. Länsi-Saksan Lorchissa.

Ohjaamon ja potilasosaston väliin tehtiin seinä, jossa oli kaksi liukuikkunaa. Potilasosaston seinät tehtiin ikilevystä, ja lattia oli muovimattopäällysteinen. Potilasosastossa oli erillinen lisälämmitin. Potilastilan keskellä oli Binzin monisäätöinen paarinalusta. Paarinalustaa oli mahdollista säätää, kallistaa, nostaa tai laskea.

Ambulanssissa oli Siemens Sirecard-P -merkkinen akkukäyttöinen ja kannettava kardioskooppi-defibrillaattorilaitteisto, jota käytettiin sydämen sähköisen toiminnan toteamiseen ja seurantaan sekä defibrillointiin. Sydämen sähköisen toiminnan rekisteröintiin eli sydänfilmin ottamiseen oli laitteena Siemens Elektrokardiograf, malli Cardiostat 701, yksikanavainen elektrokardiograafi.

Autossa oli kaksi kymmenen kilon happipulloa alennusventtiileineen sekä paine- ja virtausmittareineen. Autossa oli myös kiinteästi asennettu imulaite liman, veren ja oksennuksen imemiseen potilaan hengitysteistä.

Turkuun Ramm-Anne-nukke

Paavo Nurmen Säätiö on seurannut lääkäriambulanssitoimintaa ikään kuin lukkarinrakkaudella myöhemminkin. Vuonna 2000 myönnettiin kertaluonteinen 25 000 markan avustus Turun Seudun lääkäriambulanssin Tuki ry:lle Ramm-Anne-nuken hankintaan. Lahjoitukselle oli edellytyksenä, että säätiö saa luovuttaa nukken yhdistykselle.

7.

Paavo Nurmen viimeinen päätös: keinomunuaiskone

Ajankohtaisessa kakkosessa kerrottiin keväällä 1973 munuaispotilaiden asemasta. Sen mukaan vuodessa kuolee turhaan 300 potilasta. Myös toimittaja Ullamaija Kivikuru kirjoitti Helsingin Sanomissa 11.4.1973 mediakriittisesti Yleisradion ohjelmasta toistaen tuon tärkeän munuaispotilaita koskevan epäkohdan.

Säätiö päätti toukokuun 29. päivänä 1973 pidetyssä kokouksessa jakaa isännöitsijä Paavo Nurmen esityksestä seuraavat apurahat: 1) Munuaistautiliitto – Njursjukdomsförbundet ry:lle keinomunuaiskonetta ja siihen liittyvien lisälaitteiden hankkimista varten tarvittava apuraha (hinnaksi tuli lopulta 39 010 markkaa) sillä edellytyksin, että laite tulee tehokkaaseen käyttöön. 2) Dosentti Lauri Virkkulan johtamalle tutkijaryhmälle 10 000 markkaa käytettäväksi

Paavo Nurmi kiinnitti keväällä 1973 huomionsa munuaistautipotilaiden hoidon heikkoon tasoon ja lahjoitti säätiön kautta rahat keinomunuais- eli dialyysikoneeseen. Kuva on noihin aikoihin avatulta Munuaistautiyhdistyksen Snellmaninkadun dialyysiasemalta. (Munuais- ja maksaliitto)

aiheen ”kollateriaaliverenkierron luominen kirurgisin menetelmin” tutkimiseen.

Munuaistautiliiton historiikissa kerrotaan, että munuaistaudin hoidossa oli 1970-luvun alussa suuria ongelmia: dialyysihoitopaikkoja ei ollut riittävästi. Munuaistautiliitto ja piiriyhdistykset keräsivät rahaa dialyysikoneiden hankkimiseksi. Lahden (1971) ja Helsingin

(1972) yhdistykset perustivat vuosikymmenen alussa omat avodialyysiasemansa.

Helsingin Munuaistautiyhdistys perusti vuonna 1972 avodialyysiaseman Snellmaninkadulle. Se oli taloudellisesti raskas hanke, ja yhdistyksen hallituksen jäsenet joutuivat ottamaan nimiinsä henkilökohtaisen vekselin. Avodialyysiasema toimi Unioninkadun IV sisätautien klinikan alaisuudessa niin, että yhdistys vastasi käytännön järjestelyistä ja henkilökunnan palkkauksesta, mutta klinikan ylilääkäri vastasi lääketieteellisestä johtamisesta. Snellmaninkadun avohoitoasema siirtyi kokonaan HYKS:n alaiseksi vuonna 1979.

Paavo Nurmen säätiön kokous, jossa päätettiin keinomunuaiskoneen ja siihen liittyvien lisälaitteiden hankinnasta, jäi Paavo Nurmen viimeiseksi kokoukseksi. Paavo Nurmen säätiön toimintakertomus 1973 alkaa seuraavasti: ”Paavo Nurmen säätiön kuudes toimintavuosi toi mukanaan surusanoman. Isännöitsijä Paavo Nurmi, säätiön perustaja ja sen hallituksen puheenjohtaja, poistui joukostamme lokakuun 2 päivänä 1973.”

Isännöitsijä Paavo Nurmen siunaustilaisuus pidettiin Helsingin Vanhassa kirkossa 11. päivänä lokakuuta 1973. Siunaustoimituksen suoritti piispa Osmo Alaja ja muistopuheen piti opetusministeri Marjatta Väänänen. Tasavallan presidentti Urho Kekkonen osallistui siunaustilaisuuteen.

Viralliset kukkatervehdykset jättivät:

Tasavallan presidentti
Valtioneuvosto
Paavo Nurmen säätiö
Turun Urheiluliitto
Suomen Urheiluliitto
Kansainvälinen
Olympiakomitea
Suomen Olympiakomitea

Työväen Urheiluseurojen
Keskusliitto
Finlands Svenska
Centralförbund
Turun kaupunki
Helsingin kaupunki
Suomen Olympiavoittajat

Siunaustilaisuuden jälkeen vainaja kuljetettiin kunniasaattueen seuraamana Turkuun, jossa Paavo Nurmi sai viimeisen leposijansa.

Matti Nurmi ei ollut osallistunut isänsä elinaikana kovinkaan aktiivisesti säätiön toimintaan, mutta hänet valittiin hallituksen puheenjohtajaksi 27.5.1974. Hallituksen vuosikokouksen avaaja Pentti I. Halonen valittiin jatkamaan varapuheenjohtajana. Aivan kokouksen alussa pidettiin hiljainen hetki Paavo Nurmen muistoa kunnioittaen.

Paavo Nurmen ystävä, isännöitsijä Armas Toivonen, oli kuollut vain kolme viikkoa ennen Nurmea. Toivonen oli toiminut Paavo Nurmen Säätiön varatilintarkastajana säätiön perustamisesta lähtien, ja hänen tilalleen varatilintarkastajaksi valittiin diplomiekonomi Guy Rask.

Säätiön hallinnon tehostamiseksi perustettiin työvaliokunta, johon tulivat mukaan professori Pentti I. Halonen, toimitusjohtaja Matti Nurmi ja pankinjohtaja Arne Hovitie.

Vaikka puheenjohtaja vaihtui, säätiön toiminta jatkui vanhoissa uomissaan. Helsingin yliopistollisen keskussairaalan (Haartmanninkatu 4) professori Pentti I. Halosen virkahuoneessa pidettiin kokous lokakuussa 1974. Kokouksessa päätettiin jakaa kaksi apurahaa. Lääketieteen tohtori Petri Kovasen opintoja Sveitsissä rahoitettiin vuoden ajan 1.1.1975 alkaen. Tähän käytettiin 36 000 markkaa. Dosentti Juhani Heikkilä sai myös vuoden apurahan, 48 000 markkaa. Ehdoksi apurahoille asetettiin, että stipendiaatit eivät pidä vuoden aikana muita ansiotoimia, lukuun ottamatta dosenttiluentojaan. Koska apurahat tulivat verollisiksi 1.1.1975 alkaen, säätiön hallitus päätti jälkikäteen korottaa Kovasen ja Heikkilän apurahoja 6000 markalla, eli säätiölle tuli kuluja lisää 12 000 markkaa.

Presidentti Urho Kekkonen illallisvieraana

Kolmas kansainvälinen symposium päätettiin järjestää syksyllä 1975 Haikon kartanossa. Aiheena oli ”Fyysinen aktiviteetti ja sepelvaltimotaudit”. Pentti I. Halosen yhteyksien ansiosta symposiumista tuli

historiallisesti merkittävä sillä tasavallan presidentti Urho Kekkonen kunnioitti juhlaillallista läsnäolollaan 19. syyskuuta.

Tasavallan presidentti Kekkonen piti Haikossa englanninkielisen puheen, jossa hän kilpaurheilijan taustallaan ja erityisesti aktiivisena kuntoliikkujana korosti tietävänsä liikunnan olevan erinomainen rentoutumiskeino. Hölkkä ja hiihto vapauttavat päivittäisestä stressistä. ”Ne aiheuttavat väsymystä, ja tuovat samalla syvää tyydytystä. Tämä antaa henkistä ja fyysistä voimaa jokapäiväiseen työhön.”

”Näin ollen suhtaudun erittäin positiivisesti siihen työhön, jota lääketieteen asiantuntijat suuntaavat fyysisen aktiivisuuden tutkimiseen, tarkoituksena sairauksien ehkäiseminen ja parantaminen. Olen usein palauttanut mieleeni muinaisten kreikkalaisten lääketieteelliset ohjeet: Lääkärin taidossa on kyse arvaamisesta. Fyysisiä arvoja korosti erityisesti Pindaros, joka kirjoitti riemullisia runoja muinaisista olympian voittajista. Hänen on sanottu oivaltaneen moraalisen maksiimin, jonka mukaan onnellinen mieli on paras tohtori”, Kekkonen totesi.

”On tärkeää, että tällaisia symposiumeja, joissa asiantuntijat voivat keskittyä yhteen erityiseen ongelmaan, järjestetään. Maantieteellisesti Suomi on etäinen kolkka lääketieteen kartalla, joten meillä on erityistä iloa nähdä täällä tällä kertaa niin monia kansainvälisiä asiantuntijoita.”

”Paavo Nurmi teki elinaikanaan kotimaansa tunnetuksi koko maailmassa lähes yli-inhimillisillä suorituksillaan. Samalla tavalla hän keskittyi toiseen uraansa talonrakentajana. Tämä kestävyys mahdollisti myös sen, että hän aikanaan perusti nimeään kantavan säätiön. Seurattuani Paavo Nurmen menestystä hänen urheiluvuosinaan olen iloinen havaitessani, että tämä säätiö tekee hänen nimeään tunnetuksi uudella tavalla”, Kekkonen lausui.

Yhteys Diakonissalaitokseen säilyi Louhijan kautta

Diakonissalaitoksen johtaja Lauri Kalaja kuoli 1.3.1976. Seuraavassa säätiön hallituksen vuosikokouksessa 4.5.1976 valittiin hänen tilalleen säätiön hallitukseen dosentti, ylilääkäri Antti Louhija, joka oli edellisvuonna seurannut Kalajaa Diakonissalaitoksen ylilääkärin virassa.

Diakonissalaitoksella on säätiön historiassa oma erityinen tunnearvonsa, makasihan Paavo Nurmi vuonna 1968 Diakonissalaitoksen sairasmuutolla perustaessaan säätiön.

Vuoden 1977 symposiumin aiheeksi tuli ”Äkillinen sydänkuolema”. 15–17.9.1977. Pentti Siltanen piti esitelmän lääkäriambulanssista. Samassa symposiumissa Douglas A. Chamberlain kertoi Brightonin lääkäriambulanssitoiminnasta. Järjestelyistä vastasivat Pentti I. Halonen ja Vesa Mannisen johtama sihteeristö.

8.

Tiede 2000 -lehden perustaminen

Paavo Nurmen Säätiö osallistui 1970-luvun lopulla tiedemaailman yhteiseen hankkeeseen yleistajuisen tiedelehden perustamiseksi. Suomen kulttuurirahasto lähetti muutamille säätiöille kirjeen 10.1.1979 koskien ”Yleistieteellisen Lehden” perustamista. Paavo Nurmen Säätiön osuudeksi kaavailtiin aluksi 6000–10 000 markkaa.

Säätiön hallituksen kokouksessa 30. heinäkuuta päätettiin Suomen Kulttuurirahaston 19.4.1979 päivätyn kirjeen mukaisesti osallistua ”Yleistieteellisen aikakauslehden” rahoittamiseen 24 000 markalla siten, että vuosittainen avustus on 6000 markkaa vuodesta 1980 lukien. Toisin sanoen säätiö sitoutui neljän vuoden rahoitukseen.

Lehden valmistelevaa työryhmää johti professori Lauri Saxén. Työryhmän jäseniä olivat tutkimusjohtaja Elisabeth Helander, pääjohtaja Pekka Jauho, yleissihteeri Niilo Luukkanen, toimistopäällikkö

Esko-Olavi Seppälä ja työryhmän sihteerinä toimi valtiotieteiden kandidaatti Paavo Löppönen.

Työryhmä oli lähestynyt Paavo Nurmen Säätiötä jo vuoden 1978 puolella. Lehtihankkeen käynnistäjänä toimi Suomen Kulttuuri-rahasto. Suomen Akatemia ja Suomen Tiedeakatemiain valtuuskunta olivat alusta asti mukana.

Malli tuli lännestä. Ruotsissa oli ilmestynyt Forskning och Framsteg -lehti vuodesta 1966, mikä rohkaisi uskomaan, että Suomessakin olisi riittävää kiinnostusta tiedelehteä kohtaan. Lehden esikuvaksi otettiin Scientific American -lehti. Lehteä suunniteltiin ensisijaisesti 1) korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten henkilökunnalle, 2) korkeakoulujen opiskelijoille, 3) keskiasteen oppilaitosten opettajille ja 4) vapaan sivistystyön eri kohderyhmille.

Tiede-lehden perustivat Suomen Akatemia, Sitra, Suomen Kulttuurirahasto ja Suomen Tiedeakatemiain valtuuskunta. Paavo Nurmen Säätiö kuului Tiede-lehden pienimpiin rahoittajiin. Vuositasolla saman luokan rahoittajia olivat Gyllenberg, Outokumpu, Paulon säätiö, Svenska Kulturfonden, Syöpäsäätiö, Thuringin säätiö ja Oskar Öflundin säätiö.

Tiede 2000 -lehteä ”benchmarkattiin” muihin Pohjoismaihin. Ruotsin Forskning och Framsteg ilmestyi kahdeksan kertaa vuodessa, Norjan Forskningsnytt samoin kahdeksan kertaa. Tanskalainen Forskning och Samfundet ilmestyi peräti 12 kertaa, mutta sen sivumäärä oli vain 24, puolet vähemmän kuin Ruotsin lehdessä. Suomessa suunnitelmissa oli, että ensimmäisenä ilmestymisvuotena 1980 julkaistaan kuusi numeroa.

Päätoimittaja Jali Ruuskanen antoi Helsingin Sanomille haastattelun 11.10.1980, kun ensimmäinen näytenumero oli julkistettu: ”Me teemme lehteä kaikille tieteestä kiinnostuneille ja niitä kyllä löytyy kaikista kansankerroksista. Ymmärrettävyystaso tehdään sellaiseksi, ettei lukeminen edellytä erikoisia taustatietoja. Jos taustatietoja tarvitaan, ne voidaan tarpeen mukaan antaa tekstin yhteydessä”, diplomi-insinööri Jali Ruuskanen kaavaili.

Lehden tuotannosta ja levikkimarkkinoinnista vastasi alusta alkaen Sanoma Oy. Lehden kustantaja ja julkaisija oli Tieteen tiedotus ry.

Tiedelehti oli suuri ja näkyvä yhteisönnistus muiden säätiöiden kanssa.

Muistoesineitä ja ensimmäinen historiikki

Arvostettu kirurgian apulaisprofessori Pekka Peltokallio teki kirjallisen ehdotuksen, että Paavo Nurmen nimeä saisi käyttää yleisurheilun ensimmäisten MM-kisojen yhteydessä järjestettävässä urheilulääkärikongressissa vuonna 1983. Ehdotuksen mukaan kongressin yhteydessä jaettaisiin Paavo Nurmen nimeä kantava palkinto. Palkinnon suuruudeksi päätettiin jo 10 000 dollaria (noin 55 000 markkaa), mutta sitten tulikin mutka matkaan. Oikeusministeriö ilmoitti, että palkinto olisi säätiön sääntöjen vastainen, joten se jäi suunnitelmaksi.

Suhteet urheilulääkäreihin pysyivät kuitenkin hyvinä. Suomen Urheilulääkäriyhdistyksen 50-vuotiskongressin nimeksi tuli Paavo Nurmi Congress. Se järjestettiin kongressihotelli Rantasipissä Turussa 28.8.–1.9.1989.

Helsingin MM-kisavuonna havahduttiin tosiseikkaan, että säätiöllä ei ollut varsinaisesti mitään muistoesinettä. 26.1.1983 pidetyssä kokouksessa päätettiin, että toteutetaan säätiön mitali.

Säätiöllä ei ollut myöskään historiikkia. LKT Juhani Peräsalo ilmoitti suostuvansa kirjoittamaan Paavo Nurmen Säätiön 10-vuotishistoriikin. Vuoden 1988 toimintakertomuksesta selviää, että Vam-

Vuonna 1985 tehtiin päätös hankkia Wäinö Aaltosen perikunnalta 10 Paavo Nurmen juoksijapatsaan pronssista pienoispatsasta 7500 markan kappalehintaan.

malan Kirjapainosta on valmistunut 500 kappaletta Peräsalon laatimaa historiikkia säätiön vuosilta 1968–1978.

Paavo Nurmi -keskukselle kerta-avustus

Ylilääkäri Antti Louhija isännöi säätiön hallituksen kokousta 22.10.1984 virkahuoneessaan Pohjola-Yhtiöiden pääkonttorissa. Yhtenä asiana oli Turun Liikunta- ja Kuntotutkimuksen Kannatusyhdistys ry:n Turun Kuntotutkimusasemaa koskeva kirje. Kirjeessä oli kolme allekirjoittajaa: professori Hannu Kalimo, joka oli yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja, projektisihteeri Tero Viljanen, joka oli kuntotutkimusaseman johtaja, ja urheilututkimusaseman johtaja Martti Kvist. Kirjeessä esiteltiin Paavo Nurmi -keskukseen tähtäävää suunnitelmaa: ”Turussa toimii Turun liikunta ja kuntotutkimuksen kannatusyhdistys ry -niminen organisaatio. Sen tehtävänä on liikuntaan ja fyysiseen kuntoon kohdistuvan tieteellisen tutkimuksen tukeminen ylläpitämällä mainittua tutkimusta harjoittavia laitoksia, palkkaamalla niihin tutkijoita ja muuta henkilökuntaa, harjoittamalla alan tieteellistä julkaisutoimintaa sekä koulutus- ja valistustoimintaa ja fyysisen kunnon toteamiseen ja parantamiseen liittyvää palvelutoimintaa. Yhdistyksen muodostavat Kansaneläkelaitos Turun kaupunki, Turun yliopisto, ja Varsinais-Suomen Sydäntautipiiri.

Yhdistys ylläpitää tällä hetkellä kahta tutkimusasemaa, jotka molemmat harjoittavat liikunta- ja liikuntalääketieteellistä tutkimus- ja palvelutoimintaa. Turun kuntotutkimusaseman päätehtävänä on kuntoliikunnan vaikutusten ja toteutettavuuden tutkimus, liikuntaneuvonta ja kuntotestaustoiminta, kuntoliikuntaan liittyvä koulutustoiminta sekä terveystieteellinen tutkimus. Kuntotutkimusaseman toiminta koostuu sekä tieteellisestä tutkimustyöstä että palvelutoiminnasta. Tutkimusaseman toiminta on kohdistettu ensisijaisesti kaupungin itsensä terveeksi tuntevaan aikuisväestöön.”

Säätiön toiminta-ajatuksen kehittämistä keskusteltiin 1980-luvun puolivälissä. Varatuomari Pekka Kare, joka toimi Kvartto Oy:n toimitusjohtajana, isännöi säätiön hallituksen kokousta Lauttasaaressa kirjapainon toimitiloissa 10.12.1984. Kokouksessa päätettiin onnitella Aikakauskirja Duodecimia 100-vuotisen toiminnan johdosta. Seuran pyrkimystä asiallisen lääketieteellisen tiedonjulkistamisen edistämiseksi päätettiin tukea 3000 markan lahjoituksella. Lisäksi kokouksessa keskusteltiin säätiön toiminta-ajatuksen kehittämistä. Toiminta oli keskittynyt sydän- ja verisuonitautien tutkimuksen edistämiseen. Pekka Kare esitti, että toimintaa voisi laajentaa lähinnä kansanterveyden suuntaan urheilulääketiedettä tukemalla. Kare viittasi perusteluissaan Paavo Nurmen ratkaisevan asemaan Suomen urheiluelämässä.

Yliääkäri Antti Louhija puolestaan esitti, että säätiö voisi kustantaa tutkijoita ulkomaisiin tutkimuskeskuksiin ja yliopistoihin 2–3 vuodeksi. Samoin hän esitti, että tutkimustukea voisi jakaa pidemmäksi ajaksi kuin käytännöksi muodostuneen 3 kuukauden ajaksi. Päätöksiä ei tehty.

Turun urheilututkimusaseman pääpaino oli urheilulääketieteellisessä tutkimustyössä. Muita toimialueita olivat palvelutoiminta ja koulutus- ja tiedonvälitystoiminta. Sen toiminnan kohderyhmänä olivat huippu- ja kilpaurheilijat. Kirjelmä jatkui: ”Yhdistys on nähnyt tarpeelliseksi toimintansa kehittämisen, minkä kautta on päädytty esittämään sellaisen palvelu-, koulutus-, ja tutkimuskeskuksen perustamista, jossa yhdistyksen toimintaa voitaisiin harjoittaa nykyaikaisissa ja tulevaisuudenhakuisissa puitteissa. Hanke tunnetaan tällä hetkellä Paavo Nurmi -keskuksen nimellä.”

Tero Viljanen ja Ilkka Vuori olivat laatineet Paavo Nurmi -keskuksesta 11 liuskaa tekstiä. Keskukseen esittelyssä korostuivat valmennus- ja liikuntatoiminnan yhdistäminen ja liikuntalääketieteellisten palvelujen käyttömahdollisuus. Tavoitteena oli saada aikaan sellainen

Säätiöstä alkoi vähitellen kehittyä säännöllisen apurahojen jakamisen seurauksena kohtalaisen merkittävä lääketieteellisen tutkimuksen rahoittaja. Vuonna 1984 kirjattiin, että säätiö oli rahoittanut jo 102 lääketieteellistä tutkimusta. Rahaa oli jaettu yhteensä 1 688 500 markkaa.

keskus, 1) joka mahdollistaisi eri liikuntalajien valmennusleirien pitämisen, 2) jossa voitaisiin järjestää paikallisesti ja alueellisesti liikuntatoimen moninaista koulutusta, 3) jossa voitaisiin luotettavalla tavalla suorittaa urheilijoiden ja kuntoilijoiden fyysisen suorituskyvyn eri osa-alueiden mittauksia, 4) jossa olisi urheilupoliklinikka urheilijoiden ja kuntoilijoiden liikuntavammojen hoitoa ja vammojen kuntoutusta sekä terveystarkastuksia varten, 5) jossa tehtäisiin liikuntalääketieteellistä tutkimusta mm. valmennusmenetelmien kehittämisen, urheilutraumatologian ja kuntoliikunnan vaikutusten alueilla, ja 6) jossa voitaisiin järjestää liikuntalääketieteen koulutusta.

Hakemuksessa lueteltiin lisäksi edellytyksiä, joilla perustellaan keskuksen tarvetta: 1) valmennusleirit ja liikuntatoiminnan koulutus, 2)

Säätiön hallituksessa päätettiin 11.4.1991 suhtautua myötämie-lisesti australialaisen H.J. Blackboron lahjoitukseen. Mielenkiintoinen kirje oli alun perin osoitettu Turun kaupunginjohtajalle ja kirjeessä oli ollut mukana 100 punnan shekki. Kaupunginjohtaja ei voinut ottaa rahaa vastaan, joten hän oli toimittanut lahjoituksen Paavo Nurmen Säätiölle. Säätiö pääsi erikoisesta lahjoituksesta ja siihen liittyneestä sitouttavasta toiveesta siirtämällä lahjoituksen Paavo Nurmen perinneyhdistykselle. Saatekirjeessä nimenomaan toivottiin, että lahjan saaja käynnistää rahankeräyksen Paavo Nurmen huonokuntoisen kotitalon kunnostamiseksi.

Säätiö piti kokoustaan Kvartto Oy:n uudessa toimipaikassa Vantaalla 13.11.1991. Yksi asialistan aiheista käsitteli Paavo Nurmen perinneyhdistyksen hakemusta toimintansa tukemiseksi. Säätiön hallitus päätti myöntää tarkoitukseen 4000 markkaa.

30.3.1992 päätettiin myöntää virolaiselle tutkijalle 6–12 kuukauden ajaksi apuraha lääketieteellisen tutkimuksen suorittamiseen Suomessa. Dosentti Vesa Manninen valtuutettiin hoitamaan asiaa.

urheilijoiden suoritusedellytysten mittaaminen, 3) liikuntavammojen hoito ja kuntoutus, ja 4) liikuntalääketieteellinen tutkimus.

Paavo Nurmi -keskus sai oikeuden käyttää Paavo Nurmen nimeä ja lisäksi se sai kertakaikkisena korvauksena 4000 markkaa. Säätiö ei halunnut sitoa itseään keskuksen toimintaan.

Antti Louhijan puhe 25-vuotisjuhlassa

Vuosi 1993 oli säätiön XXV toimintavuosi, siis juhlavuosi. Toimintakertomuksen mukaan säätiön 25-vuotisjuhlaa vietettiin 7. joulukuuta. Se oli merkkitapaus säätiön toiminnassa. Juhlatilaisuus järjestettiin Diana-auditoriossa Erottajan varrella. Tilaisuuteen oli kutsuttu julkisen sanan edustajia sekä arvovaltainen kutsuvierasjoukko. Säätiön puheenjohtajan Matti Nurmen jälkeen valtiovallan tervehdyksen esitti sosiaali- ja terveysministeriön neuvotteleva virkamies Arto Niemi. Dosentti Antti Louhija piti esityksen säätiön 25-vuotiaasta toiminnasta. Lääketieteen tohtori Riitta Lassila piti esityksen valtimoveritulpan synnystä. Tilaisuudessa julkistettiin säätiön kustantama kirja *The Paavo Nurmi Foundation Twenty-Five Years 1968–1993*. Kirja jaettiin kaikille tilaisuuteen saapuneille. Lisäksi apurahan saajille jaettiin säätiön pronssinen mitali.

Louhija muistutti aluksi säätiön tarkoituksperistä ”edistää sydän- ja verisuonitautien sekä yleisen kansanterveyden tutkimista maassamme sekä tukea näiden hyväksi tehtävää työtä”. Sitten hän jatkoi: ”Ratkaisevalla tavalla säätiön toiminnan tulevaa linjaa oli luonnollisesti viitoittamassa sen ensimmäinen hallitus, jonka puheenjohtaja Paavo Nurmi itse oli. Lääketieteellistä asiantuntemusta tässä hallituksessa edustivat professori Pentti Halonen, modernin suomalaisen kardiologian perustaja ja uranuurtaja, sekä professori Lauri Kalaja, mainehikas sisätautilääkäri ja niinikään kardiologiaan paneutunut klinikko.

Apurahat on pääsääntöisesti myönnetty henkilökohtaisina apurahoina sellaisille tutkijoille, jotka muusta ansiotyöstä vapaana haluavat keskittyä pelkästään tutkimustyöhön. Periaatteena on ollut ennen kaikkea tukea hieman varttuneempia, väitöskirjansa jo kirjoittaneita ja siten kykynsä itsenäiseen tutkimustyöhön osoittaneita tutkijoita, joille vapaa-ajan irrottaminen puhtaaseen tutkimustyöhön monien muiden velvollisuuksien paineessa usein on erityisen vaikeata. Apurahat on mitoitettu sellaisiksi, että ne vastaavat kliinisen seniorilääkärin nettopalkkaa 2–6 kuukauden ajalta riippuen siitä, kuinka pitkän tutkimusvapaan hakija kulloinkin tarvitsee ja on valmis käyttämään muusta ansiotyöstä vapaana.

25-vuotisen toimintansa aikana Paavo Nurmen Säätiö on vuosina 1968–1993 myöntänyt 233 apurahaa. Näiden apurahojen turvin tutkijat ovat hankkineet itselleen 700 sapattikuukautta eli noin 60 vuotta puhtaalle tutkimustyölle.

Onko tällainen politiikka ollut oikea: onko sijoitus ollut kannattava? Arviointi on vaikeata. Apurahan saajat ovat itse – luonnollisestikin – kokeneet saamansa mahdollisuuden arvokkaana. Toisaalta. Tutustuminen apurahan saajien luetteloon näiden 25 vuoden ajalta osoittaa, että varsin suuri osa maan tämän hetken johtavista kardiologeista, rasva-aineenvaihdunnan tutkijoista, epidemiologeista ja yliopistojen näiden oppituiolien haltijoista on tutkijanuransa jossakin vaiheessa ollut Paavo Nurmen apurahan saajia.

Toinen Paavo Nurmen Säätiön toiminnan päälinjoista on ollut kansainvälisten symposioiden järjestäminen. Suomalaisten lääketieteen tutkijoiden henkilökohtaiset kansainväliset kontaktit eivät 1960-luvun lopulla olleet vielä läheskään niin vilkkaat kuin tänä päivänä, joten symposioiden lähtöajatus oli varsin kauaskatseinen. Ajatuksenahan on ollut tuoda joukko jonkin sydäntauteihin liittyvän erityiskysymyksen kansainvälisiä huippuasiantuntijoita Suomeen muutaman päivän mittaiseen kokoukseen esitelmöimään, vaihtamaan ajatuksia ja luomaan henkilökohtaisia kontakteja suomalaisten tutkijoiden kanssa.

Ratkaisevan avun ja tuen ja kansainvälisesti loistokkaan lähdön näille symposioille antoi Lontoon Royal Postgraduate Medical Schoolin ja Hammersmith-sairaalan johtaja Sir John McMichael, jota on sanottu aikansa merkittävimmäksi kliiniseksi tutkijaksi, ja onneksemme oli myös Pentti Halosen suuri esikuva ja myös henkilökohtainen ystävä.

Ensimmäinen Paavo Nurmi -symposio pidettiin Haikon kartanossa jo säätiön toisena toimintavuonna 1969. Niitä on sen jälkeen pidetty parin kolmen vuoden välein parin–kolmenkymmenen osanottajan laajuisina. Toistaiseksi on järjestetty 10 symposiota. Symposiumien tärkein anti on ollut suomalaisen sydän- ja verisuonitutkimuksen innoittajana ja kansainvälisten yhteyksien luojana. Säätiön toiminta ei ole rajoittunut vain tutkimustyöhön. Laajemmista yhteiskuntaan

Huhtikuussa 1995 päätettiin lahjoittaa yksi säätiön omistama Paavo Nurmi -patsas Kansainvälisen olympiakomitean puheenjohtajalle Juan Antonio Samaranchille.

Samalla kertaa Antti Louhija ilmoitti jäävänsä eläkkeelle. Hänen esityksestään ja hänen tilalleen hallitukseen valittiin sisätautiopin professori Kimmo Kontula. Vesa Manninen päätettiin valita vapautuneelle varapuheenjohtajan paikalle 1.1.1997 alkaen.

Vuonna 2000 päätettiin myöntää Kansanterveyslaitoksen ylijohtaja Jussi Huttuselle 50 000 markan tunnustuspalkinto. Tunnustuspalkinto päätettiin julkistaa Suomen kardiologisen seuran vuosikokouksessa tammikuussa 2001. Säätiön hallituksen puheenjohtaja Matti Nurmi ja varapuheenjohtaja Vesa Manninen luovuttivat tunnustuspalkinnon ylijohtaja Huttuselle sosiaali- ja terveysministeriössä ministeri Osmo Soininvaaran läsnä ollessa.

Hallituksen puheenjohtaja Matti Nurmi luovuttaa Paavo Nurmen Säätiön palkintoa ylijohtaja Jussi Huttuselle Petri Mannisen (vas.) ja Vesa Mannisen todistaessa.

(Paavo Nurmen Säätiö)

Ylijohtaja Jussi Huttusen (vas.) palkitseminen tapahtui ministeri Osmo Soininvaaran läsnä ollessa.

(Paavo Nurmen Säätiö)

suuntautuneista hankkeista mainittakoon esimerkkeinä mm. lääkäriambulanssin hankkiminen, keinomunuaistominnan tukeminen, osallistuminen Tiede 2000 -lehden perustamiseen ja nyt parina viime vuonna eestiläisten kardiologien jatko-opintojen tukeminen Suomessa.”

Antti Louhija lopetti esityksensä lainaamalla tasavallan presidentti Urho Kekkosta, Paavo Nurmen ystävää ja urheilijatoveria, joka oli ollut läsnä kolmannen Paavo Nurmi -symposion päätösbanketissa vuonna 1975. Urho Kekkonen lausui tuolloin: ”Seurattuani Paavo Nurmen menestystä hänen aktiivisina urheiluvuosinaan on miellyttävää todeta, että tämä säätiö nyt tekee hänen nimensä maailmalla tunnetuksi uudella tavalla.”

Tämän jälkeen hän lainasi vielä säätiön perustaja Paavo Nurmea. Avatessaan ensimmäistä Paavo Nurmi Symposiumia vuonna 1969 Nurmi kertoi avomielisesti sairaudestaan ja sanoi lopuksi: ”En ole tottunut siihen, että minut yllätetään, mutta tämä sairaus yllätti minut.”

Säätiön mitali Pulsus Aureus

Säätiön hallitus koki tarpeelliseksi teettää muistoesine kansainväliseen käyttöön. Taiteilija Teuvo Salmiselta tilattu mitali valmistui vuonna 2005. Mitalissa lukee etupuolella Paavo Nurmen juoksijahahmon vieressä latinankielinen teksti *Pulsus Aureus* (kultainen pulssi), ja mitalin takana on teksti *Paavo Nurmi Foundation*.

Kuvanveistäjä Teuvo Salmisen toteuttama Pulsus Aureus mitali, ja Kimmo Kontulan tekemä alkuperäinen hahmotelma mitalista.

(Paavo Nurmen Säätiö)

Mitalin perusajatuksen hahmotteli Paavo Nurmen Säätiön hallituksen jäsen Kimmo Kontula. Hän oli suunnitellut aikaisemmin Duodecimin Vanhojen partojen logon ja Helsingin Duodecim-seuran logon.

”Mitalin toisella puolella on Paavo Nurmen juoksijahahmo, jonka taiteilija Teuvo Salminen on siihen luonut. Muuten hän näyttää pitäneen ideastani. Mitalissa näkyy juoksijan syke, tai sydänfilmin kuva. Minulla ei ollut käytössä Paavo Nurmen sydänfilmiä, joten en voi tietää, oliko hänellä tuollainen EKG. Mutta aiheena se sopi havainnollistamaan, että sydän ja sydämen tutkimus on säätiön toiminnassa niin keskeisessä asemassa. Mitalin toisella puolella on kaksi juoksuradan kaarretta, joista muodostuu sydämen kuva”, Kimmo Kontula selvensi mitalin ideaa (haastattelu 19.12.2017).

Anekdoottina voi todeta, että mitalin valmistumisvuonna Kontula sai kunnian pitää Matti Äyräpään luennon. Mitalin suunnittelulla ei ollut tunnustuksen kanssa mitään tekemistä. Kontula arvioi, että ”Äyräpää-luennon pitäminen on varmasti ollut minun merkittävin tieteellinen tunnustukseni.”

”Minulle oli suuri asia, kun aikanaan sain Paavo Nurmen Säätiöltä apurahoja tutkimuksen tekemiseen. Muistelen, että saatoin yhdellä apurahalla tehdä neljäkin kuukautta tutkimusta.”

Kun yksi tutkija etenee omalla tutkijan urallaan kohti huippua tutkimuksen tekoon uppoutuen, kuten Petri Kovanen, jota Kontula nimittää ”supertutkijaksi”, niin Kontulan ajankäyttöön tuli hallintoon,

Säätiön hallitus on pyrkinyt uudistamaan toimintaansa harkitus-
ti. Toimintakertomus vuodelta 2006 kertoo, että säätiö järjesti
Kansanterveydenlaitoksen kanssa korkeatasoisen kansainvälisen
asiantuntijaseminaarin sydän- ja verisuonitautien kehityksestä ja
ehkäisystä lapsuudessa ja nuoruudessa. Seminaari järjestettiin
13.–15.12.2006 Oulussa, hotelli Lasaretissa.

Professori Kimmo Kontula avasi Paavo Nurmi Symposiumin Turussa vuonna 2016.
(Rami Nummelin, PNG)

opetukseen ja potilastyöhön liittyviä kiireitä. ”Minä olen ollut sydän- ja verisuonitautien tutkija, lääkäri ja opettaja”, Kontula luonnehti haastattelussa itseään.

Lisäksi hänestä tuli – osin vastoin omaa tahtoaan – hallintomies. Ensin Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan dekaani. Sitten hänet kutsuttiin yliopiston vararehtoriksi. Lisäksi Kontula toimi Suomen Kulttuurirahaston hallituksessa yhdeksän vuotta ja siitä viisi vuotta puheenjohtajana vuoteen 2006 asti. Sen jälkeen hän siirtyi SKR:n hallintoneuvostoon (2006–2015) ja toimi sen esimiehenä viimeiset kaksi vuotta kaudestaan.

Kontula arvioi, että säätiön apurahapolitiikka on muuttunut viime vuosina jonkin verran. ”Aikaisemmin ajatuksena oli, että apurahoilla mahdollistettiin uransa puolivälissä oleville lääkäreille mahdollisuus

Apurahajärjestelmää uudistettiin vuonna 2007. Päätettiin jakaa yksi iso 100 000 euron apuraha, tavanomaisia apurahoja ja matka-apurahoja. Helmikuussa 2008 päätettiin myöntää yhteensä 50 000 euroa KTL:n sähköiseen Lasten neuvolaopas -hankkeeseen vuosien 2008 ja 2009 aikana.

tutkimuksen tekoon vapautettuina kliinisistä velvollisuuksistaan. Tätä tapahtuu toki edelleen, mutta viime vuosina tukea on enenevästi suunnattu myös väitöskirjatutkimusten rahoittamiseen. Ja puhtaasti kliinisestä tutkimuksesta on suuntauduttu viime aikoina yhä enemmän solutason ja molekyylibiologian tutkimuksiin.”

”Monia Paavo Nurmen Säätiön nykyisin rahoittamia tutkimuksia voisi luonnehtia *translationaalisiksi*. Potilaan vuoteen ääreltä mennään laboratorioon, mallinnetaan laboratoriokokeilla potilaan sairaus ja sen poikkeavuudet, ja sitten taas palataan potilaan vuoteen luokse tavoitteina tarkentuva diagnostiikka ja täsmentyvä hoito. Tietoa siirretään potilasvuoteelta laboratorioon ja takaisin.”

Kontula on itse harrastanut innokkaasti monenlaista urheilua. Oma terveys on ollut suurin palkinto harrastuksesta. Hän on pelannut jääpalloa alasarjoissa ja harrastanut mielellään muitakin pallopelejä – esimerkiksi edelleen koripalloa. Lääkärikympin hän juoksi

Säätiön sääntöjen muuttamisesta keskusteltiin vuonna 2010. Esillä oli uusi työjärjestys säätiön hallitukselle. Sen mukaan hallituksen jäsenten yläikärajaksi olisi määriteltävä 70 vuotta. Lopulta päätettiin soveltaa uusiin hallituksen jäseniin 75 vuoden yläikärajaa. Uusien jäsenten hallituskaudet rajattiin korkeintaan kahdeksi neljän vuoden kaudeksi.

parhaimmillaan aikaan 38.45 ja maratonin aikaan 3.50.41. Nykyisin hän on lähes fanaattinen penkkiurheilija.

40-vuotisjuhla Finlandia-talossa

Säätiö järjesti arvokkaan 40-vuotisjuhlan Finlandia-talossa 3. huhtikuuta 2008. Sosiaali- ja terveysministeri Liisa Hyssälä toi valtiovalan tervehdyksen. Juhlavieraiden joukossa oli arvovaltaisia vieraita

Professori Ilkka Pörstin johtama työryhmä sai Paavo Nurmen Säätiön 40-vuotisjuhlassa Finlandia-talossa 100 000 euron apurahan.

(Paavo Nurmen Säätiö)

lääketieteen ja urheilun alalta. Jälkimmäisten joukkoon lukeutuivat esimerkiksi Suomen Urheiluliiton kunniapuheenjohtaja Jukka Uuni-la, Suomen Urheiluliiton entinen puheenjohtaja Yrjö Kokko ja Urheilumuseon johtaja Pekka Honkanen.

Uuden ison apurahan, 100 000 euroa, säätiö myönsi professori Ilkka Pörstin johtamalle työryhmälle aiheeseen ”Primaarin ja sekundaarin hypertension hemodynamiikka: DYNAMIC-tutkimus”.

Lisäksi säätiö jakoi Finlandia-talossa 90 000 euroa perinteisiä apurahoja ja 7900 euron edestä matka-apurahoja.

Säätiön toiminnan suuntaa haettiin aktiivisesti 2010-luvulla. Hallituksessa keskusteltiin mahdollisesta Paavo Nurmi -professuurista ja Turkuun Paavo Nurmen Puistotie 3:een suunnitellusta Paavo Nurmen museosta. Museohanketta suunniteltiin yhdessä Wäinö Aaltosen museon kanssa. Arkkitehtitoimisto Vapaavuori Oy:ltä tilattujen luonnospirrostensa mukaan näyttelytilat olisivat tulleet maan alle, ja maanpäälliseen osaan olisi tullut asuintalo, jonka toteuttaminen olisi mahdollistanut hankkeen taloudelliset edellytykset. Säätiö oli valmis toteuttamaan rakentamisen niin, että Paavo Nurmen museo olisi voitu avata Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden 2011 aikana. Museohanke ei kuitenkaan edennyt.

Lahjoitusprofessuuri

Paavo Nurmen Säätiö lahjoitti 200 000 euroa Helsingin yliopiston tulevaisuusrahastoon vuonna 2011. Rahaston tarkoituksena on tukea erityisesti Helsingin yliopiston tulevaisuuden kannalta tärkeiden strategisten tavoitteiden toteuttamista. Rehtori Thomas Wilhelmsson allekirjoitti lahjoitustodistuksen säätiölle 20. päivä kesäkuuta 2011. Valtio tuki lahjoitusta antamalla yliopistolle kaksinkertaisen määrän lisärahoitusta.

Lahjakirjaan liittyi toive, että Helsingin yliopisto käyttää lahjoitetun peruspääoman tuoton Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa hyytymissairauksien professorin toimen perustamiseen.

Riitta Lassila ”Paavo Nurmi -professoriksi”

Lääketieteen ja kirurgian tohtori Riitta Lassila (s. 1957) valittiin hoitamaan ”Paavo Nurmi -professuuria”. Hän tunsi säätiön toimintaa.

Professori Riitta Lassila

Hän oli tehnyt aiemminkin tutkimusta säätiön apurahoilla. Ja hän oli pitänyt Paavo Nurmen Säätiön 25-vuotisjuhlissa esitelmän valtimoveritulpan synnystä.

Lassila aloitti ”Paavo Nurmi -professorina” toukokuussa 2013 ja piti virkaanastujaisluentonsa ”Veren hyytymishäiriöt vuodosta tukokseen” saman vuoden joulukuussa. Professuuri on 35-prosenttinen ja osa-aikainen, 5-vuotinen ja kestää toukokuuhun 2018.

Lassila valmistui ylioppilaaksi vuonna 1976 ja lääketieteen ja kirurgian tohtoriksi vuonna 1989. Sisätauteihin erikoistuneen Lassilan ja väitöskirjan aiheena oli suomennettuna ”Tupakoinnin vaikutukset veren hyytymiseen ja suonien seinämän supistuvuuteen, erityisesti alaraajojen tukkeavassa valtimotaudissa”.

Lassila kuuluu professori Pentti I. Halosen aloittamaan kardio-

logiseen koulukuntaan, jonka juuret ovat vahvasti Wihurin tutkimuslaitoksessa ja Halosen perustamassa kardiologian tutkimushaarassa. Näiden kautta hän edustaa myös Paavo Nurmen Säätiön perimmäisten tavoitteiden mukaista toimintaa, ja hänen professuurinsa on luonteva jatko sille sydän- ja verisuonitautien tutkimukselle, jota säätiö on rahoittanut jo puolen vuosisadan ajan.

”Vuonna 2000 järjestimme kansainvälisen symposiumin Hanasaaressa. Se kohdentui valtimotukoksen syntymekanismeihin. Olen saanut Paavo Nurmen Säätiöltä apurahoja vuosina 1990, 1992 ja 1993. Sitten tutkimusrahoitukseni on tullut pääosin EVO-rahoituksella, ja olen tehnyt tutkimusta myös Suomen Akatemian 4-vuotisella apurahalla”, professori Riitta Lassila kertoi.

Lassilan työpaikka on Meilahden sairaalan tornirakennuksessa, ja tutkimustilat ovat Biomedicumissa. ”Tehtävääni kuuluu opetusta eri tasoilla: sairaanhoidon ja lääketieteen perusopiskelijoille ja täydennyskoulutettaville, eri alojen erikoislääkäriyhdistysten pyynnöstä ja erilaisissa kansainvälisissä koulutustilaisuuksissa ja asiantuntijatehtävissä. Olen ollut 11 kertaa vastaväittäjänä, joista kerran Suomessa, pääosin muissa Pohjoismaissa.”

”Meillä on tutkimusryhmä Biomedicumissa. Olen ohjannut 12 väitöskirjaa, ja parhaillaan ohjattavia on neljä, joista ensi vuonna odotan kolmen saavan väitöskirjansa valmiiksi”, Lassila kertoi marraskuussa 2017.

Säätiöltä arvokasta tukea hyytymishäiriötutkimuksiin

Professori Riitta Lassila kiittelee Paavo Nurmen Säätiön toimintaa oman erikoisalansa tukemisesta.

”Säätiön toiminnan lääketieteelle suuntaama tuki on hyvin tärkeää. Se on mahdollistanut esimerkiksi hyytymishäiriöiden erityisosaamisen koulutus- ja tutkimustoiminnan jatkuvuutta, ja monialaisesti

vaikuttanut hyytymishäiriöiden parantuvaan huomioimiseen kliinissä toiminnassa.”

”Jatkossa säätiöiden merkitys lääketieteellisen tutkimuksen rahoituksessa tulee entisestään korostumaan”, professori Riitta Lassila kommentoi.

Säätiö myönsi vuonna 2011 professuurilahjoituksen lisäksi 50 000 euron suurapurahan professori Perttu Lindsbergin tutkimusryhmälle tutkimukseen, joka koskee kaulavaltimoiden rappeumataudin ja aivoinfarktin genetiikkaa, biomarkkereita ja täsmähoitoa. Lisäksi säätiö myönsi 28 000 eurolla post doc -apurahoja ja 25 000 eurolla matka-apurahoja. Vuoden 2011 apurahojen yhteissumma oli 103 000 euroa.

10.

Nurmet puheenjohtajina

Paavo Nurmen Säätiön puheenjohtajia yhdistää sama sukunimi.

Paavo Nurmi toimi perustajana ja ensimmäisenä puheenjohtajana vuosina 1968–1973. Paavo Nurmi oli säätiön peruspääoman lahjoittajana ja säätiön syntysanojen lausujana luonnollisesti se henkilö, joka päätti säätiön hallituksen kokoonpanosta ja säätiön linjoista. Hänen toivomuksestaan säätiö perustettiin, ja hänen vahvoilla mielipiteillään toimintaa suunnattiin.

Säätiön perustamisella Paavo aloitti tavallaan kolmannen menestyksekkään uransa. Hän oli ollut maailman paras juoksija, ja hänestä tuli menestyvä liikemies. Hän ehti olla myös muutaman vuoden ajan mesenaatti, joka säätiönsä kautta halusi jakaa terveyttä ja laatua ihmisten elinvuosiin. Hänen oma aikansa päättyi kuitenkin aikaisemmin, kuin moni arvasikaan. Työ säätiön puheenjohtajana jäi kesken.

Matti Nurmen pitkä kausi

Matti Nurmi siirtyi isänsä kuoleman jälkeen säätiön puheenjohtajan tehtäviin vuonna 1974 ja toimi puheenjohtajana neljän vuosikymmenen ajan.

Hän johti säätiötä niiden suuntaviivojen mukaan, jotka hänen isänsä oli luonut. Säätiön hallituksessa lääketieteellisen osaamisen taso haluttiin pitää korkealla. Toisaalta Matti Nurmi toi hallintoon oman liikemiesosaamisensa. Hänellä oli näkemystä yritystoiminnasta ja kiinteistösijoittamisesta, joten hänen aikanaan säätiö etsi aktiivisesti sellaisia sijoituskohteita, joiden kautta säätiön pääoman tuotto-odotuksia voitaisiin kasvattaa ja vakauttaa.

Hallituksen puheenjohtajan Matti Nurmen poika Mika Nurmi päätettiin valita säätiön hallituksen ulkojäseneksi 6.6.2006. Hallitukseen Mika Nurmi valittiin vuoden kuluttua 9.5.2007. Sen jälkeen hallituksessa oli kuusi jäsentä.

Matti Nurmi johti vuosikymmenien ajan perheyritystä (Nurmi-Yhtiöt Oy) ja kasvatti poikansa Mika Nurmen työnsä jatkajaksi. Isä siirsi pojalleen vähä kerrallaan lisää vastuuta ensin perheen yrityksissä, ja sopivan ajan tullen myös Paavo Nurmen Säätiössä.

Tämä sopiva aika koitti Matti Nurmen mielestä vuonna 2013. Hän halusi itse näyttää esimerkkiä, että säätiössä toimiminen ei ole ”ikuinen virka”. Niinpä hän ilmoitti jättävänsä ennakkoilmoituksensa mukaisesti puheenjohtajan tehtävät 11.6.2013. Hänelle luovutettiin Paavo Nurmi-juoksijapatsas kiitoksena pitkästä työstä säätiön hyväksi.

Matti Nurmen jälkeen perheen edustus hallituksessa jäi Mika Nurmelle, josta tuli nyt puheenjohtaja.

Mika Nurmi kasvoi yrittäjäksi

Nurmi-Yhtiötä johtaa nykyään hallituksen puheenjohtaja Mika Nurmi, 36. Nurmi-Yhtiöt Oy on Matti Nurmen kasvattama yritysrypäs, joka on toiminut pitkään muun muassa miesten juhla-vaatteiden, maa-hantuonnin ja kiinteistöliiketoiminnan aloilla.

Mika Nurmen ensimmäiseksi yritykseksi tuli Työkalutukku Oy, joka tunnetaan nykyisin Kone-Boss Oy:n nimellä. Sittemmin hänelle on siirtynyt vastuu muistakin perheen yrityksistä, Perkko Oy:stä ja Matex Oy:stä. Näiden kolmen yhtiön lisäksi Nurmi-Yhtiöt Oy hallinnoi suhteellisen mittavaa kiinteistösalkkua. Mika Nurmi tuli Nurmi-Yhtiöiden toimitusjohtajaksi vuonna 2015 ja hallituksen puheenjohtajaksi vuonna 2017. Voi hyvällä syyllä sanoa, että perheyri-tyksen sukupolvenvaihdos tehtiin varmasti hyvään aikaan, sillä Matti Nurmi täytti marraskuussa 2017 jo 85 vuotta.

Mika Nurmi on kasvanut yrittäjäperheessä. Hän vietti 15-vuo- tiaasta alkaen kesälomansa enemmän tai vähemmän töissä ja oppi te- kemään töitä myös lukion ohessa. Työnteko olikin paljon kiinnosta- vampaa kuin koulunpenkillä istuminen.

Aluksi hän opetteli perheyri-tyksen työkaluliikkeessä varastotöitä. Työnteko kiinnosti koko ajan enemmän, mutta hän hankki työnteon ohessa valkolakin ja Raison ammattikorkeakoulun ylioppilaslinjalta yo-merkonomin paperit. Samalla hän eteni Työkalutukussa työkalu- myyntiin ja armeijan jälkeen toimitusjohtajaksi.

Lisää osaamista on kertynyt koulutuksissa, muun muassa yrittäjä- tutkinnon kautta.

”Työn kautta oppii parhaiten”, edelleen suhteellisen nuori yrittä- jä miettii.

Mika Nurmi toimii nyt Kone-Boss Oy:n hallituksen puheenjohta- jana. Jos Kone-Boss järjestää asiakastilaisuuden, puheenjohtaja haluaa edelleen olla läsnä. Täydestä allakasta löytyy kyllä tälle yritykselle tilaa.

Mika Nurmi otti työkalutukkuliikkeen jälkeen johtoonsa sata- vuotiaan Perkko Oy:n, joka siirtyi Matti Nurmen yritysryppääseen

Ministeri Liisa Hyssälä toi valtiovallan tervehdysen Finlandia-talossa 40-vuotisjuhliiaan viettäneelle Paavo Nurmen Säätiölle.

(Paavo Nurmen Säätiö)

1980-luvulla. Perkko Oy on erikoistunut laatukellojen ja -korujen maahantuontiin ja tukkukauppaan. Se on kasvanut myös menestyväksi toimistotekniikan asiantuntijayritykseksi. Valikoimissa on kopio-koneita, videotykkejä ja muita teknisiä toimistoratkaisuja. Toimistoissa käytetään nykyään paljon myös pilvipalveluita. Niinpä Perkkokin myy nykyisin ”enemmän softaa kuin rautaa”, sillä digitaalinen vallankumous on tullut myös tälle alalle.

”Meillä on onneksi hyvät päämiehet, osaavat myyjät ja huoltomiehet”, Mika Nurmi kiittää.

Matex Oy on Matti Nurmen äitinsä Sylvin kanssa Turussa 1950-luvulla perustama yritys. Se on edelleen keskeinen osa Nurmen perheen yritysrystä. Matex valmistaa solmioita ja huiveja sekä valtakunnallisille ketjuille että erityistilauksena hyvinkin erilaisille asiakkaille.

Paavo Nurmen Säätiön hallituksen puheenjohtaja Matti Nurmi tervehti juhlayleisöä Finlandia-talossa järjestetyssä säätiön 40-vuotisjuhlassa huhtikuussa 2008.

(Paavo Nurmen Säätiö)

Hallituksen puheenjohtaja Matti Nurmi jakaa apurahoja Finlandia-talossa säätiön 40-vuotisjuhlassa vuonna 2008.

(Paavo Nurmen Säätiö)

Lisäksi Matex tuo maahan miesten juhla-asuja, kuten smokkeja, paitoja ja kenkiä.

Nurmi-Yhtiöt Oy on muuttunut vuosien varrella. Matti Nurmen aktiivivuosina toimintaa oli hyvinkin monella eri alalla. Sitten yritysten määrää ja toimialoja on karsittu. Nykyinen yritys rakenne vaikuttaa toimivalta, mutta sekään ei ole välttämättä ikuinen. Mika Nurmi seuraa kaiken aikaa liiketoimintaympäristöä.

”Maahantuonti on ydinosiamme”, hän kiteytti haastattelussa (11.1.2018).

Mika Nurmi on syntynyt yrittäjäksi. Yrittäjyys ja mahdollisuus yrittäjyyteen kasvamiseen ovat olleet Matti Nurmen tärkein oppi ja anti pojalleen. Perheyrittäjästä yrittäjyydestä tuli jo varhain luonnollinen elämäntapa.

Mika Nurmi on saanut seurata läheltä isänsä toimintaa yrittäjänä ja yritysjohtajana. Hän kiittää erityisesti isänsä ”bisnesälyä”. Matti Nurmella on ollut oma visio ja sitä kohti on aina menty.

Mika Nurmi arvioi johtavansa yritystä aika lailla samalla tavalla kuin isänsä: ”Enemmän maalaisjärjellä ja intuitiolla kuin luvuilla.”

Mika Nurmi hallinnoi Nurmi-Yhtiöissä myös merkittävää kiinteistösalkkua. Osa kiinteistöistä on ostettu, mutta pääasiassa kiinteistöt rakennetaan itse. Kohteet sijaitsevat lähinnä Turussa ja pääkaupunkiseudulla.

Kiinteistöala yhdistää Mika Nurmen isoisänsä Paavo Nurmeen. Lisäksi Mika Nurmi vaalii konkreettisesti isoisänsä perintöä Paavo Nurmen Säätiön puheenjohtajana. Säätiö saa tulonsa kiinteistöistä, aivan kuten Paavo Nurmi aikanaan suunnitteli.

Mika Nurmi toimii useissa luottamustehtävissä ja aktiivisena kaupungin kehittäjänä. Turun keskustakehityksen hallituksen puheenjohtajana hän on kehittämässä Turun keskustaa elinvoimaiseksi ja turvallisiksi. Nurmi on toiminut myös pitkään Turun Kaksikerran vesiosuuskunnan hallituksen puheenjohtajana. Lisäksi aikaa vievät monet muut kehittämisprojektit.

Mika Nurmi on tärkeä taustavoima Paavo Nurmi Gamesissa.

Hallituksen puheenjohtaja Mika Nurmi (oik.), varapuheenjohtaja Vesa Manninen, asiamies Petri Manninen sekä hallituksen jäsenet Pekka Kare, Kimmo Kontula ja Tuula Entelä vuoden ensimmäisessä hallituksen kokouksessa vuonna 2018.

(Compic / Paavo Nurmen Säätiö)

Hänelle kyse on kuitenkin enemmän kansanterveydestä kuin huipputuloksista. Hän näkee lasten liikuttamisen itsessään arvokkaana asiana. Kun nuoret pääsevät näkemään omia idoleitaan, he saavat virikkeitä myös omaan liikuntaharrastukseensa. Näin Nurmi näkee toiminnan kytkeytyvän myös säätiön kansanterveydellisiin tavoitteisiin.

Mika Nurmen omaa kuntoilua voi kuvata tällä hetkellä rauhalliseksi. Hän liikkuu mielellään luonnossa: ”Metsästys ja koira vievät luontoon, mutta en pidä tätä vielä kuntoiluna. Nykyisin keskityn kuntoiliikuntaan. Lenkkiä, salia, joskus vähän tennistäkin.”

Mika Nurmen puheenjohtajakaudella on Paavo Nurmen Säätiön lääketieteellisen linjan jatkuvuutta edustanut professori Vesa Manninen, joka on hallituksen pitkäaikainen varapuheenjohtaja.

Vesa Manninen – Halosen oikea käsi

Professori Pentti I. Halosen ympärille kehkeytyi kardiologinen koulukunta ja häntä pidetäänkin suomalaisen kardiologian isänä. Samalla hän loi Paavo Nurmen Säätiön linjan, jota ovat vieneet eteenpäin Antti Louhija, Kimmo Kontula ja Vesa Manninen. Louhija tuli Lauri Kalajan jälkeen säätiön hallitukseen. Kun Louhija jäi eläkkeelle, hänen seuraajakseen säätiössä tuli professori Kimmo Kontula.

Säätiön hallituksen varapuheenjohtaja Vesa Manninen (s. 11.12.1940) tutustui Pentti I. Haloseen opiskelijana jo vuonna 1963. Hän luonnehtii Halosta arvostavasti:

”Savolainen herrasmies. Hän oli karismaattinen, potilaat viehättyivät siihen, samoin lääkärit. Halonen antoi lääkäreille ja tutkijoille mahdollisuuden tehdä töitä ja toteuttaa asioita”, Manninen sanoi haastattelussa 31.10.2017.

Professori seurasi laajasti maailman tapahtumia. Hän osti päivittäin

Säätiön hallituksen varapuheenjohtaja Vesa Manninen (toinen vas.) ja hallituksen jäsen Kimmo Kontula (oik.) keskustelevat tutkijoiden kanssa Finlandia-talossa Paavo Nurmen Säätiön 40-vuotisjuhlassa vuonna 2008.

(Paavo Nurmen Säätiö)

Expressenin ja hänen seurantaansa kuuluivat myös Time, Newsweek ja Der Spiegel.

Opiskelijat ja muutkin muistavat Halosen ahkerana tupakoitsijana. Vaikutti siltä, että hän sytytti uuden tupakan jo taskussaan. Camel oli Halosen tupakkamerkki.

”Halosella roikkui tupakka alahuulessa. Meni aski-pari päivässä. Mutta hän ei vetänyt sitä savua henkeen. Tupakoitsi kyllä, mutta omalla tavallaan”, Manninen muistelee.

Vesa Manninen luonnehti Halosen tupakointia keskittymistä auttavaksi maneeriksi. ”Meille tulee tiettyjä maneereja. Golfissakin kuuluu tehdä tiettyjä asioita ennen lyöntiä. Jos ei tee, ei onnistu.”

Vesa Manninen toimi Wihurin tutkimuslaitoksen johtajana 1983–1995 seuraten tehtävässä Pentti I. Halosta.

”Sain Jenny ja Antti Wihurin säätiön hallitukselta selvitettäväksi Pentti Halosen jälkeen, mitä tehdä Salukselle ja Tutkimuslaitokselle. 1980-luvun alussa yksityissairaalan ylläpito olisi tullut kalliiksi, vaikka hallituksessa oli siihen valmiutta, varsinkin jos olisi annettu erikoishuomio vaihtoehtohoidoille (Rakel Wihuri). Konsultoituani asiantuntijat, lähinnä Jussi Huttusen, päädyimme lopettamaan sairaalan. Päätettiin keskittää kaikki voimat tutkimuslaitoksen ylläpitoon. Sain houkuteltua Petri Kovanen tutkimus- ja tieteelliseksi johtajaksi. Itse toimin siltana rahaston hallitukseen. Minut tunnettiin ja luotettiin. Rahapalkkaa en siitä saanut.”

”Toimin tässä roolissa toistakymmentä vuotta muiden töiden ohessa. Kliinisten töiden ohella aikaa meni Teollisuusvakuutuksessa, omalla vastaanotolla ja Helsinki Heart Studyn tehtävissä. Kävin silti lähes päivittäin tutkimuslaitoksessa. Jopa omista amerikkalaislähtöisistä tutkimuksistani tuin aika paljon Wihurin tutkimuslaitoksen toimintaa. Kiirettä oli, mutta hauskaahan se oli. Perhe kyllä kärsi. Lapset ovat kumminkin selvinneet hyvin”, Vesa Manninen pohtii.

Manninen valmistui ylioppilaaksi Helsingin I Normaalikoulusta vuonna 1960 sekä lääketieteen ja kirurgian tohtoriksi vuonna 1970. Hän toimi sisätautien erikoislääkärinä vuodesta 1974 lähtien. Salussairaalassa Manninen toimi apulaislääkärinä vuosina 1969–1970, sekä apulaislääkärinä, apulaisopettajana ja apulaisylilääkärinä HYKS:n I sisätautien klinikalla vuosina 1970–1976.

Manninen toimi Teollisuusvakuutuksen työterveyslääkärinä vuodesta 1971 lähtien. Hän on julkaissut sydänglykosideista, ionien siirrosta, lipidiaineenvaihdunnasta ja sen häiriöiden lääkehoidosta.

Kiitoskäynti Paavo Nurmen luona

Vesa Manninen kuului Paavo Nurmen Säätiön ensimmäisiin apurahojen saajiin vuonna 1968. Pentti I. Halosen oikeana kätenä hän tuli luontevasti myös säätiön toimintaan mukaan. Hän sai aluksi apurahoja, ja 1970-luvun lopulta lähtien hänellä oli keskeinen rooli symposiumien järjestämisessä. Järjestettyään vuosien 1979 ja 1981 symposiumit Manninen kutsuttiin säätiön hallitukseen 24.3.1982.

Saatuaan apurahan vuonna 1968 Manninen meni henkilökohtaisesti kiittämään Paavo Nurmea.

”Henkilökohtaisesti olen tavannut Nurmen vain yhden ainoan kerran. Nurmi oli harvapuheinen suomalainen mies. Kai minä kävin kiittämässä häntä hänen kotonaan Rajasaarentiellä. Se oli sellainen tavallinen koti, vanhemman herrasmiehen koti. Kaikki oli hyvin, hyvin laitettua. Kaikki oli kunnossa. Ei siellä mitään prameaa ollut. Asiallinen asunto, muta jälkeensä ajatellen naisen käden kosketus puuttui”, Vesa Manninen kertoo (haastattelu 31.10.2017).

”Viimeistelin silloin väitöskirjaani. Sitä työtä ohjasi Simo Salmi. Menin Salukseen vuonna 1963 lähinnä Simo Salmisen apulaiseksi. Sille tielle olen sitten jäänyt”, Manninen kertoi.

Vesa Manninen valmistui lääkäriksi 1968 ja väitteli 1970. Hän oli Salus-sairaalan lääkäri vuoden verran. Lisäksi hän oli Paavo Nurmen Säätiön stipendiaatti. Hän toimi HYKS:ssä, lähinnä Meilahden sairaalassa, vuosina 1971–2004.

Mannisen erikoisalaa ovat sisätaudit, kuten Pentti I. Halosellakin.

”Sisätaudit olivat Halosella se yleisala. Hänen erityishuomionsa oli kardiologiassa. Mutta ei hän pelkästään kardiologi ollut”, Vesa Manninen täsmentää.

Halonen oli valittu vuonna 1953 sisätautiopin professoriksi yksimielisesti. ”Hän oli ihmisläheinen. Hän halusi hoitaa sairaita ihmisiä. Hän halusi, että potilailla olisi heistä välittävä lääkäri. Näin hänelle kertyikin uskomattoman laaja potilasaineisto ympäri Suomea”, Vesa Manninen kertoo.

Monelle potilaalle oli vuoden tapahtuma päästä Halosen tutkittavaksi Helsinkiin.

Säätiön alkuna Vesa Manninen pitää Paavo Nurmen sairastumista. ”Alkuna oli kaiketi se, kun Paavo Nurmi suhteellisen nuorella iällä koki verisuonten rappeutumasta johtuvia sairauksia, eikä hänellä kuitenkaan ollut tavallisia riskitekijöitä, ei korkeaa verenpainetta, hän ei polttanut tupakkaa, ja silti hän sairastui.”

”Lääkäreiltä Nurmi sai kuulla, että sairauden syntyä ei tunnettu. Liikemiehenä hän ajatteli, että pitää ratkaista nämä asiat, perustetaan säätiö. Kerätään asiantuntijat, rahoitetaan heitä. Ja he ratkaisevat tämän.”

”Siinä on käynyt niin kuin amerikkalaisille kävi. He päättivät, että pitää päästä kuuhun ja ratkaista syövän synty. Kuuhun he pääsivät. Sehän on vain matematiikkaa ja fysiikkaa. Kun vaan saadaan työntövoima. Sinne kuuhun oli suhteellisen helppoa päästä. Syövän syntyä ei ole vielä kukaan ratkaistu. Tämä osoittaa, että biologia ei mene fysiikan lakien mukaan.”

Paavo Nurmen Säätiön tuki sydän- ja verisuonitautien tutkimukselle on auttanut lääketieteen voittomarsssia.

”Riski on pienentynyt. Parhaassa työiässä olevat miehet eivät putoa yhtäkkiä kuolleena maahan. Sellainen on harvinaisuus nykyään. Sairastumista on onnistuttu siirtämään 20 vuotta eteenpäin. Eihän kukaan kuole enää verenpainetautiin. Mutta jossakin vaiheessa se loppu tulee”, Vesa Manninen miettii.

Paavo Nurmen Säätiön apuraha auttoi Mannista aikanaan saamaan väitöskirjansa valmiiksi. Hän on siitä kiitollinen.

Apurahojen päätarkoituksena on mahdollistaa lääkäreille tutkimuksen tekeminen muusta työstä vapaana. ”Sapattivapaamahdollisuus tutkimustyöstä kiinnostuneille lääkäreille. Että voivat jatkaa tutkimustyötä tavanomaisesta ansiotyöstä vapaana. Vapautetaan kapasiteetti arkipäivän askareista tieteellisen tutkimuksen tekemiseen.”

”Alun perin oli ajatuksena järjestää symposiumeja joka toinen vuosi. Mutta meillä ei ollut resursseja sellaiseen tahtiin. Kun ajatellaan

maailman huippututkijoita, on aina oma haasteensa, että saadaan kontaktit ja että saadaan heitä tänne tulemaan.”

Symposiumeissa on ollut osanottajina ja luennoitsijoina maailman eturivin tutkijoita.

”Sir John McMichael tulee ensimmäisenä mieleen englantilaisen kardiologian huippuedustajana. On tietysti muitakin.”

Pentti I. Halosella oli oma päivärytminsä. Aamupäivä meni Meilahdessa. Salus-sairaalassa suurimman työn teki apulaislääkäri, joka tutki potilaan ensiksi. Halonen tuli puolen päivän jälkeen Salukseen. Ajoi hissillä toiseen kerrokseen. Rutiineissa meni ensin oma aikansa. Hänellä saattoi olla jopa 30 potilasta yhdellä kertaa. Halonen käväisi potilashuoneessa ja kuunteli stetoskoopilla.

Vesa Mannisen mielestä Halonen oli viimeisimpiä vanhan ajan suurspecialisteja. Suomessa on nyt 20 000 lääkäriä. 1930-luvulla ei ollut kuin parituhatta lääkäriä. Mutta väestömäärä ei ole kasvanut samassa suhteessa.

Manninen seurasi läheltä Halosen toimintaa muun muassa presidenttien henkilälääkärinä.

”Halonen oli jo Paasikiven lääkäri. Ja Paasikivi oli nimittänyt hänet professoriksi. Se ei ollut meistä lääkäreistä mitenkään outoa, että hänestä tuli myöhemmin myös Kekkonen lääkäri. Paasikivi oli sentään Paasikivi.”

Yhteys Wihurin tutkimuslaitokseen

Kaksi lääkäriä kohtasi 1980-luvun puolivälissä Meilahdessa samassa hississä. Toinen oli Vesa Manninen, ja toinen oli Petri Kovanen. Manninen kysyi: ”Etkö voisi tulla Salukseen?”

Kovanen muistelee tuota tapaamista, joka oli muuttava hänen urasuunnitelmansa. Manninen oli juuri ottanut Jenny ja Antti Wihurin rahaston ylläpitämän Wihurin tutkimuslaitoksen johtoonsa.

Kovanen oli järjestämässä Haikon kartanohotellissa syyskuussa

1989 yhdeksättä Paavo Nurmi Symposiumia ”Lipoproteins and the Pathobiology of the Arterial Intima”. Järjestelytoimikuntaan kuului-
vat lisäksi professori Heikki Frick, dosentti Antti Louhija ja dosentti Vesa Manninen.

Kolme vuotta myöhemmin dosentti Petri Kovanen kuului dosentti Ville Valtosen kanssa siihen työryhmään, joka oli järjestämässä kymmenettä symposiumia: *Role of infection and inflammation in vascular disease*. Työryhmän muut jäsenet olivat professori Heikki Frick, dosentti Antti Louhija, dosentti Vesa Manninen, LKT Kimmo Mattila ja LKT Riitta Lassila. Symposium järjestettiin SYP:n Unitas-opistossa Vuosaaressa elokuussa 1992.

International Paavo Nurmi Foundation Award

Kun Paavo Nurmen syntymästä tuli kuluneeksi 100 vuotta vuonna 1997, Petri Kovanen sai vastaanottaa ensimmäisen Paavo Nurmen Säätiön kansainvälisen tunnustuspalkinnon, 50 000 markkaa. Kovanen teki väitöskirjansa professori Esko Nikkilän ja professori Tatu Miettisen johdolla Meilahden tieteellisessä laboratoriossa. Nikkilä tarjosi aiheeksi rasvakudoksen kolesteroliaineenvaihdunnan tutkimista. Nikkilä ja Miettinen esittelivät väitöskirjaa viimeistelleen Kovasen Joseph Goldsteinille Dallasista.

”Hän oli juuri tehnyt tutkijatoverinsa Michael Brownin kanssa mullistavan keksinnön: pahaa kolesterolia kuljettavia LDL-hiukkasia sitovan reseptorin”, Petri Kovanen kertoi (haastattelu 10.11.2017).

”Siihen Dallasin pieneen, vain muutaman post doc -tutkijan kokoiseen tutkijaperheeseen sitten menin vaimoni ja kahden lapsemme kanssa vuoden 1975 lopussa. Tärkein tutkimustulokseni oli se, että statiinit alentavat LDL-kolesterolitasoa lisäämällä maksan LDL-reseptorien määrää. Nopeasti se ”mielikuvitusreseptori” osoitautui keskeiseksi kolesteroliaineenvaihdunnan säätelijäksi: Michael Brown ja Joseph Goldstein saivat keksinnöstään lääketieteen Nobelin

palkinnon vuonna 1985, joka on viimeisin sydän- ja verisuonitautien alalla.”

Kovanen valmistui sisätautilääkäriksi vuonna 1984. Vähän aikaa hän oli Meilahdessa sisätautilääkärin viroissa. Veri veti kuitenkin tutkimuksen pariin.

Vesa Manninen tuli Halosen jälkeen Wihurin tutkimuslaitoksen johtajaksi. Tutkimustoimintaa jatkettiin sairaalatoiminnan lopettamisen jälkeen. ”Thastuin siihen ilmapiiiriin, lähes pyhättömäiseen tieteen tunnelmaan. Siellä oli Jorma Kokkonen, joka oli täydellisesti tutkimukselle omistautunut nuori lääkäri. Hänen kanssaan alettiin tutkia syöttösoluja ja verisuonitauteja. Se oli siihen aikaan uutta. Pentti Halonen oli jo ollut kiinnostunut näistä soluista”, Petri Kovanen muistelee.

”Oli suureksi avuksi, että saatoin tuoda mukani USA:sta solubiologisen tietotaidon, jota Kokkonen kanssa aloimme soveltaa syöttösolututkimukseen. Aiheeksi kehkeytyivät syöttösolut ja kolesteroli, mikä olikin täysin uusi avaus alalla. Aloimme viljellä rotasta eristettyjä syöttösoluja ja selvittää, miten syöttösolut voisivat vaikuttaa LDL-hiukkasten ja sittemmin myös HDL-hiukkasten aineenvaihduntaan sepelvaltimon seinämässä. Tässä Vesa Manninen salli hienotunteisesti tutkimuslinjan metodiikan vaihtua ja antoi minun myös ohjata tutkimusta vailla rajoituksia. Vesa onkin vaikuttanut tutkijanuraani enemmän kuin kukaan muu henkilö. Kiitollisuus ei riitä kuvaamaan tunnettani. Syöttösolututkimuksen tuloksista pidin Äyräpää-palkintoluennon vuonna 2004 otsikolla ”Sepelvaltimoiden syöttösolu – allergiasolu väärässä osoitteessa?”

”Syöttösolu tunnetaan nykyisin myös tulehdussoluna. Niinpä tulehduksen ja kolesterolin yhdistäminen oli onnellinen yhteensattuma, varsinkin kun tänä päivänä sepelvaltimotaudin tutkimuksen painopisteenä, kolesterolikauden kylkiäisenä, on se, että tulehduksen hillitseminen vähentää sepelvaltimokuolemia.”

”Halonen aloitti tradition, ns. Salus-shuntin, jossa Meilahden kardiologia-apulaislääkärit tulevat Salukseen ja siellä sitten yötä päivää

ahertavat väitöskirjaa annetusta tutkimusaiheesta. Salus-sairaaloiminnan loputtua Vesa Manninen jatkoi tätä arvokasta traditiota. Tutkijoista osa oli lääkäreitä, mutta nyt mukana oli myös runsaasti biokemistejä ja jopa biofysiikkoja ja lopulta eläinlääkärikin. Niinpä Wihurin tutkimuslaitoksessa toimi erinomainen monitieteinen tutkijajayhteisö, joka piti yllä Saluksen henkeä. Sieltä valmistuikin iso joukko väitelleitä tutkijoita ja lääkäritutkijoita.”

”Ehkä tärkein anti on ollut kliinisten tutkijoiden kouluttaminen. Tämä Joseph Goldsteinin kansainvälisestikin peräänkuuluttama kliinisten tutkijoiden ”katoava laji” on saanut vahvistusta Saluksesta – usein Paavo Nurmen Säätiön lisätuella.”

Kovasesta tuli Wihurin tutkimuslaitoksen johtaja vuonna 1996. Siinä toimessa hän oli 68-vuotiaaksi vuoteen 2013. Se oli sama vuosi, jolloin Wihurin tutkimuslaitos siirtyi Meilahden kampuksessa toimivaan ”tuhannen tutkijan” Biomedicumiin.

Säätiön sijoitustoiminta

Paavo Nurmen Säätiön hallitus hyväksyi kokouksessaan 27.5.1971 pankinjohtaja Hovitien esityksestä 100 000 markan siirtämisestä PYP:n notariaattiosaston sijoitettavaksi. PYP:n notariaattiosasto hoiti myös säätiön kirjanpidon. Lisäksi säätiön hallitus päätti 23.5.1972, että kuluvan vuoden aikana hankittaisiin Kymi Oy:n ja Paraisten Kalkkitehdas Oy:n osakkeita korkeintaan 200 000 markalla.

Vahvaa taloudellista osaamista on haluttu ylläpitää hallituksessa. 11.4.1991 kutsuttiin uudeksi hallituksen jäseneksi Keskinäinen yhtiö Teollisuusvakuutuksen talousjohtaja, varatuomari Antti Savolainen. Hän vaikutti säätiön hallituksessa vuosina 1991–2005. Hän oli Sampo-konserniin kuuluneen Suomen Vakuutusosakeyhtiön toimitusjohtaja, ja sitä ennen hän oli toiminut Teollisuusvakuutuksessa lakimiehenä. Hänet haluttiin säätiön hallintoon nimenomaan kiinteistöalan asiantuntijana.

Antti Savolainen vuonna 2017. (Kalle Virtapohja)

”Matti Nurmi ja Arne Hovitie ottivat minuun yhteyttä. Olin kiinteistöasioissa tullut jollain tavalla tuntemaan Hovitien. Hänhän oli Yhdyspankin Forumin konttorin johtaja”, Savolainen kertoi.

Savolainen muistaa hallitustyöskentelyssä keskustelut siitä, kuinka säätiön tuottoa tulisi ohjata. Hallituksen lääkärijäsenet olisivat halunneet jakaa enemmän rahaa lääketieteellisiin tarkoituksiin, mutta toisaalta säätiön omistuspohjasta huolehtiminen edellytti rahan käyttämistä kiinteistöjen peruskorjauksiin ja mahdollisiin uusiin sijoituskohteisiin.

Yksi merkittävä päätös oli sijoitussalkun muuttaminen rahaksi. Hallituksen puheenjohtaja Matti Nurmi lämpeni ajatukselle hitaasti, mutta lopulta päätös tehtiin. Helsingin keskustassa sijaitsevat asunto-kiinteistöt tarjoavat säätiölle tasaista tuottoa ja arvonnousua.

”Aktiivinen sijoitussalkun hoitaminen vaatisi sitä, että jatkuvasti ostetaan ja myydään. Se vaatii omaa osaamista. Sitä meillä ei ollut”, Savolainen perustele osakkeista luopumista.

Säätiön asiamies Petri Manninen. (Paavo Nurmen Säätiö)

Petri Manninen aloitti säätiössä 1995

Säätiön asiamies Arne Hovitie ilmoitti maaliskuussa 1994 ikäänsä viitaten hallituksen puheenjohtajalle halunsa vapautua asiamiehen tehtävistä. Hovitie kuitenkin jatkoi vielä asiamiehenä kuolemaansa 28.10.1994 asti. Säätiöllä ei ollut valmiina selvää suunnitelmaa, kuka tulisi asiamiehen tehtävää hoitamaan.

Säätiön hallituksen sihteeri Petri Manninen valtuutettiin joulukuussa 1994 kirjoittamaan säätiön nimi yhdessä jonkun hallituksen jäsenen kanssa. 24.1.1995 merkittiin, että säätiön sihteeri, hovioikeuden auskultantti Petri Manninen on astunut tehtäväänsä. Samassa kokouksessa myönnettiin sihteerille yksin käyttöoikeus kaikkiin säätiön tiliin ja tallelokeroon.

”Säätiö sai alussa peruspääomana kaksi kerrostaloa. Tavallaan on palattu alkupisteeseen, koska käytännössä kaikki omaisuus on kiinteistöissä”, Petri Manninen kertoi vuonna 2017.

”Puolet tuotosta jaetaan ja puolet säästetään”, tiivistäsi asiamies säätiön talouslinjan.

Varatuomari Petri Manninen hoitaa säätiössä asiamiehenä taloushallinnon asiat ja vastaa sijoitusasioiden hoitamisesta. Asiamiehen ja hallituksen välinen työnjako on selvä. Hallitus tekee isot päätökset.

Sijoitustoiminnassa riittää mielenkiintoisia mahdollisuuksia.

”Osakkeita ei minun aikana oikeastaan ole enää ollut. Niistä luovuttiin varmaan Antti Savolaisen hallituskaudella”, Petri Manninen sanoo.

”Säätiön varallisuutta on hoidettu siten, että pienemmästä talosta on pyritty isompaan. Esimerkiksi Valpurintie myytiin pois samalla, kun Frantzenin aukion talo ostettiin. Matti Nurmi oli kuullut, että talo oli myytävänä. Silloin jouduttiin myös lainoittamaan hankintaa.”

Yksi esimerkki säätiön sijoitustoiminnasta oli Pohjoinen Rautatiekatu 30:n tontin ostaminen vuoden 2012 lopulla. Tontille suunniteltiin rakennettavaksi senioripalvelutalo. Projektia kutsuttiin Leppäsuon projektiksi, ja se oli käynnistynyt jo vuonna 2004. Projekti kasvoi lopulta liian suureksi säätiölle, ja säätiö myi perustetun yhtiön Eläkevakuutusyhtiö Eteralle säätiön omien kulujen kattamiseksi.

”Hovtien aikana säätiölle ostettiin Olarista liiketiloja. Ne myytiin 2000-luvun alussa pois. Numeroiden valossa keskittyminen asuinkerrostaloihin Helsingissä on ollut ihan toimiva strategia”, miettii Petri Manninen. Mannisen nimike muuttui sihteeristä asiamieheksi vuonna 2009.

”Sen jälkeen, kun 1.1.1995 vuokrasäännöstely poistui, on asunnoista voinut periä markkinaehtoisia vuokria, jotka ovat suhteessa asunnon käypään arvoon.”

Tällä hetkellä säätiöllä on Linnankoskenkadulla kolmisen vuotta sitten täysin remontoitu talo. Vuonna 2017 remontoitiin samalla periaatteella Franzenin aukiota.

”Periaatteena on kasvattaa omaisuuspinta-alaa samalla. Kun raken-

namme vintin, saamme 400 neliötä lisää. Tuottojen mahdollisuus lisääntyy senkin kautta, kun muutamme isoja asuntoja pienemmiksi. 100 neliön kolmioita muutetaan kolmeksi yksiköksi, eli alkuperäiseen muotoon.

Franzeninaukion remontin valmistuttua säätiöllä on lähes 80 vuokra-asuntoa.

”Talojen sijainnit ovat hyviä, ja niihin on kysyntää. Seuraamme jatkuvasti markkinoita ja käymme katsomassa kohteita. Vuosien aikana olemme analysoineet lukuisia kohteita. Jokainen arvioidaan erikseen.”

”Koska apurahoja jaetaan 200 000 euron verran vuodessa ja symposiumeja järjestetään noin kolmen vuoden välein, on sijoitustuoton oltava mahdollisimman tasainen ja hyvin ennakoitavissa”, Petri Manninen kertoo.

”Yliopistolle tehtiin vuonna 2013 lahjoitus toivomuksella, että sillä saataisiin lahjaprofessori. Professuuria hoitamaan valitulla Riitta Lassilalla on sen ansiosta ollut 35 prosentin mahdollisuus tehdä tutkimusta. Sinä vuonna valtio osallistui lisäksi lahjoitukseen ylimääräisillä tukieuroilla.

”Paavo Nurmi halusi tehdä säätiön kautta jotain uutta. Sen vuoksi tuli aikanaan lääkäriambulanssilahjoitus ja munuaiskone. Kohteita on etsitty samalla periaatteella”, asiamies Manninen vakuuttaa.

Kiinteistöammattilainen Tuula Entelä hallitukseen 2017

Säätiön hallituksessa on ollut melko vähän vaihtuvuutta vuosien varrella. Mika Nurmen puheenjohtajakaudella on hallinnon vaihtuvuus kasvanut. Mutta vaihtuvuus johtuu jo vuonna 2012 tehdyistä linjauksista. Uusien jäsenten hallituskaudet on rajattu kahteen nelivuotiskauteen. Lisäksi uusien jäsenten toimikausi päättyy viimeistään heidän täyttäessä 75 vuotta.

Uudeksi hallituksen jäseneksi valittiin vuonna 2013 rakennusneuvos Jukka Terhonen säätiön uusien suositusten mukaiselle ensimmäiselle nelivuotiskaudelle. Hänen tilalleen valittiin vuonna 2017 Tuula Entelä.

”Meille tuli Jukka Tenhosen tilalle vuonna 2017 kiinteistöammatilaisena Tuula Entelä, hallituksen ensimmäinen nainen. Hän on ollut SATOn investointijohtaja. Hän oli jäämässä eläkkeelle, joten aikaa oli sopivasti vapautumassa säätiötyöhön”, Petri Manninen kertoo.

Paavo Nurmen Säätiön hallitustyöskentely on ennen kaikkea kunniatehtävä, sillä kokouspalkkiot ovat olleet symbolisia, joten hallitustyöskentelyssä kyse on ollut lähinnä oman ajan käyttämistä hyvään tarkoitukseen.

”Henkilöt ovat tunteneet toisensa, ja asiat ovat toimineet”, Petri Manninen kommentoi hallituksen työskentelyä.

Hallitukseen on selvästikin haettu kolmen alan eli lääketieteen, talouselämän ja kiinteistöalan huippuosaajia.

Hallituksessa talousasiantuntijana ollut Antti Savolainen ilmoitti tammikuussa 2005 jäävänsä eläkkeelle. Hallitus päätti antaa hänelle säätiön eteen tehdystä työstä pronssisen Paavo Nurmi –juoksijapatsaan. Patsaan luovutti puheenjohtaja Matti Nurmi.

Savolaisen jättämälle paikalle hallitus päätti valita 5.4.2005 pidetyssä kokouksessa Georg Ehrnroothin, joka on sijoitus- ja hallitusammattilainen. Hän toimii monen yhtiön hallituksen puheenjohtajana tai toimitusjohtajana. Hänen rahoitusalan osaamisestaan on ollut paljon hyötyä Säätiölle.

”Sijoittaminen on pitkäaikaista toimintaa. Ja kun puhutaan säätiöistä, se on ikuista”, Georg Ehrnrooth luonnehtii.

Ehrnroothille on kertynyt liikemaailman lisäksi runsaasti kokemusta myös säätiöistä, sillä hän toimii Louise ja Göran Ehrnroothin säätiön puheenjohtajana.

Paavo Nurmi Symposiumit nobelistitasoa

Paavo Nurmen Säätiön päätoiminnaksi vakiintui apurahojen jakaminen ja symposiumien järjestäminen. Ensimmäinen symposium ylitti valtakunnallisen uutiskynnyksen. Kyse oli uudesta toimintatavasta, jossa yhdistyi tuolloin vielä elossa olleen Paavo Nurmen legendaarinen nimi ja maailman parhaiden sydäntutkijoiden osaaminen.

Ensimmäisen symposiumin aiheeksi valittiin tromboosi ja seipelvaltimoiden ahtautuminen. Kutsusymposiumiin osallistui 21 ulkomaalaista ja neljä kotimaista esitelmöitsijää. Helsingin Sanomat otsikoi 23.9.1969: ”Esitelmöijä eri puolilta maailmaa sydänsymposiumiin”.

Toinen symposium järjestettiin alkuperäisen suunnitelman mukaisesti kahden vuoden kuluttua. Helsingin Sanomat teki raflaavia otsikoita: ”Lääkärit kävivät sotaa rasvasta” (HS 12.9.1971) ja ”Rasvakiista leimahti lääkärikokouksessa” (HS 12.9.1971).

Antti Louhija vuonna 2017. (Kalle Virtapohja)

Symposiumissa oli lehtiartikkeleiden mukaan käyty kiivasta keskustelua rasvaisen ravinnon ja sydäntautien välisestä suhteesta. Keskustelun oli avannut professori Pentti I. Halosen kysymys, millainen dieetti korkeasta kolesterolista kärsiville potilaille tulisi määrätä. New York Cityn yliopiston professori Charles Friedberg ja Lontoon yliopiston kardiologian professori J.P. Shillingford edustivat debatissa eri linjoja. Friedberg edusti dieettilinjaa, ja Shillingford kannatti nautiskelevampaa suhtautumista. Keskusteluja seurasi 24 kansainvälistä huippuasiantuntijaa. Friedberg tunnusti, että sitovasti ei ollut vielä todistettu kolesterolin ja sydäntautien yhteyttä.

”Kuitenkin, jos näemme ruumiin vieressä miehen vielä savuava pistooli kädessään, voimme päätellä murhan juuri tapahtuneen”, Friedberg havainnollisti tilannetta.

Shillingford ei jäänyt debatissa jälkeen, vaan kertoi tarinan sotamarsalkka Montgomerystä ja pääministeri Churchillistä: ”Sotamarsalkka Montgomery vältti ylenpalttista syömistä, ryypäilyä ja tupakointia. Hän ilmoitti tämän vuoksi olevansa sataprosenttisesti terve. Se ärsytti nautinnonhaluista Churchilliä, joka sanoikin olevansa kaksisataaprosenttisesti terve.”

Dramatiikkaa lisäsi saman päivän lehdessä ollut uutinen Neuvostoliiton entisen puoluejohtajan ja pääministerin Nikita Hrushtshevin kuolemasta. 77-vuotiaan Hrushtshevin kuolinsyyksi ilmoitettiin sydänhalvaus.

Liekö Hrushtshevin kohtalo ollut vaikuttamassa seuraavaan symposiumiin? Ainakin teema liikkui tuolloin kuntoliikunnan ja sydänhalvausten aihepiirissä. Toimittaja Pekka Aaltonen kirjoitti Helsingin Sanomien liikuntasivulla: Sydänhalvaus tulee jos on tullakseen: Sydäntutkijoiden väite yllätti liikuntaväen (HS 10.10.1975).

Ilmeisesti juuri tähän symposiumiin liittyi mielenkiintoinen episodi, kun symposiumiin haluttiin kutsua huippututkija myös Moskovasta. Seminaarisihiteeri Antti Louhija kävi useammankin kerran tasavallan presidentti Urho Kekkosen luona tämän asian vuoksi, sillä Moskovan asiantuntija ei saanut lupapapereitaan kuntoon. Neuvostoliitto ei halunnut päästää huippuosajaansa länsimaisten kollegojen pariin. Edes Kekkosen vetoamukset eivät auttaneet.

Ilmeisesti tämän jälkeen Halonen oli tavannut mahdollisesti jossakin epämuodollisessa tilanteessa Neuvostoliiton suurlähettilään, joka oli luvannut, että Halosen toivomalle venäläiselle asiantuntijalle järjestyy pääsy Suomeen vuorokaudessa.

Uutiskynnys ylittyi myös seuraavan symposiumin yhteydessä. Teehana olivat sepelvaltimokuolemat. Helsingin Sanomat uutisoi: ”Paavo Nurmen säätiö kokosi tutkijat: Sepelvaltimokuolemista 70 prosenttia äkillisiä.” (HS 17.9.1977)

Säätiön varapuheenjohtaja Vesa Manninen (haastattelu 31.10.2017) arvioi, että symposiumien merkitys oli säätiön perustamisen aikaan toinen kuin 2000-luvulla.

”Ehkä alkuun 1960-luvulla Suomi oli tuntematon, syrjäinen maa. Silloin oli tärkeä olla viemässä Suomen mainetta ulkomaille, Paavo Nurmen nimen avulla. Paavo Nurmi oli kansainvälisesti tunnettu nimi. Hänen nimellään oli mahdollista saada tunnettujakin henkilöitä luennoitsijoiksi.”

”Oli tärkeä tuoda tänne kansainvälistä vaikutusta. Enää emme ole samalla tavalla syrjäinen maa kuin silloin. Mutta ovathan nämä symposiumit edelleen tärkeitä. Tieteellisesti hyvätasoinen symposium hyvässä paikassa järjestettynä, kyllä se on edelleen tärkeää Suomi-kuvan ylläpitämiseksi.”

”Meidän on aina tehtävä kaikkemme Suomi-kuvan ylläpitämiseksi ja Suomen markkinoinniseksi. Että maailmalla tiedetään, että olemme myönteisessä mielessä olemassa. Sehän on nykyisessä maailmassa ehdottoman tärkeää.”

”Me olemme tässä omassa piirissämme onnistuneet hyvin. Tätä toimintaa kannattaa jatkaa”, Vesa Manninen pohtii haastattelussa.

Yamanakan yleisöluento Turussa

Turkulaisille tarjoutui loppukesällä 2016 ainutlaatuinen tilaisuus päästä kuuntelemaan yhtä maailman arvostetuimmista lääketieteen tutkijoista, Nobel-palkittua japanilaista kantasolututkijaa professori Shinya Yamanakaa. 53-vuotias nobelisti piti yleisöluennon Sigynsalissa XVIII Paavo Nurmi Symposiumin avauspäivänä 31. elokuuta 2016.

Yamanaka on ensimmäinen Nobel-palkittu esiintyjä Paavo Nurmi Symposiumeissa, vaikka monet muutkin esiintyjät ovat olleet samaa tasoa. Vuonna 1979 symposiumiin osallistui englantilainen biokemisti John R. Vane, joka sai kolme vuotta myöhemmin lääketieteen

Hallituksen puheenjohtaja Mika Nurmi (vas.), professori Shinya Yamanaka ja professori Katriina Aalto-Setälä Turun Sigyn-salissa pidetyn onnistuneen yleisöluentotilaisuuden yhteydessä. Yleisöluennot järjestettiin vuoden 2016 Paavo Nurmi Symposiumin ensimmäisenä päivänä.

(Rami Nummelin, PNG)

Nobel-palkinnon yhdessä kahden ruotsalaistutkijan kanssa prostaglandiinitutkimuksistaan.

Japanilainen Shinya Yamanaka oli palkittu kantasolututkimuksistaan vuonna 2012 ensin Millenium- teknologiapalkinnolla, ja muutamien kuukauden kuluttua lääketieteen Nobelin-palkinnolla. Kioton yliopistossa tutkimusosaston johtajana ja Kalifornian yliopiston San Franciscon kampuksella anatomian professorina toimiva Shinya Yamanaka oli 18. kerran järjestettävään Paavo Nurmi Symposiumin kiinnostavin kansainvälinen nimi. Shinya Yamanaka puhui otsikolla ”Induction of pluripotency by defined factors”.

Paavo Nurmen Säätiön kolmipäiväinen Symposium järjestettiin

ensimmäisen kerran Turussa. Symposiumin ensimmäinen päivä oli yleisölle avoin. Yamanakan lisäksi ensimmäisenä päivänä olivat estradilla ruotsalainen professori Kenneth Chien sekä Suomesta professorit Jussi Huttunen ja Katriina Aalto-Setälä.

Huttusen otsikko oli ”Mitä maailma sairastaa”. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (entinen Kansanterveyslaitos) entisenä pääjohtajana Huttunen loi laajan ja syvällisen katsauksen sekä suomalaisen että maailmanlaajuiseen sydän- ja verisuonisairauksien kirjoon ja merkitykseen väestön terveyden kannalta.

Katriina Aalto-Setälän yleisöluennon otsikkona oli ”Kantasolut sydänsairauksien diagnostiikassa ja niiden hyödyt erityisesti riskiryhmissä”. Hänen tutkimuksissaan hyödynnetään Yamanakan kantasolututkimusta ja niissä pyritään löytämään potilaskohtaisia eroja sydänlihassolujen lääkeaineherkkydessä. Nämä tutkimukset ovat uusi askel kohti sydänlihaksen sairauksien yksilöllistä diagnostiikkaa ja hoitoa.

Huttusen ja Aalto-Setälän yleisöluennot pidettiin suomeksi, vaikka muuten symposium olikin perinteiseen tapaan englanniksi.

Akatemiaprofessorit Seppo Ylä-Herttuala ja Kari Alitalo kuuluivat vuoden 2016 symposiumin suomalaisiin huippunimiin. He ovat saaneet urauurtavista tutkimuksistaan useita kansainvälisiä tiedepalkintoja.

Ylä-Herttuala on tutkinut sydän- ja verisuonisairauksien geeniterapiaa. Erityisenä tutkimuskohteena on hapenpuutteesta kärsivien lihasten hapensaannin parantaminen. Jos sepelvaltimot ahtautuvat, ei sydänlihas saa tarpeeksi happea ja seurauksena on *angina pectoris*-oire. Jos alaraajojen valtimot ahtautuvat, on seurauksena katkokävely. Ratkaisuna hapenpuutteen korjaamiseen on lisätä verisuonten määrää hapenpuutteesta kärsivässä lihaskudoksessa – joko sydänlihaksessa tai alaraajojen lihaksissa. Ylä-Herttulan tutkimuksen polttopisteessä on *angiogeneesi*, eli kuinka käynnistää pienten verisuonten muodostuminen geeniterapian avulla. Tämän uuden teknologian avulla voidaan lisätä verisuonikasvutekijöiden aktiivisuutta ja sen seurauksena

Professori Shinya Yamanaka pitää yleisöluentoa Turussa Sigyn-salissa vuoden 2016 Paavo Nurmi Symposiumin ensimmäisenä päivänä.

(Rami Nummelin, PNG)

verisuonten määrää lihaksessa. Kyse on siis siitä, kuinka saadaan lisää happea ja verta sinne, missä on hapenpuute.

Alitalon tutkimukset ovat myös kohdistuneet uusien verisuonten muodostumiseen kasvutekijöiden avulla. Lisäksi hän on keskittynyt imusuonien synnyn selvittämiseen. Hän on keksinyt molekulaarisen mekanismin, joka säätelee imusuonten muodostumista.

Tämä keksintö on aloittanut uuden aikakauden imusuonitutkimuksissa ja imusuoniin kohdistuvassa hoidossa. Imusuonet poistavat kudoksista nestettä ja siinä olevia kuona-aineita. Jos imusuonet eivät toimi tehokkaasti, alkaa kudostenestettä kertyä ja kudokset turpoaa. Käytännössä tämä ilmenee esimerkiksi rintasyövän hoidon jälkeen, jos joudutaan poistamaan imusolmukkeita kainalosta. Seurauksena on

Ruotsissa Karolinska instituutissa tutkimuksiaan tekevä professori Kenneth Chien (edessä) piti yleisöluennon Paavo Nurmi Symposiumissa Turussa vuonna 2016.
(Rami Nummelin, PNG)

yläraajan turpoaminen. Alitalon imusuonikasvutekijän avulla voitaisiin saada uusia imusuonia kehittymään ja siten vähentämään turvotusta.

”Paavo Nurmi Symposium ei ole varsinaisesti potilaita hoitavien klinikkojen kokoontuminen, vaan siellä käsitellään sydäntautien huipputason perustutkimusta. Symposiumissa rikotaankin kauniisti kliinisten osa-alueiden rajat”, Wihurin tutkimuslaitoksen Ateroskleroosilaboratorion johtaja Petri Kovanen arvioi kesällä 2016.

Kovanen korosti, että kantasolujen rintamalla on viime vuosina tapahtunut käsittämättömän nopeaa ja merkittävää kehitystä. Hän uskoo, että tulevaisuudessa sydäninfarktipotilaan tuhoutunut sydänlihaksen osa voidaan ”rakentaa uudestaan” potilaan omien kantasolujen avulla. Tätä on pitkään yritetty, mutta tulokset ovat olleet toistaiseksi

vaatimattomia. Kun sydämen alkuperäinen pumppausvoima saadaan palautetuksi, ei enää tarvita lääkkeitä tehostamaan sitä. Eikä tarvita siirtoakaan.

”Uudet teknologiat ennakoivat vallankumousta sydänpotilaan hoidossa”, Petri Kovanen arvioi.

Paavo Nurmen Säätiön 50-vuotisen historiansa aikana järjestämät 18 symposiumia ovat olleet säätiön näyttävintä ja jossain mielessä varmasti myös tuloksellisinta toimintaa. Vaikka maailma on puolen vuosisadan aikana pienentynyt, eikä huippuasiantuntijoiden tuominen Suomeen ole enää samalla tavalla ainutlaatuista kuin säätiön alkuaikoina, on säätiö päättänyt jatkaa myös jatkossa tätä Paavo Nurmen käynnistämää traditiota suomalaisten, ja samalla kaikkien ihmisten, terveyden hyväksi.

Symposiumit:

I Paavo Nurmi Symposium

”Thrombosis and Coronary Heart Disease”

25.–27. syyskuuta 1969, Haikon Kartano, Porvoo

II Paavo Nurmi Symposium

”Early Diagnosis of Coronary Heart Disease”

9.–11. syyskuuta 1971, Haikon Kartano, Porvoo

III Paavo Nurmi Symposium

”Physical Activity and Coronary Heart Disease”

18.–20. syyskuuta 1975, Haikon Kartano, Porvoo

IV Paavo Nurmi Symposium

”Sudden Coronary Death”

15.–17. syyskuuta 1977, Haikon Kartano, Porvoo

V Paavo Nurmi Symposium

"Thrombosis and Blood-Vessel Wall Interactions
in Coronary Heart Disease"

20.–22. syyskuuta 1979, Haikon Kartano, Porvoo

VI Paavo Nurmi Symposium

"Neurogenic and Psychological Factors in Coronary Heart Disease"

17.–19. syyskuuta 1981, Haikon Kartano, Porvoo

VII Paavo Nurmi Symposium

"Management of Angina Pectoris"

6.–8. lokakuuta 1983, Haikon Kartano, Porvoo

VIII Paavo Nurmi Symposium

"Modern Aspects in Hypertension Research"

16.–18. kesäkuuta 1986, Haikon Kartano, Porvoo

IX Paavo Nurmi Symposium

"Lipoproteins and the Pathobiology of the Arterial Intima"

7.–9. syyskuuta 1989, Haikon Kartano, Porvoo

X Paavo Nurmi Symposium

"Role of Infection and Inflammation in Vascular Disease"

27.–29. elokuuta 1992, Unitas Institute, Helsinki

XI Paavo Nurmi Symposium

"Diabetes and Atherosclerosis"

18.–19. syyskuuta 1995, Haikon Kartano, Porvoo

XII Paavo Nurmi Symposium

"Myocardial Response to Disease, Hormones and Training"

13.–14. kesäkuuta 1997, Haikon Kartano, Porvoo

XIII Paavo Nurmi Symposium

”Arterial Thrombosis - from Mechanisms to Treatment”

1.–3. syyskuuta 2000, Hanasaari, Espoo

XIV Paavo Nurmi Symposium

”Genetic and Molecular Basis of Cardiac Arrhythmias”

27.–29. elokuuta 2003, Biomedicum, Helsinki

XV Paavo Nurmi Symposium

”Programming and Interventions on Risk Factors
of Atherosclerosis in Childhood”

13.–15. joulukuuta 2006, Hotelli Lasaretti, Oulu

XVI Paavo Nurmi Symposium

”High Density Lipoproteins and Atherosclerosis”

7.–12. kesäkuuta 2007, Biomedicum, Helsinki

XVII Paavo Nurmi Symposium

”Future Directions of Hypertension:
Tailor-made Diagnostics and Treatment”

7.–9. syyskuuta 2011, Haikon Kartano, Porvoo

XVIII Paavo Nurmi Symposium

”Future Technologies for Heart Diseases –
Basic Pathology, Diagnostics and Treatment”

31.8.–3.9.2016, Marina Congress Hotel, Turku

Paavo Nurmi Symposium järjestettiin vuonna 2016 Turussa.

(Rami Nummelin, PNG)

14.

Apurahat

Paavo Nurmen Säätiö jakoi ensimmäiset apurahansa heti säätiön perustamisvuonna. Apurahoja on jaettu lähes vuosittain. Säätiö on jakanut vuosina 1968–2016 yhteensä 4,8 miljoonaa euroa, kun jaetut apurahat muutetaan Tilastokeskuksen rahanarvon muuntimella vuoden 2016 arvoon. Muunnin ottaa huomioon inflaation ja elinkustannusindeksin muutokset.

Jaettujen apurahojen määrät vuosittain:

1968	190 000 mk	1977	95 000 mk
1970	152 500 mk	1978	90 000 mk
1973	10 000 mk	1979	70 000 mk
1974	84 000 mk	1980	95 000 mk
1975	112 000 mk	1981	125 000 mk
1976	90 000 mk	1982	186 000 mk

1983	168 000 mk	1992	490 000 mk
1984	206 000 mk	1993	750 000 mk
1986	235 000 mk	1994	500 000 mk
1987	274 000 mk	1997	300 000 mk
1988	406 000 mk	1998	500 000 mk
1989	288 000 mk	1999	500 000 mk
1990	553 000 mk	2000	500 000 mk
1991	510 000 mk	2001	550 000 mk

Vuodesta 2002 apurahat on jaettu euroina.

2002	84 000 euroa	2010	107 500 euroa
2003	100 000 euroa	2011	103 000 euroa
2004	100 000 euroa	2012	97 000 euroa
2005	114 000 euroa	2013	155 100 euroa
2006	117 000 euroa	2014	150 000 euroa
2008	247 900 euroa	2015	150 000 euroa
2009	205 000 euroa	2016	201 000 euroa

Paavo Nurmen Säätiön palkinnot

International Paavo Nurmi Foundation awards	
1. Prof. Petri Kovanen, M.D.	13.7.1997
2. Prof. Juhani Heikkilä, M.D.	29.9.1999
3. Prof. Kalevi Pyörälä, M.D.	28.1.2000
4. Prof. Jussi Huttunen, M.D.	25.1.2001
5. Prof. Gerald Berenson, M.D.	20.8.2013
Young Scientist -award	
1. Päivi Laitinen, FT	26.2.2004

15.

Säätiön hallituksen jäsenet

Paavo Nurmi	1968–1973	pj. 1968–1973
Lauri Kalaja	1968–1976	
Pentti I. Halonen	1968–1983	
Arne Hovitie	1968–1994	
Pekka Kare	1968–	
Matti Nurmi	1970–2013	pj. 1974–2013
Antti Louhija	1976–1995	
Vesa Manninen	1982–	
Antti Savolainen	1991–2005	
Kimmo Kontula	1995–	
Georg Ehrnrooth	2005–	
Mika Nurmi	2007–	pj. 2013—
Jukka Terhonen	2013–2017	
Tuula Entelä	2017–	

Lähteet

Haastattelut

Haastattelija Kalle Virtapohja, ellei toisin mainita:

Maija Anttila

Arne Hovitie (Antero Raevuoren Paavo Nurmi -aineistosta 1980-luvulta)

Pekka Kare

Kimmo Kontula

Petri Kovanen

Riitta Lassila

Antti Louhija

Petri Manninen

Vesa Manninen

Matti Nurmi

Mika Nurmi

Irma Rinne (Antero Raevuoren Paavo Nurmi -aineistosta 1980-luvulta)

Antti Savolainen

Katja Äijälä

Kirjalliset päälähteet

- Paavo Nurmen Säätiön pöytäkirjat.
- Juhani Peräsalo: Paavo Nurmen Säätiö. Historiikki 1968–78. Apurahojen saajat ja kansainväliset symposiumit 1968–87. Vammalan Kirjapaino Oy.
- The Paavo Nurmi Foundation. Twenty-Five Years 1968–1993.

Muu kirjallisuus

Lauri Autio: Salus, Wihurin tutkimuslaitos ja suomalaisen sydäntutkimuksen alkuvaiheet. 1990.

Lääkäri ja vapaa-aika. 2B/1988. Pentti I. Halosen kunniaksi tehty erikoisnumero.

G. Mannerheim, Muistelmat II osa. Otava 1952.

Maarit Manninen: Säätiöt Suomessa. Cuporen julkaisuja 7/2005. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2005.

Veijo Meri: Suomen marsalkka C.G. Mannerheim. WSOY, Porvoo 1988.

Suomen Lääkärit 1992. Suomen Lääkäriliitto, Forssa 1993.

Juhani Suomi: Liennytyksen akanvirrassa. Urho Kekkonen 1972–1976. Otava, Keuruu 1998.

Tauno Taajamaa: Mannerheim, Lempeäkatseinen legenda. Recall-med 1996.

Kalle Virtapohja: Mies josta tehtiin patsas. Paavo Nurmen ennätykset, maine ja perintö. Docendo 2017.

Paavo Nurmi Symposiumit

- I Paavo Nurmi Symposium
“Thrombosis and Coronary Heart Disease”
25.–27. syyskuuta 1969, Haikon Kartano, Porvoo
- II Paavo Nurmi Symposium
“Early Diagnosis of Coronary Heart Disease”
9.–11. syyskuuta 1971, Haikon Kartano, Porvoo
- III Paavo Nurmi Symposium
“Physical Activity and Coronary Heart Disease”
18.–20. syyskuuta 1975, Haikon Kartano, Porvoo
- IV Paavo Nurmi Symposium
“Sudden Coronary Death”
15.–17. syyskuuta 1977, Haikon Kartano, Porvoo
- V Paavo Nurmi Symposium
“Thrombosis and Blood-Vessel Wall Interactions in Coronary Heart Disease”
20.–22. syyskuuta 1979, Haikon Kartano, Porvoo
- VI Paavo Nurmi Symposium
“Neurogenic and Psychological Factors in Coronary Heart Disease”
17.–19. syyskuuta 1981, Haikon Kartano, Porvoo
- VII Paavo Nurmi Symposium
“Management of Angina Pectoris”
6.–8. lokakuuta 1983, Haikon Kartano, Porvoo
- VIII Paavo Nurmi Symposium
“Modern Aspects in Hypertension Research”
16.–18. kesäkuuta 1986, Haikon Kartano, Porvoo
- IX Paavo Nurmi Symposium
“Lipoproteins and the Pathobiology of the Arterial Intima”
7.–9. syyskuuta 1989, Haikon Kartano, Porvoo
- X Paavo Nurmi Symposium
“Role of Infection and Inflammation in Vascular Disease”
27.–29. elokuuta 1992, Unitas Institute, Helsinki
- XI Paavo Nurmi Symposium
“Diabetes and Atherosclerosis”
18.–19. syyskuuta 1995, Haikon Kartano, Porvoo
- XII Paavo Nurmi Symposium
“Myocardial Response to Disease, Hormones and Training”
13.–14. kesäkuuta 1997, Haikon Kartano, Porvoo
- XIII Paavo Nurmi Symposium
“Arterial Thrombosis - from Mechanisms to Treatment”
1.–3. syyskuuta 2000, Hanasaari, Espoo
- XIV Paavo Nurmi Symposium
“Genetic and Molecular Basis of Cardiac Arrhythmias”
27.–29. elokuuta 2003, Biomedicum, Helsinki
- XV Paavo Nurmi Symposium
“Programming and Interventions on Risk Factors of Atherosclerosis in Childhood”
13.–15. joulukuuta 2006, Hotelli Lasaretti, Oulu
- XVI Paavo Nurmi Symposium
“High Density Lipoproteins and Atherosclerosis”
7.–12. kesäkuuta 2007, Biomedicum, Helsinki
- XVII Paavo Nurmi Symposium
“Future Directions of Hypertension: Tailor-made Diagnostics and Treatment”
7.–9. syyskuuta 2011, Haikon Kartano, Porvoo
- XVIII Paavo Nurmi Symposium
“Future Technologies for Heart Diseases – Basic Pathology, Diagnostics and Treatment”
31.8.–3.9.2016, Marina Congress Hotel, Turku